

This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
https://kksu.co.in/

Digitization was executed by NMM

https://www.namami.gov.in/

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
https://egangotri.wordpress.com/

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीगणेशाय नमः ॥ सरस्वत्यै नमः ॥ धातोः ॥ इत्यमधिक्रियते ॥ भ्वादिः ॥ क्रियावचनो भ्वादिर्धातुसंज्ञः स्यात् ॥ आदनुदात्तङितः ॥ अनुदात्तेतो ङितश्च धातोरात्स्यात् ॥ स्वरितेत उभे ॥ ञितः स्वरितेतश्च धातोरात्मनेस्तः ॥ परतोऽस्मात् ॥ उक्तनिमित्तहीना धातोः पं ॥ नवपं ॥ तिबादीनामाद्यानि नव वचनानि पंसंज्ञानि स्युः ॥ पराणि आत् ॥ नाम्नि वयुष्मदीवास्मदीव भागे ॥ तिबाद्येकार्थेषु नामादिषूपपदेषु एते प्रत्ययास्त्रिभिर्भागैः स्युः नाम्नि प्रयुज्यमानेवाप्रयुज्यमाने । युष्मदि मध्यमः । अस्मदि उत्तमः । कर्त्तरि पं वा ॥ शादात् ॥ भसत्ताधाम् ॥ वर्तमाने । तिप् तस् अन्ति । सिप् थस् थ । मिप् वस् मस् । ते आते अन्ते । से आथे ध्वे । ए वहे महे ॥ वर्तमानार्थवृत्तेर्धातोस्तिबादयः प्रत्ययाः स्युः । एषां संज्ञा लट् ॥ अप् कर्त्तरि ॥ कर्त्रर्थेषु तिबादिषु चतुर्षु दिवादिपर्यन्तेषु परतो धातोरप् स्यात् ॥ गुणः ॥ नाम्यन्तस्य धातोर्गुणो भवति ॥ अपित् आदिर्ङित् । पकारेतं तादिं कं वर्जयित्वा अन्यः प्रत्ययो ङित् स्यात् ॥ क्ङि च ॥ इति ङिति च गुणो न स्तः ॥ द्विवचनहेतुके ऊसि तु स्यादेव । इति तासि गुणप्राप्तौ अपुनिमीत्यगुणः ॥ अदे ॥ अतो लोपो

(marginal notes: ... ८४ ...)

रा०कृ०स्य

लोपो भवति अकारे एकारे च । भवति भवतः भवन्ति । भवसि । भवथः । भवथ । आरः ॥ वमयोः परयोरत आत्वं स्यात् । भवामि

भवावः । भवामः । स भवति । त्वं भवसि । अहं भवामि । युगपत्प्रयोगे परः । स च त्वं च भवथः । अहं च त्वं च भवावः । यूयं वा वयं च भवामः ॥ विधिसंभावनयोः ॥ यात् यातां युस् । यास् यातं यात । याम् याव याम ॥ ईत ईयातां ईरन् । ईथास् ईयाथाम् ईध्वं । ईय ईवहि ईमहि ॥ विधिः कर्त्तव्यार्थोपदेशः । संभावनं कल्पनं । तत्र यादयः प्रत्ययाः स्युः । एषां संज्ञा लिङ् ॥ या ॥ अतः परो याइः स्यात् । भवेत् भवेतां । युस इट् ॥ अतः परो युस इ आगमः स्यात् । भवेयुः । भवेः । भवेतं भवेत ॥ यामियम् ॥ अतः परो यामियं स्यात् । भवेयम् । भवेव । भवेम । शिष्यो गुरुं शुश्रूषको भवेत् । भवेदसौ वेदविद्ब्राह्मणत्वात् ॥ आशिष्प्रेरणयोः ॥ तुप् । ताम् । अन्तु । हि । तं । त । आनिप् । आवप् । आमप् । ताम् । आतां । अन्ताम् । स्व । आथाम् । ध्वं । ऐप् । आवहैप् । आमहैप् ॥ अप्राप्तप्रार्थनमाशीः । परस्येच्छातः स्थाने वा प्रेरणं प्रवर्त्तनम् ॥ तत्र तुबादयः प्रत्ययाः स्युः । एषां संज्ञा लोट् । तुह्योस्तातङ् आशिषि वा ॥ भवतु भवतात्

Author: लोकेशकर शर्मा
Accession No.: ~~10195~~
Title: सिद्धान्त चंद्रिका
Date: संवत् 1858.
पे. - ९१
Acc. No. M923
Checked 2012

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मैपाल ॥ अतः ॥ १

भवतां। भवन्तु॥ अतः परस्मैहेर्लुक् स्यात्। भव भवतात् भवतं भवत। भवानि। भवाव। भवाम। आयुष्मान् भवतु भवान्॥ अध्ययनायोद्यतो भवसोम्य॥ अनद्यतनेऽतीते॥ दिप्० ताम्० अन्० सिप्० तं० त। अमिप्० व० म। तन० आताम्० अन्त० थास्० आथाम्० ध्वं० इ० वहि० महि०। अतीतायां रात्रेर्यामद्वयादर्वाक् यावदागामिन्याः प्रथमं यामद्वयं दिवसः सकलः सोऽद्यतनो न द्यतनोऽनद्यतनो यस्मिन्नतीते काले तत्र दिवादयः प्रत्ययाः स्युः एषां संज्ञा लङ्॥ दिसिमीनामिकारोच्चारणार्थः॥ दिवाद्यवट्। दिवादौ प्रत्यये परे धातोरडागमः स्यात्। अभवत्। अभवताम्। अभवन्। अभवः। अभवतं। अभवत। अभवम्। अभवाव। अभवाम। त्योऽभवत्वसुत्रः॥ परोक्षे॥ णप्० अतुस्० उस्० थप्० अथुस्० अ० णप्० व० म०। ए आते० इरे० से० आथे० ध्वे० ए० वहे० महे०। धातोः परोक्षेऽतीते काले णवादयः प्रत्ययाः स्युः एषां संज्ञा लिट्॥ द्विः॥ उक्तार्थणवादिषु परे धातोर्द्विर्वचनम्। तत्र नादि द्विराद्विः। अनेकस्वरस्य धातोः सत्वे नाप्य

॥ २ ॥

८ वामस भवितव्य

वपवो द्विरुक्तो द्विर्भवति। अपि स्मादि किन्॥ अपिस्मादिः कित्स्यात्॥ आभ्यो णो हो। पूर्वस्याकारस्य भ्रू शब्दस्य वाकारो णादो। ह्रस्वः॥ पूर्वसम्बन्धिनो दीर्घस्य ह्रस्वः स्यात्॥ भ्रूपानां जव बपाः॥ पूर्वस्य भ्रूपानां जववपाः स्युः। भ्रूट वद्घभानां जडदगवाः खफछठथानां चटतकपाः॥ भुवो वुक्॥ भुवो वुगागमो भवति णादौ स्वरे। वभूव। वभूवतुः। वभूवुः॥ क्रादेर्माद्रेः॥ [illegible] तेभ्यः परस्य वसादेर्णादेरिरान् अन्यस्मादिवतीति निपमादिट्। वभूविथ। वभूवथुः। वभूव। वभूव। वभूविव। वभूविम। वलिर्वलवान् वभूव॥ आशिषि॥ यात्० यास्तां० यासुस्० यास्० यास्तं० यास्त॥ यासम्० यास्व० यास्म। सीष्ठ० सीयास्ताम्० सीरन्० सीष्ठास्० सीयास्थां। सीध्वं० सीय० सीवहि० सीमहि॥ धातोराशिषि यादयः प्रत्ययाः स्युः एषां संज्ञा लिङ्। आशिषि यादेः कित्। भूयात्। भूयास्ताम्। भूयासुः। भूयाः। भूयास्तं। भूयास्त। भूयासम्। भूयास्व। भूयास्म। सः श्रीमान् भूय

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्यस्तने। ता। तारौ। तारस्। तासि। तास्थस्। तास्थ। तास्मि। तास्वस्। तास्मस्। ता। तारौ। तारस्। तासे।
तासाथे। ताध्वे। ताहे। तास्वहे। तास्महे। श्वो भाविन्यर्थे तादयः प्रत्ययाः स्युः। एषां संज्ञा लुट्। सिस
तासि स्यामि। धातोः परे तासि स तासि स्य पामि इ आगमो भवति। भविता। भवितारौ। भवितारः। भविता
सि। भवितास्थः। भवितास्थ। भवितास्मि। भवितास्वः। भवितास्मः। श्वो भविता राज्यभारः कुमारस्य।
स्यादौ भविष्यति स्यप्। धातोर्भविष्यति काले स्यप्प्रत्ययो भवति। तिवादयः छादशस्य परतः। भवि
एषां संज्ञा लृट्। भविष्यति। भविष्यतः। भविष्यन्ति। भविष्यसि। भविष्यथः। भविष्यथ। भवि
ष्यामि। भविष्यावः। भविष्यामः। स्यप् रूपेति क्रमे। क्रियायाप्राप्तौ क्रमेऽलुङ्लिङ्वदनिष्पत्तौ स
त्यां स्यप्प्रत्ययो भवति दिवादयः। एषां संज्ञा लृङ्। यदि सुवृष्टिः स्यात् राज्यं वा। अभविष्यत्। त
दा सुभिक्षम् अभविष्यत्। अभविष्यताम्। अभविष्यन्। अभविष्यः। अभविष्यतम्। अभविष्य
त। अभविष्यम्। अभविष्याव। अभविष्याम। भूते सि। धातोर्भूतमात्रे सिप्रत्ययो

म

ती

भवतीति दिवादयः। एषां संज्ञा लुङ्। दादेः। पिपरे ऽपि ह्वा स्था आ इण् भूपिबेभ्यः परस्य सेर्लुक्।
शा छा सा ह्वा। घेट् धा वा। भूवः। सिलोपे प ... किङ्गुणो न। अभूत्। अभूताम्। भूवः सिलोपे स्व
रे वुक्। अभूवन्। अभूः। अभूतम्। अभूत। अभूवम्। अभूव। अभूम। माङि सिरेव। स्मसहि
ते दिवादिर्वा। मेट्। माङ्योगे ऽटो न। मा भवान्। मा भूत्। मा स्म भूत्। मा स्म भवत्। भूया
भवा त्वां भवते। ओ दीर्घ ई। आतः परस्मात्। आथ श्वात् इ भवा ... ते। भवेते। भवन्ते। भव
से। भवेथे। भवध्वे। भवे। भवावहे। भवामहे। भवेत्। भवेयाताम्। भवेरन्। भवेथाः। भ
वेयाथाम्। भवेध्वं। भवेय। भवेवहि। भवेमहि। भवतां। भवेताम्। भवन्ताम्। भवस्व।
भवेथाम्। भवध्वम्। भवै। भवावहै। भवामहै। अभवत। अभवेताम्। अभवन्त।
अभवथाः। अभवेथाम्। अभवध्वम्। अभवे। अभवावहि। अभवामहि। वर्भूवा

इरानभकृतंपि २

(3)

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

बभूवानि। बभूविरे। बभूविषे। बभूवाथे। नामिनोऽ यङ्गुराः योऽः। ताम्य नाद्धाते परस्य
बीभंत्वुत्रलिङाधस्यऽ सेटोह नाद्दा। बभूविध्वे। बभूविड्ढे। बभूवे। बभूविवहे। बभूवि
महे। [illegible] भविषीष्ट। भविषीयास्ताम्। भविषीरन्। भविषीष्ठाः। भविषीयास्थाम्। भ
विषीध्वम्। भविषीढ्वम्। भविषीय। भविषीवहि। भविषीमहि। भविता। भवितारौ। भवि
तारः। भवितासे। भवितासाथे। भविताध्वे। भविताहे। भवितास्वहे। भवितास्महे। भविष्यते।
भविष्येते। भविष्यन्ते। भविष्यसे। भविष्येथे। भविष्यध्वे। भविष्ये। भविष्यावहे। भविष्या
महे। अभविष्यत। अभविष्येताम्। अभविष्यन्त। अभविष्यथाः। अभविष्येथाम्।
अभविष्यध्वम्। अभविष्ये। अभविष्यावहि। अभविष्यामहि। अभविष्ट। अभविषा
तां। आतो [illegible] हनतः। आतोऽतोऽ स्वत्मकारादुत्तरस्य न। अभविषत। अ

भविषत। अभविषाथाम्। ध्वे षे लोपः। अभविध्वम्। अभविढ्वम्। अभविषि। अभवि
ष्वहि। अभविष्महि। विति संज्ञा ने। ऽप धापानेद्वा। धातोनुप धापानेद्वा नामिनो गुणः। स्यात्
यतीति। पूर्वस्य हसादि शेषः। पूर्वस्यादि हसि शिशाध्य ते। न्येहसा लुप्यते। विवेत। विवे
तिथ। से। सिशब्दात्परयोर्दिसिपोरिट। इट् ईप्। इट् परस्य से एनोपस्यादि टि। अयेति
त। अयेतिछाम्। स्पावेदः। सिरा तो वि द श्वपरस्यानऽस भवति। अयेतिष्ठ। व्युतिरा
सिवने। व्योतीति। व्युव्योत। उरि तो वा। इरि तो भातो वी स्यात् रूपे शेर पवादः। अव्युतात्
अव्योतीत्। अव्येतिर न्द्रोर्गः। श्व्योतीति। नशसा नवपाः। पूर्वस्य शसा मसेप पाशिष्यने
नत्तशसा। वृश्च्योत। अव्रश्च्योतीत्। अव्वश्च्युतत्। पकारादितोप्ययम्। श्योतीति। मन्थविलो
डने। मन्थति। नोऽलोपइति नलोपप्रासे॥ अनुसंयोगा सादिरकित्। ममन्थतुः। मन्था

प्याघात ... रथ्युरु ... नारसं...

२२ इमन्यपः॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

र नेंकाः ५

हि १ मा १

त्.। कु । पिपुश्रि लुशिग्रमभीग्रीहं सां स्नं ल्कोशनयोः । इदितो नुम् । इतो धातो र्नुमो भवति कुन्थ ति । कुहोश्चुः । पूर्वस्य कवर्गहकारयोश्चुत्वं भवति । हस्व वर्गः यत् षः । चुकुन्थ । इदितो नलोपो न । कुन्थ्यात् । षिधु गत्याम् । आ धूषराः । सः । धात्वादेः षः सः । धात्वादेः षकार नकारयोः सकार नकारौ भवतः । सिधति । असेधत् । प्रादेश्च नस्मात् सम् नमाम् । प्राद्यादेरवा स्यादि नमा नो व धातू नां सकार नकार योः नकारौ भवतः । षत्वा रात्वनिमित्ते सति । निषेधति । गत्यर्थस्य सेध ते । नः । ग गा वि सधति । अइदि लव्यव धा ने पूर्वः । न्य षेधत् । निषिषेध । सा न्यद । घोः स्य स्वरत्वन्ते । असेधीत् । षिधू ... सा सूत्रमा ऊ त्व च । उदितो वा ऊ दितो धातोः परस्य व सादेरिडपि द्वा । स्वरतिसूप्रीतः । धुना ति धनं तत्पद पदं हलुहलं ... ।वा । स्वरति सूति सूयति धूञ्ञ कि वसादेः सादि नि । षमीढ । असेधीत् । तथोर्धः । ऽ मा नेंद्धा तोः परयो स्तथो

स्नत्यं सति २ ■ षिधु मे २ इ २ सुहस्त हां २

अनः किम् । अवेतीत् । हसादीनाति विलयं । अऽागमेनै व अस्तीति दित्यादिनउपध... भविष्यति । लवे किम् । अमथीत् । सेटो सा किन्त्राता । धातेर्न

स्से है । ५

नश्च कार यो र्घकारो भवति । अव जवा सेद्धा । असेधीत् । अनितोनामिपरः ... नामि व तो धातोर निटो परे नित्यसेौ वृद्धि । असैसीत् । अस्सात् । अ सात्परस्य से इत्वं यो भवति । असे असेद्धां । असैत्सुः । खद स्थैर्ये हिंसायां च । अतऽपधायाः । धातो रुप धायाः अतोऽति व वृद्धि र्भवति ञिति णिति च । चखाद । राधु लभो वा णिचोः । रात्र सैर्षीत् । अखादीत् । अतो ह सादेर्लघो र्वा वृद्धि । अखादीत् । गद व्यक्तायां वाचि । प्रादिस्थान्निमित्तो न्ते नस्य णः । गद नद पत पद घु मा स्या मा ऽ स्यति हन्ति याति वाति द्राति प्साति वपति वहति शाम्यति चि नोति देग्धि षु । अन्यत्र अकखादावषान्ते आ ञ्च णारो वा । प्रणिगदति । प्रणि जगाद । अ गादीत् । अगदीत् । करवादेः । प्रणिखादति । प्रनिकखति । प्रनिखनीति । प्रणिभवति । अ न्यत्र । प्रणि भवति । आ षान्ते किं । प्रनिपुष्पति अ षकारो ... । प्रनि चखान । रद विलेखने ।

मेड़ ४ प्र०

निमित्तादिति षकारेफ अणेति

मितात्रा स्व स्य ने णत्वं वा

आदिई इ उराव ४५ — आति ४ आनसालग्राममनेध सफनेदेश समनानु

पवाद्धि त्यवास्य। पवादिं नोलिघ नोद्देशादिं नाम पूर्वस्य लोपो भवत्य कारस्य एवं। हस भध्य स्मस्मवष्टकार। किति राशो सेर् आपिय। ईदिश्। राद्व अव्य नके शब्दे। प्रशिनेद्यु। नेदिश्र। अद्ध गतौ यावृतेवा। आन्धास्मी दौनुगशाम्। अरेनाने। अ कारादेः संयोगान्ता कारादेश्वपूर्वस्य नुम भवति राणदो। आनद्धु। अदि वन्धने॥ आनन्ता। आनन्द। टुनदि समृद्धौ। ननन्द। वदि ल्हाद ने दीप्तौ च। अवन्दित। श्रून्ध स्कद्धे। शुश्रून्धा। अशून्धीः। ईदि परमैश्वर्ये। इन्द्धीत। स्वराद्य। स्वरादेर्द्धो नोर्द्धितो याङागमः। दिवादिपरतः। अरस्। एरेस। ऐन्दत। कासादि प्रत्ययादा मन्तेस भूपनः। कासू। आस। दय अय। गूर नाम्यै धनेकस्वरे स्यात्प्र ब्लानि त्यारादिरादौ पने आम्प्र त्यया भवति। सवदूक्कअस। भूपरः प्रत्ययो वनाव्यः। विदद्ध हरि द्वा जाग्रऊ वाया।

या: प्रत्ययगन्तल्गणनेकस्या प्रत्यत्पराणि ३

अस्कार अनकोसमहार:

स्वरादेः परः स्वरादेर्धाता द्वितीयोऽवयवो द्विरुक्तो द्विर्भवति समुदायोऽवयव वि: समुदायस्यैकदेशो ऽवयवः तेन स कार द्वित्वं उसः

रोः पूर्वस्य अकारस्याकारः। धातो नीभिनः। नाम्यन्तस्य धातो वृद्धिर्भवति। इतिरागाति य। इन्द्धाय कार। इन्द्धाम्बकात्। इन्द्धाम्बकृ। इन्द्धाम्बकर्ष। इन्द्धांमासु। इन्द्धामासनु। इन्द्धासूः। इन्द्धाबभूव। इन्ध्यात्। ऐन्द्धीत्। राशादिकुसा याम। प्रशानिन्द्धीत। निनिन्द्ध। निनन्द्धतुः। ऊख गतौ। आखीत। अ सवरो स्वरे। पूर्वस्य कारो कारयो। रोयुवो। ऊखो खाऊखतुः। ऊखेभिश्च। औरवित। अन्यु गतिपूजनयोः। आनञ्च। अ व्यात्। पुजायां नु। अ न्यात्। आंछि ... आयामे। आंछ न्नु ऊवा। आंछ। हुछा कोटि ल्ये। च्वायि हसा। पजतो। शासद्द वादि ग्युराभूता कारा राणां नेत्वपूर्व नोपो। ववाज। ववजतुः। अवाजीत्। अवजीत्। व्रज गतौ। वादिः धज्या सौनित्यं वृद्धि। अव्राजीत। अजगतौ न्द्वोपनेय। अपरवतुर्षु वीवसादौ वा। विवाय। नुधातो। विकारो स्य नाद्धातो

ग ३२ — देवं

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

गोपाले
गोपाल

ओग २

इव वर्णो वर्णा योरि युवौ ततः स्वरे पो अनेकस्वर स्या संयोगपूर्व नुद्यौ । उ वर्णान्ते हूनोरे
वाम्पू वि ब्यतुः । अ संपूर्व स्पाकिम । विन्निप नुः । वि छ्यपः । स्वरं नादत्यो न श्च । नादीनि त्यानि
रस्यपो वे । वि वीयपश्च । वि वेष्य । आजिष्य । विवीव । आजिव । नेकस्वरादनुदात्तात् आ
धावारे ता ३ नु दानादि कस्वराद्धातो र्व्यस्य वसादीनि ट न । अनिट स्वरान्तो भवतीति दृश्यते मि
मां सत्य ओप्र वदन्ति तद्विदः ॥ अदनम् दनम् तो भ्यव ऊ ञ ओ श्विव ड ङि वेरी छव थ्यश्री ऊ श्री
अनिट स्वरान्ताः इत्यादि । स्वरान्तो यो धातुस्स सर्वो निभवतीति इति दृश्यतामि सन्त्यपः । तेषु स्वरान्तेषु धातुषु म ध्ये इमा
न्स्वरान्तान् धातून । तद्विदो धातवेन्तार सेट प्रवदीत कथयन्ति र स्यर्थ । इमान् कान् तत्राह । अदन्ताम् आकारन्तं ।
सर्व अदन्तान्नाम द्विधः अकारान्तं सर्वत्र । पुनः । अन्तावोऽर्थ । हस्व अकारान्तानाकि [illegible] म ध्ये
ऊ ऊ ञ ओ सेटो नि दृष्टो अस्ता । व ऊ संभन्तो व जसवर ता । अथ पुनः शवर्णान्तेषु हस्व इकारान्तानां म ध्ये जो
श्वि गतिवृध्यो डि ङ विहायसा गतौ इमो द्वौ सेटौ अस्त । अथ पुनः दिर्घ इकारान्तेषु धातुषु मध्ये शी ऊ श्री ओ शी ऊ स्य
प्र श्री तेसेवायाम इमो द्वौ सेटो अस्त । १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

।

। २ ।

नाम
नाम

नामप

तं ६

गणस्थम् ऊदन्तमित्या पुनाराहा उकारान्तोदिवौ कारान्तोजे धातवस्ते सेट् सिटः ऊ कुत्र दृश्यते गणास्थम् ऊदन्तमित्यादि म् स
नापान भू वू सू पर्यायेह स्यादयो सेट । अस्य स्वो कारान्तानाम म ध्ये दुशब्दः स्तु ते नेप्रश्न वे ता प तत्रान्तु निञ्चय नेछि छ धामिय
र्थः । अथोर्णा ऊ जाच्छादने । पुमिश्च नेगणस्त स्तोन्द्राणे जनेपीत स्वरान्ता धातव निष्पुति जो सेटः समीवत्ता
गणस्थम् ऊदन्तम् तान्स्वरू स्नु क्षु वो न्वु व नव्यो रौति नमण्ड पुराणन्दुराणवः । इ स्वरान्तानि नु ने सन्नुः स्वा नास्त
तो हसां नीषस न्ती पो ध नः । २ शाकिस्तु कान्तेष्वेनि ऽ कदृव्य ते स्विस श्वसां तेषुर्वसिः प्रसारिरगो । रभि
श्य भान्तेष्व र्थ मेषु ने पिमिस्त नसे तो यो भिरे य नेत रे । ३ ।

नि २

प्रक्षपि लाड स्यथः । तत तदनतर स्त्रि पुनः हसात्यात् अशिटः । सनि पोषतो नार्मकिप्यतः । २ । शाकुस्तु स्तुकान्तेषु त्यादौ प्
नरा हा का न्तेषु च कारान्तेषु सर्व धातुषु म ध्ये एक शाकि अनिटः इष्यते । शाक्ल शक्तो । अन्ये सेटः सातेषु धातुषु म
ध्ये एकः सर्वा सिरनिटः । स्वस्तन स्नत् त्रे नुअन्ये सेटः प्रसार नार्यि काप [illegible] पस्तेषु । वसका नो अनिट अन्ये सेटः । मातेषु
म ध्ये रभरनिटः रमरा भस्य । मेषु नो यथेतेषु पामिपृनिटः यमे मेषु अन्ये सेटः । अन्ये सेटः । तत स्त दनन्तरं ती तिपः तो भिरे व
अनिट नीभितो भाहस्मा नेप धातवः सेट इत्यर्थ । ३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

(७)

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीगोपाल
श्रीगोपाल

॥८॥

यमिजमानेष्विन्योद्दोष्वनराह । जमानेष्वकोथः जरान ङ्मा नोष्ठा ॥ एवं यमिरनिट इष्यते । यमडपरमे । अन्येसेट् । अप
र । रमिनिट् । अरइष्यते । मुनिः उपाम । अन्येसेट् । अपिपुनः । जमानेषिदि वदि गणे मरिपानिट् । यष्ठते । मनजाने ।
यप्नः यत्नथ्यो । नमिरनिट् नमप्रत्येशब्दे । पुनः एवं तिनिश्वयेनपं स्वेमाहानिरनिट् । हननिहिंसागत्यो । तृपनः प्रीतिष चवावि
नामा वष्यिनैमेतेवेष्ठा गमिरनिट् गम्लृ गतौ । एतेमानावनिट् । अन्येमानातुसेट् । प्रीतिषे भंवे नृशीं लेपवाने । नेवाम् । ५ ।
दिहिं दुहिहिं योद्दोपुनराह ॥ यमिजमाने ष्वनिट् कृष्यतेरमि हि वादा वपि यष्यते मनिः । नमिश्वतुर्थी
हनिरेवप स्वेमा गमिस्तु षष्ठः प्रीतिषे चवावि नां । ३ । दिहिंदुहिं मेहलिराहतिवहिं न्वहिं स्तुषष्ठात्
हति स्तथा लिहिः । इमे ऽनिट ऽष्ठा विहमुनन्ते संशापा गणे छहानां प्रविभज्यकीर्तिताः । ४ ।
इमेअष्टौहकारान्ता धातवः स्तनामि गणेष्ववायै प्रविभज्य नाम विभागं कृत्वा निटः कीर्तितास्यक्थरित्यन्वयः । कथंभू
ता हा ना । मुनन्तसशापाः । मुनन्तसशापेषु धातुनां ते । इमेऽष्टौ किं । तत्राहाह दहअवदुहप्रपू नेनामिहसेवने । स्रुह विज
मानिप्रादुर्भावे वहप्रापने नहवन्धने । दहभस्मीकरणे । लिहआस्वादने । एतेमुनन्तसशाया हानान्तानिट् । कि

१ गोयाज

धु २

शिंषिं दशिं दंशिमथोम्हशिंस्पृशिं । रिशिं रुशिं क्रोशनिमष्टमं विशाम् ॥ लिशिं वश
नानेनिट प्सुराणागाः । पठान्ति पाठे दशौवनेनरान ॥ ६ ॥ रुधिश्च राधिर्युधिवान्विसा
धयः ॥ क्रुधिन्नुधी शुध्यति बुध्यति व्यधिः ॥ इमे तु धान्ता दश वानिटो मतास्तत
पारंसिध्यतिरेवनेजने ॥ ७ ॥ शिषिं पिषिं शुष्यति पुष्यति त्विषिं विषिं श्लिषिं
तुष्यति दुष्यति द्विषिं ॥ इमान्दशैवोपदिशन्त्यनिड्विधौ गणेषु षान्तान्कृषि कर्षती
तथा ॥ ८ ॥ तपिं तिपिं चापिमथो वपिं स्वपिं लिपिं लुपिं तृप्यति दृप्यति सृपिं ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥९॥

स्वरेनीमवे नशायें छुयांन्द्वायें मतीहियांतारगरानोस्य योदश ॥९॥ आदिहृदि स्नूदि अिहिं [illegible] छिदिं छुदिन ॥ शादिस हीस्विघातिय घातिरिवदिं ॥ नुहीं नुदिं विघाति विलीनस्याय भजिहि होतान हशप ख्ववानिठ ॥१०॥ यविं वविं विविरिवि रांजिष्ठ तीर निजिासेविं मुविभाजी भंजिम ज्ञातीन ॥ त्यायें याजें पुायें हजीं सजींमज ॥ तीन ॥ भुजिस्वाजि एजिं विध्यनिठः स्वनान ॥ ११ ॥ वेला ॥ अवैधीन ॥ न्हिन्स्पे ॥ विधाय ॥ विाध्य यतु ॥ विछिपु ॥ चो अनोयीयकारेय रेयवस्यस्वनस्य दार्ध ॥

विजि २

श्रीराम
श्रीदास

समः भजते इति संभजितः तस्मिन् २
धक्षापतनम् ४
दूतीकरणम् २
प्राणवियोगानुकूलो व्यापारः हिंसा तस्याम् भक्षणम् ३

न्हीयात् अन्दैषीत् नुपतंप हिंसायाम् तुपति तुंपति प्रांतुम्पते तुदगादिः तरि प्रस्तुम्पति गो: ओण अपनयने ओणामुवार वनषनसंभक्तो ववान ववनतुः अवानीत् सेनतुः जनसनस्य नामात्वंसे ञि तिभक्ष याचादे ञि तिवो सायात् सन्यात् बमुखादने छिवुन्तलात्व मां दीर्घा पि आवा मृति आड किम वमति विवमति छिवु निरसने नामख्ख छिवांतत्वेन छिवति छिवेरबे सठस्यो ञ्ती निष्ठेव टिष्ठेव छिव्यात् अष्ठेवीत् कठेवर्षांवेरायो ४ ह्यन्तन्दरा २ वसजान्ट मिश्रादितां सर्योनव्यादिः अवरीत् अनपिविषये उवलीस्वत्वेन किलुठवेर अरहसि ऊ जाय अजोषीत् उपलन्दरो ओयें गरभूपविछिपनि परिणामः स्वार्थे आयप्रत्ययः अनेपिनुवा

येनाहिनायदनुपन्नं तत्तेन वधिकान्तरण अवरराधेष्टने इ आछिपाते ऐगाः२

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

९

चन्द्रिका ।०।

१०

स्त्रीशो च्यादन्तश्चेद्द्यन्ते

स्त्री ह्रस्वस्तु पदे स्त्रस्वरौ

एषष्ठा यांवचन श्रीपार्थासिः ष्ठः ५

गतिः ५

सिधातु यजादिशब्दयान्तः धातुसंज्ञकोभवति गोपायति गोपायांचकार जुगोप यतः य स्यात् स्वान्तविलेपः गोपाय्यात् गुप्यात् उदितो वा गोपायिता गोपिता गोप्ता अगोपायीत् अगो पीत् अगोप्सीत् भूतार्थे गौणात्राम् एवं धूपसंतापे तपसंतापे तेपिप तत्तप्य अतापसीत् सौ वनिगोनित्ये वृद्धिः जपजल्पयन्त्रादावापि जेपिप अजपीत् अप्रपादे विन्दोपे भाषत्भाषभेन्तु ऋनुकमनुवासिमुटिलबी पोवानर्षपेढ्विरतुड अमः पेदीर्घो विषये आमति आमतिः अअमीत् पमडपरमे गमाद्यौ गमयमदेरणंघोऽविषये यमति एमिरामितमानां सम्जेसोरेपे अपंसीष्ठाम् एम प्रवृत्ते पोढ नेमिपे नेनेप गच्छनतो गच्छति गमान्तरे गमेहनजनखनघसामुपेधायालोपः स्वरे ङिति नतुङे गमेतुः जगमीप जगाम हेतन्तः स्पृ रुकेश्चदनोषरुपः हृस्रवति लितेरुवादेङेि लितो पातो

नीर्दशितः ३

आंगिरा गोपाल

श्रीरामाय नमः

स्थेसेरपवादः । अगमत् । म्लुचुम्लुचुगतौ । म्लुचोदेर्वाङ् अम्लुचत् । अम्लोचीत् । अम् लुचत् अम्लोचीत् । ग्रुचुग्लुचु चौर्ये । अग्रुचत् अग्रोचीत । अग्लुचत् । अग्लोची त् । ग्लुंचुगतौ । अग्लुचत् । अग्लुंचीत् । ञिफलाविशरणे । तृफलभजत्रयां किति रा दोसेट् थपिथे च पूर्व लोपो । फेलिथ । अफालीत् । ञीक्ष्वद अव्यक्ते शब्द्यादि स्पर्धान्ति मित्सौ वृद्धिः । चरगति भक्षणायोः चरति । चचार । अचारीत् । जियेपे । सपरो नूये गिः । जिगाय । जिग्यतुः । जिगायिथ । जीगेथ । जोपातः । अजैषीत् । क्ष विनेयने । क्ष यति । चकर्षिथ । रो रोः हसेद्दशां । दृशास्य जघ्न यम्य शास्य शैदय स्यां हसे पर । रो राम वति । क्षु आदि नांवा । क्रष्टा । कर्ष्टा । बेठोः वीसे । धातोः पहपोः क आंसे परे । अन्द्यति ।

आरोरान १ ... २१ तप २ सर्वेक्रिगणम् ४

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

आपला गोपाळ

१९

कन्दीत। अनिटोनामिवत:। अक्रान्दीत्। अक्राक्षम्। अक्रान्द:। अक्रान्दीत्। अकार्क्षाम्।
अक्रान्दी। प्रभृतशास्त्र शास्त्र पदपां वासि:। हसक्षालात् सक। हालात सो नातुषालालतान्मे
पथात्वीतिच। सकृद्विपादि परेन तु हृशे: सरपवाद:। अहून्दात्। स्फुगतौ। सर्पीत। स्रप्ता अ
सपत्। कुशश्रा घ्राने रोदृते व। आशाति। आच्छा आ न्द्यति। अक्रन्दत्। अक्रन्दतम्। अ
कुन्दानांनु भरिव शिषाहिं सापाम्। इष्णुसस्त्ल भरि घरू भामतपि तस्पे द्वारोषि तरोच्छारेषिता।
रच्छा। अरेसीत्। सिच्छा। शन्द्य। अशीन्तत्। डवद्दोह। आपाय कार: डवोच। आचिता।
आसिष्यति। आसीत्। मिहसवने। ति तोलोपोद्विर्वस्य। ठपरे ठस्य लोप:। पूर्वस्याण्
तोदीर्घ:। लिढा। अमिक्षत। दहभस्मीकरणे। दहिथ। ददग्ध। धक्ष्यति। अधाक्षीत्।
भस्मात्। अदा धाम्। इविव्याप्तौ। इहितो न्कश। इन्वति। इन्वाञ्चकार। इन्वीत्। हिवि

सेऽकोय मितेवे ५६

अवीहे ४ ... प्रत्ययस्य गुरोपधाति ... पितिपने गर

दिविधिविविजिविधिरगाने। हिन्वति। धिन्वच प्रकाशे। वस्य लोपो गुणा भाव उप्रत्यय शवोर्विषये।
नुम। नुप्रत्ययस्योपप्रत्ययस्य गुणो भवत्यपि। धिनोति। आर्धधातुके लोप:। असंयोगपूर्वस्य प्र
त्ययो कारस्य लोपो वा मपो:। धिन्व:। धिनुव:। धिन्म:। धिनुम:। मिपि नु गुणो बाध
क:। धिनोमि। ... असंयोगपूर्वात् प्रत्ययो काराद्धेर्लुक। धिनु हुधिविहि सा कररागालि क।
क्रूरीति। अन्दू व्याप्तौ। अन्दूपि नु प्रत्ययो। धिनोपि। अन्दोति। अन्दीत्। आनन्दिथ। आ
आनच्छ। आन्दिता। अच्छा। आन्दीत्। आच्छाम। आन्द:। तन्दू त्यन्दू। तन्दू करणे। तन्दूसत
नु करणेऽनुवाविषये। तन्दोति। ततान्दिथ। ततक्ष। अतान्दीत्। अतान्दिच्छाम्। तनु कर
णे किम्। वागिस्सन्तन्दाति मत्सपीति त्वर्थ:। तिन्दूयुम्येन। प्रीरान्दीति। जैम्मै हर्षक्षे
पि। संभ्रन्दाराणां मारीषिप। आनोराक्षो। आदनादु तोपरो णो भवति। जगोला। आगोनयि।

रहन्ना २

अनन्दीत्। अपोपवाद ५ ओष्ठ उत्संग व्यापार: ...

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥१२॥

ना ३ सि ३ किंतिपि २०

आतोऽरतो लोपोऽनपिङ्क्ष्विस्वरे सेटि घ्रापिव। जग्लतुः। जग्लिथ। जग्लाथ। संयोगादेरा द्‍ न्तस्यैपवाद्यादेवेकारो वा। ग्लायात्। ग्लेयात्। अग्लासीत्। अग्लासिष्टाम्। कैगैरैशब्दे। ज गौ। रराटेरे। आमिदा धामाऽऽगोलूकपि वर्तीसास्प्रामानई कारो भवत्याद्वादौ। गेयात्। अगासी त्। छोमेपशब्दसंघातयो। स्पायीत। तस्त्यौ। स्यात्। अस्यासीत्। दैपसोधने। ददौ। दायात्। अदासीत्। धेट्पाने। दधौ। धेयात्। श्रिलोपदे। अधात्। [illegible] ऽस्यालोपः। अधुः। धेट्‍ म्र नमा श्रेद्विवादिपरोऽवादि। धंच। अदधत्। हशिरप्रेक्षणे। शाद्दृशाद्येरपाद्विवातुष्ट्य पि। दहश। अशिशाहसद पाद्य्रामलद्दानस्यापक्ष्य अछ्यो सीपसोदपिवजिद्यमधम मनपछतिछा। पश्यति ददर्श। सजदृशोऽस्याप्पावेठददर्शीथ्यि। ददृष्ठ। अदृन्दि त। अदाक्षाम्। अपरीस्पहृशोऽ गुराः। अदर्शत्। अगतौ अच्छतिमार्च्छतु। [illegible]।

पृ ५

ति ५

गुरोगितिसंयोगाद्यो। अन्ततिसंयोगाद्येरादिन्तस्य नृसी। वर्त्तिपङ्क्षि किं तिरावादा वर्शिपादादेौ। आर आरतुः। आरुः। अर्यात् व्यर्यात् नाप्ययोनिःप्रमिट। आरिथ। अर्यात्। अरीष्पति। सर्तिशास्त्यर्तिभ्यो ङ्गेल्नुङि सेरपवादः। आरत। आर्तै। को हानितिके विहत्। आर्षिष्ट। श [illegible] गतौ। धावति। शीघ्रगतावेवायम्। अन्यत्र सरति समर्थ। ससार। ससृम। वादादौपि। पिवाद्यादौ अतो अहु भवति। ङ्गि व्यव धानात्र्म तेनप्सलिद्दीर्घीनाक्षि पात्। असरत्। स्नृगतौ। सस्राव। सुस्रुवुः। स्रुयात्। असू द्रुम्बोङ्ग धातोश्चद्वित्यम्। लुङि सेरपावादः। असुस्रुवत्। द्रुकगतौ। दुद्रो थ। दुद्रुविथ। अदुद्रुवत्। ब्रूगगवेरो। अबवः। आदेसौनुप्रत्ययश्चाद्विमये। श्र थ। दुद्रुविथ। अदुद्रुवत्। ... श्रोतविश्रुतः। अश्रावीत। अशोम्। श्रावः। अश्राम। अश्रम। सुश्रोथ। श्र

श २

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीराम
श्रीकृष्ण

१३॥

अशुश्रूयात्। अशोषीत्। शद्लृ शातने। शीयादेशे यात्। शीयते। शशाद। शेत्ता। शेत्स्यति। शश
द्यात्। अशदत्। षद्लृ विशरणगत्यवसादनेषु। सीदति। सदिः स्वञ्जोर्लिटि। परस्यैव। नि
षसाद। सेदिथ। असदत्। पा पाने। पिबति। पेयात्। अपात्। घ्रा गन्धोपादाने। जिघ्रति।
घ्रेयात्। घ्रायात्। अघ्रासीत्। अघ्रात्। ध्मा शब्दाग्निसंयोगयोः। धमति। दध्मौ। ध्मायात्।
ध्मेयात्। अध्मासीत्। ष्ठा गतिनिवृत्तौ। तिष्ठति। निमित्ताभावे स्यम्। अधितष्ठौ। स्थेयात्।
अस्थात्। म्ना अभ्यासे। मनति। म्नायात्। म्नेयात्। अम्नासीत्। दाण् दाने। यच्छति। देयात्।
अदात्। ह्वृ कौटिल्ये। जह्वरतुः। ऋद्लाघवे यो नेः। जह्वर्थ। ह्वर्यात्। अह्वार्षीत्। बुध
अवगमने। बोधति। बोधिता। रुह बीजजन्मनि प्रादुर्भावे च। रोहति। रोक्ष्यति। अरुक्षत्।
स्कन्दिर् गतिशोषणयोः। चस्कन्दिथ। चस्कन्थ। स्कद्यात्। सावनिठांवद्धिः। अस्कान्त्सीत्।

सा १   न ८५   लिंगं ६

साम्प्रतिकाभावे कृतपूर्वगतिनाक्षीयते १

न १

तॄ प्लवनतरणयोः। तॄफलभजत्रपां कित्तरादेशे सेटि थलि च एत्वपूर्वलोपौ। तेरतुः। तेरिथ। अ
तरीत्। ऋदः कारस्य इर् भवति। अगुरोश्च हलः। तीर्यात्। इटोऽसिद्धः। अहलि नामि ठक्कारो न तृ
नादेः। ...दन्तानां। तरिता। तरीता। वेसरि ठेन दीर्घः। सिच्छादेश्व। अतारीत्।
अतारिष्टाम्। दश दशने। अपिरं जद शा... जसं जाश्च नस्य लोपो। पि। दशति। अद
ङ्क्षीत्। षंज सङ्गे। सजति। सनञ्जा। न्यषाङ्क्षीत्। कि तेरो गायन पनेरासेपेय। गुपू र
क्षणे। गोपायति। ... त्वार। कित्। कि
ति। विकित्सा कार। पत्लृ पतने। पतति। पत्यात्। पेततुः। पतेर्ङ्पुम्। अपप्तत्। भ्रमु चलने।
फणादीनां च। अभ्रमीत्। ... त्वपूर्वलोपौ वा। भ्रेमतुः। बभ्र
मतुः। अभ्रमीत्। क्षुवम् उद्गिरणे। वमतेस्त्वपूर्वलोपो वेति केचित्। वमतुः। ववमतुः।

व २   प ३

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

गोपाल
गोपाल
राम

१४॥

२४ समुत्र पीडनमूत्र

अवामीत् । फण गतौ । फेणतुः । पफणतुः । अफणीत् । स्वन शब्दे । स्वेनतुः । सस्वनतुः । अस्वा
नीत् । स्यमतुः । सस्यमतुः । सिसु हिंसायाम् । शशमतुः । शशमिथ । तुहिर दुहिर अर्दने । अतुह
त् । अतोहीत् । वसनिवासे । राधा दो पूर्वस्या जादीनां ग्रहादीनां च पूर्वस्य संप्रसारणम् ।
णवादौ । यवरारणमिद्धतः । सस्वे स्य संप्रसारणम् । दीर्घस्य द्विर्धः । ह्रस्वस्य ह्रस्वः । उवा
साप जो पवूरासां छतः । संप्रसारणं च कितु । यजादीनां संप्रसारणं किति । यजि वपि वहि श्वे
वः । वेञ्ज्ये जो व्यात स्वपी वद वसी । स्वर्य तो र्वी न्कि रे कि दि शय आह्य । घसादेः षः । उषिशीषि
वसी नाश स्यषो निमी ते सीत् । ऊषतुः । उवसिथ । ऊषः । ऊष्यात् । सत्तो, नीपिस स्वेतोः नीय
सावत्सपीत । अवात्सात् । वद व्यक्तायां वाचि । ऊदिध । ऊद्यात् । अवादीत् । ...
लिट्योः । श्वय पतेरादेः संप्रसारणं वान्तो धातोश्च यि हु त्यर । ...शाव । ... वते । शुशविथ ।

श्वाघो चितर २ व २
२ बी २ २

गोपाल

शि

शिश्वयथ । शिश्वियथ । शिश्वियिम । शूयात् । अश्वयीत् । श्वयतेरः । नेत्यपि श्वका । अ
श्वत् । श्वयतेरङि । हि त्ववा स्त्र ... नोपः । अशिश्वियत् । घस्ल अदने । जघास । जघ
वस्थ । जक्षतुः । ० इति पंप्राक्रपाः । ० घक्षौ । घसेत । घावके । आम
भ्यसानीत् कर्तरि । ए धामासा । ए धांचभूव । ऐधिष्ट । इदि दर्शने । इन्द्रांचक्रे ।
ऐन्द्रिष्ट । ष्वष्क गतौ । सत्वाभावः । ष्वष्के । ष्वष्किषीष्ट । वेष्क वेष्टने । विवेष्ट
वेष्टवेष्टापा । अवेष्टिष्ट । ... जगतौ स्येष्वे वृ । अव्यते । आनजे । आजिष्ट । आ
[illegible] । आनिम्नं जीभजीने । आगांश्वके । आजिष्ट । आ
दनम् । वस्ट जे अभजिष्ट । ... परिष्वंगे । ष्वजते । स्वपतेर्णि दे ... । प
रिषस्वजे । परिषस्वजे । स्वङ्क्ष्विष्ट । अश्वङ्क्ता । अश्वङ्क्षीनाम् । अपूर्वल

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीगोपाल

१५॥

पश्चा २ यस्माधातोर्विस्यन्तस्य। [illegible] य न्दारावेहा। चन्द्रारामेहे ४

ग्रापाम। त्रेपे त्रपिपिछ अपिसछ। अत्रपीछ। अ त्रपातिष्ठेनेष्य [illegible] छ पन्दररा। सि
ष्या:। अनिढाडपागृराना नाहित्तिति पीछ। तेप्सा। अतिप्सा। जभिजभि गात्र विनामे
रधिजभो स्वरेन्तुम। जभते। जजंभे। अजंभिछ। छ भस्तभे। विछामते। स्ताभिता
अस्ताभीछ। दामू घसहरा। चन्दमीवहे। धन्दमीनेहे। न्वूपीशब्दे डन्हेव। न्वूपते
नुन्वूपे। अन्वूपिष्ठ। न्वमापीविभेनेने। वन्मापे। अन्मापीछ। स्फापिञ्जोव्या
[illegible] पीवे। अप्पापीछ। दिपजराबु धेपुरि नीपप्यापिम्यो वाह
पीप्ठहो। जह। डेरााःपरस्पतनोलुप्रु। अप्यापी। ता [illegible] संतानवालननपोः। तापवेत। तापते
[illegible] भास्पते। भे सेवभ्रा से [illegible]
अतीपि। अतीपिछ। छुन्ताउन्छुभ्रास्तछुभ्लास्त दिप्तौ। भास्पते। [illegible]
अतीपि। अतीपिछ। छुम्राञ्छुभ्रास छुम्लास दिप्तौ। भास्पते। ग्रपगोपनकुत्सनयोः। गुगुस्स ति
तिजनिसाने। द्वौ नापाय। तितिल्वौते। तितिन्दांस्क्रे। गुपगोपनकुत्सनयोः। गुगुस्सते।
तिन्दिर्गोन्नरराम १ लिङ् पञ्चपायः पु ४ तुटि ॥ वव ध ३ विस्ताराः ३ हे ५४७ लेरा ५ ६४
कपनम् ५४

गोपाल

[illegible]

कीतिशिक्षा २ अन ३ तुवा ३

मानीवचारेरा। पोसे। पू घस्यात् इ सेमानादानांपूर्वस्येतो दिर्घः। मीमांसते। मीमांसाञ्च
क्रे। वधनिन्द्वा वां क्रादिजवानामिति भकारः। विभत्सते। पनैव्यवहारेस्तुतौ पनयाप
रणापतिस्तुतावे वायः। पणतेनपणायांचकार। कमुकान्तौ कमेर्णिङ् स्या [illegible]
[illegible] वा। कामयते। कामयांचक्रे। [illegible]। वकेमे ईङ्
द्विश्च [illegible] ताधीतोः क्तिर्पर्य ऊन्टिङि भौताद्दिघ्वेसेरपवादः। अ। अनपि ने नोपः न
लहश्च मन्नाजेप्यात्यिश्न्तुछ। अङि नेर्बहुस्वडपधायाः। अङि डपधायाहृस्वो
भवतिपूर्वस्यातोलन्धुनिधात्वेरपरेइकारः न तद्वोर्दिर्घः। अङि सतिपूर्वस्य लघो
दिर्घो भवतिलन्धुनिधात्वचरेपरे। अचिकमत्। अनेभावे। [illegible] द्विर्वचंव
अचकमत। अपगोनो। अपते। अपतेप्रांद [illegible] रेफस्यलेन। ह्वाप्यतेपत्नापते। अपां
त्य समा ३ कवेन ३

२४

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

प्रदत्याश्रितमनारं गमाप्र ... त्या ... तवाहिरं गमं। अ नारं गवाहिरं गयोरन्तरं गाम्भिर्वलेयान्
५२

वक्रे। अपिपच्छ दपदान गतिहिंसादानेषु। दपते। दपांचक्रे। वृछ्छेछापां। नष्ठृछे। अ
वृषि छ। ईहचेछापाम्। ईहांचक्रे। उहवितर्क्के। उहचक्रे। कास्यशब्दकुत्सायाम्। कासां
चक्रे। षिञ्सेवने। सिषेवे। असेविष्ठ। पुङ्पुङ्गतौ। अपोष्ठ। अलोष्ठ। अन्वोष्ठ। गा
ङ्गतौ। अतरङ्। त्यातं सपरोदिशं। गाति। गे। गावे। जगे। अगास्त। नुङ्गतौ। नानुवो
धे। अनेविजप्। डवरीस्यपल्वनरंयते नुवे। मृङ्बन्धने। मयिता छन्दः त्रेङ्पालने।
दपते। देङ्। नीदे। दि। प्यादे। शोदि। प्याभावश्चादि। प्यदासिष्ठ। दा धास्थादिषु इति
माति। नोवा हस्वा। ... हस्वा... स्यसि नोवो ... अदिता। आपते। नेत्रे। अ
ल। स्मि ... विहासा गतो। ... अगोपिष्ठ।
... घुनदिस्तो। घोलते। घ्नते। पूर्व स्वसंप्रसारणम्। दिघ्नते। घ्नतेदिम्यालं

लेहनंतेलोस्व ... न ...
५३
गतिमंगनुङुनो व्यापान: आवनं

ङिसेरपचाद ... । अघुतत। अघोतिष्ठ। स्थिमस्थावेरौ। अस्थि
त। अस्थेतिष्ठ। ञिमिद स्नेहने। अमिदत। अमेदिष्ठ। ञिक्ष्विदा स्नेहनमोचनयो
श्चेदते। अश्विदत्। अश्वेदिष्ठ। ञिक्ष्विद् चेदे। अक्ष्विदत। अक्ष्वेदिष्ठ। नु
वदिस्तो नमि प्रीतौ च। अरुचत्। अरोचिष्ठ। घुट परिवर्तने। अघुटत अघोटि
ष्ठ। शुठ लुठ प्रतिघाते। अरुठत। अरोठिष्ठ। अलुठत अलोठिष्ठ। शुभ दीप्तौ।
अशुभत। अशोभिष्ठ। क्षुभ संचलने। अक्षुभत्। अक्षोभिष्ठ। नभ तुभ हिं
सायां। अनभत। अनभिष्ठ। अतुभत। अतोभिष्ठ। ... स्रंसु ... स्रंसते। अस्रस
त। अस्रंसिष्ठ। ध्वंसु गतौ। अध्वसत। अध्वंसिष्ठ। स्रंभु विश्वासे। अस्रभत। अ

वे

... अव ... नि २

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मेध: १ ... नमित ... वर्ष ४०

प्र२

अवंमिछ। वर्त्तु वर्त्तरो। वर्त्तते। वर्तादि अः स्यसेषो वायंये अनिट् त्यंव। वर्त्स्यति वर्तिष्यते। अवर्त्स्यत। अवर्तिष्यत। अववर्तत। अवर्तिष्ट। वधु वृद्धौ। शधु शब्दकुत्सायां। शर्द्धते। स्यन्दू स्रवणे। स स्यन्दू स्यन्त्स्यति। स्यन्दिष्यते। स्यन्त्स्यते। अस्यन्दिष्ट। अस्यन्त्त। अस्यन्दत। कृपू सामर्थ्ये। कृपो रो लः। कृपि रेफस्य लेरः का रस्ये लकारः। कल्पते। वक्लृपे। कल्पिषिष्ट। कृपे स्तादेः पंचे [illegible] त्यंव। कल्पिता कल्प्ता। कल्प्स्यति। कल्पिष्यते। [illegible]। अक्लृपत्। अकल्पिष्ट। अ[illegible]प्त। इति ध्वुतादयो [illegible]। अथ दुःखसंवलनेपा। व्यथ व्यथते। व्यथो लिटि दोःपूर्वस्य यस्य सम्प्रसारणं। विव्यथे। अव्यथिष्ट। जुषु गतौ। रमु क्रीडायां। रमते। व्याङ्परिभ्यो रमः। विरमति।

न२ कौ[illegible]स्यते३ क्रू२ [illegible]निट४ कृ२

[illegible]धातोसिस्यार[illegible]तुपधायागुरोगनि कृष्[illegible]

डेढोके

ढौ२ वा२

रेभे। अरंसीत्। अरंस्त। लोप्त्व दर्शने। लुलोके। श्लोकृ संघाते। अश्लोकिष्ट। शीकृ शापां। शशीके। अशीकिष्ट। अकि लक्षणे। आनके। [illegible] जेत्रे। लविविभे ग्लानि [illegible]। तुत्रौके। अत्रौकिष्ट। वा [illegible] नव। धा [illegible]। अधिष्ट। नाथ नाधृ याच्ञोपताप[illegible]श्वर्याशीःषु। नाथ्याशिष्येवा [illegible] मिति पदं। नाथते। अन्यत्र नाथति। ननाथ। अनाथिष्ट। दध धारणे। दधे अददिष्ट। स्कुदि आप्लवने। चुस्कुन्दे। अस्कुन्दिष्ट। वदि अभिवादन स्तुत्योः। ववन्दे। अवन्दिष्ट। भदि कल्याणे सुखे च। अभन्दिष्ट। मदि स्तुति मोद मद स्वप्न गति कान्तिषु। ममन्दे। मन्दि [illegible] चीनने। मुमुदे। दद दाने। पत्ति प्रयत्ने पतीतात्रितयस्यासंयोगे। त्वरते। अत्वरिष्ट। वहमर्षणे। सेहे। सहिता। सहि वहोरोदवर्णस्य ढलोपे सति [illegible]। असहिष्ट। गाहू विलोडने। गा[illegible]

स्प२ वे२

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीरामचन्द्र

१८

गधान्द्वे। जगाहिघ्वे ऽ गाह्विढ्वे। गाहिषिढ्वं। घ्वा न्हीध्वं। गाहिता। गाहिष्यते। घ्वा न्ह्य
ते। अगाहिष्यत। गाहिढ्वं। अघान्द्वा। गाहत। जगृहि। जगाहे। घ्वुन्द्वा। जगृहे। घ्वु
हिध्वं। गाहिता। गर्ढा। गृहिष्यते। घ्वन्ध्वे ते। अगाहिष्यत। अघ्वुन्द्वात। अगीशसीलेपर
मधुर। अघ्वुन्द्वीताम्। ० इत्यात्मनेपदिनःप्राप्त। ० इत्यापरस्मैपदिनो। राजा।
रजत्। ररजनुः। रेजे। रराजे। अराजीत्। अराजिषत। खन। खनेत्। खन्यात्। वैरवा। जन
सनरवनात्। सेधाकार्। मदादेशि। खायात्। खन्यात्। खन्यानित्। अ
खनिष्यत। गृहति। गृह्णानि पात्। ऽभवत्। स्वपितियानि। गृह्णनः। हि
ध्वं। अहोबित्। अहित। दान। अजीत। दीदसति। दीदासते। दीदासावचक्रे। दा
आहोबित्। अहित। दानअजीत। दीदसति। दीदासते। दीदासावचक्रे।
नेजनं। शीशांसति। शीशांसावचक्रे। गृहसपरस्मै। गृहेन्यपादुदत्ताहेतो स्वरा

अजो भीवं सर्गितिवेभासनमाजेने। २॥

२३ पा १

से ४

श्रीगोपाल
श्रीगोपाल

गुहीता। गुहते। जगूह। जगृहतु। जगृहिथ। जगोढ। जघुन्द्वो। जगृहिव।
जगृहिद्वे। गृहिषिढ्वं। घुन्ध्वीढ्वं। गृहिता। गोढा। गृहिष्यति। घोक्ष्यति। गृहि
दिहत्वेह गृहेभ्यः सकोऽन्नवाक्वकारत्व गजीपारानि। अगूढ। अधुन्द्वत। अ
धुन्द्वाता। अघुन्द्वत। अगूढाः। अधुन्द्वाथा। अधुन्द्वाथां। अधुन्। अघु
क्षि। अघुन्द्वौहि। अघुन्द्वा। नजसेपाया। भेजिषा। वभकथ्य। भेजे। भेज्ञि
ढ्वं। अभैक्षीत। शोजेसपापा। शिक्षिसयत्। शिक्षिसिये। सियात्। सिषिषिढ्वं। अ
शिक्षिसयत्। त्यिपिदिमा। तिल्यपा। लिल्पिपे। लिपिन्दोढ्वं। अन्वित। अलिप्त। दा
ना। स्पशावा। घनस्पशनपा। स्पशति। यस्पसे। अस्पशीत्। अस्पासीत। नब

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection.

(18)

श्रीगोपाल रम
श्रीगोपाल
॥१९॥

रंजे १

कानौ। नक्ष्यति। नष्टा। नेशे। रंज रागे। रजति। ररंक्व। रज्यात्। रंक्षीष्ट।
अरंक्षीत्। ष्ठ गमने। वमति। वव्राम। ववमिथ। ष्ठ अदने। पारेणो। दधर्थ। दधिथ। अघार्षी
त्। अघस्त। नीञ् प्रापणे। निनीय। निनेथ। अनैषीत्। अनेष्ट। पा पाने। पा
पापौ। पायीत। पपायिथ। अपासीत्। अयाविष्ठ। यज देवपूजासंगतिक
रणदानेषु। इयजिथ। इयष्ठ। इयेज। [illegible] अयाक्षीत्। अयष्ट। व
पी बीजसंताने। उवपिथ। उवप्थ। उवाप। उप्यात्। वप्सीष्ट। अवाप्सीत्।
अवप्त। वह प्रापणे। उवहिथ। उवोढ। वेञ् तंतुसंताने। वेञो ण दोनै संप्र
सारणं। ववौ। ववे। वे ओवाय। पनौ दो। ऊवाप। अहो ... । ग्रहि ज्याव

श्रीगोपाल
श्रीगोपाल

विवीति

पिवाय। विवयिथ। व्यश्नाति पक्ष विवीत। ज्याजातिनां संप्रसारणं। ह्वीन वाव
यो यस्य नेत्वा। ऊयतुः ऊयुः। ऊवयिथ। ऊये। वयो यस्य वा किति लोपो वा।
ऊवतुः ऊवेड पात्। वासिष्ठ। अवासीत्। अवास्त। व्येञ् संवरणे। व्येञोलिटि
नात्वम्। विव्याय विव्ययिथ। विव्ये। वीयात्। व्यासी। अव्यासीत्। अव्यास्त।
ह्वेञ् स्पर्धायां शब्दे च। ह्वः संप्रसारणं। जुहाव। जुहविथ। जुहोथ। आहू
यात्। ह्वासिष्ठ। लोपिसिचि। अह्वत नांज्ञा वा अ[illegible] अह्वत। अह्वास्त। टुवप बीज वा
के। पविथा पपथ्य। पेचे। अपाक्षीत्। अपक्त। बेवसमवायो। सेवु। अस
वीत। सा पा आ ओ शो। शाये। शास्ता अ शासीत् अशास्त। हिधुक्ष व्यक्ते शब्दे। जि

उत्र ॥४॥   मति   ८४

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीगोपाल
गोपाल
श्री

२०॥

नैकधातु २

हि ध्कू। अजीहिध्कित्। अस्नुगीतपुजनयो। आनन्वे। आञ्चीत्। इरहपरि भाष
नेरिरेठे। अरेठीत्। यते वट्टपावन्तु। अवतीत। येठे। प्राच्छ मध्यान्ते। पुप्राथे।
अप्राथीत्। मिद् मेद मेधा हिंसनयो। मिमेदे। अमेदीच्छ। मिध्यसं बैन। मिमे
धे। शिधृ इरा इ कु। सासत्निकर्षयो। निदति। निनेदे। स्कुधृ स्कुर्न्येध्दने।
शशधे। असधीत्। मस्धे। अमधीत्। बुधिर अववोधने। अबोधीत्।
अबुधत्। अबोधीच्छ। डुबुधीर निशामने। बुबुन्धे। अबुधत्। अबुन्धित्।
वेणु गतिज्ञानचिन्तानिशामनवादित्रग्रहणेषु। विवेने। अवेणीत्। नाना
थ्यपावीथ। यानसंवरणयोः। विविथे। अवीथीत्। वाधृ प्रजानिशामने योः।

म २

निशामनं ज्ञायनं

गोपाल
गोपाल

श्रीगोपाल

पृ ४

व २

अवाधीत्। व्यप गतौ विव्यपे। अव्यपीत्। दाशृ दाने मिशृ म्लेतशब्दानि मिच्छ मेपव।
विमेशे। अम्लेसीत्। वीमेषे। अमेषीत्। असगतिदि पादानेषु। असे। आसत्। आ
से। आसी। अपंपानो। पिबमन्द्वरो। वेबे। अवबीत्। अवबीद्ध। छबीहि सांपांचु
भा। बा। मुद आदानसंवरणयोः। उभू वे। म्लेन्द्रम्लेन्द्वाम्नादने। पम्लेन्दे। अम्लेन्दी
त्। दाशृ दाने। ददाशे। माहृ माने। ममाहि वे। ममान्दो माहितो। माहमान्वमान्ति। अ
माहित। अमाचीत्। ० । इत्युभयपदप्रक्रिया। ०। अतन्त्र गुप्तगोपाणि पापाव।
अनेरियथु। स्त्रो अर्सीघितु वा। अती पते। अती पायत्रो। अनत। मतिपी वीछ।
अतिर्थ्याति। अतीत्। अर्ति पिछ। अदमन्द्वरो। अदाद्दिलुप। अतिः। अतः। अ
चलि। अघात्। अनृभू साढ्हि है। महसा [illegible] स्पर्धोद्धि। अद्धि। अलात्। [illegible]

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

[illegible] भविता॥

पर
स्यदादैस्याघोऽनल २

२१

श्री राधा कृष्ण
श्री राधा कृष्ण
२२॥

आदन्तौ सिसयोरेदिस्लौ लीः चन्तु वा त्रवासगोमास्येरे । जन्दातु । जघीसथ । आदन्दम्रा
दतु । आदुः । आदिथ । ओजीदियात् । अघसत् । प्सा भन्दोरो । प्साति प्सापातु । प्सान् ।
आदन्तौ द्धुबा ऽनऽ सवा । अप्सात् । अप्सु । पप्सौ । पप्साथ । प्सायात् । प्सेयात् । अप्सा
सीत् । मा माने । माति । अमात् । ममौ । मेयात् । अमासीत् । पा प्रापणे । पाति पपौ । अपासीत् ।
वा गतिगन्धनयोः । वाति रा दाने । राति ला दाने । त्र हनेया । लाति । ललौ । अलासीत् । श्रा पा
के । श्राति । श्रायात् । श्रेयात् । अश्रासीत् । दाप्लवने । दाति । ददौ । ख्या प्रकथने । ख्याति ।
चख्यौ । अख्यत् । वीति ख्याति भ्योः ... अख्यत् द्राकुत्सायां । द्राति दद्रौ । द्रायात् । द्रा
त् । पा रक्षणे । पाति पपौ । पायात् । अपासीत् । भा दीप्तौ । भाति । बभौ । अभासीत् । ला सौ
ये । लाति । ललौ । लायात् । लेयात् । अलासीत् । वश कान्तौ । वष्टि ऽ उष्टः ऽ उशन्ति । वक्षि । ऽ

अ१

राधा कृष्ण

वनतै५

उष्ठः । उशन्तु । उड्ढि । उच्छ्ता । उष्ठ । उच्छ । ... निवसो वव सोमादि स्योर्हसात् । हसान्तो
त्यनपोद्धि ध्रुसिपोर्नुक् । अवष्ट् । अवष्टां । आउष्टः । मो । औशाः । औ शन । अवष्ट । अवष्टा ।
औ ष्ठ औ ष्ठ । अवस औशव । औशम । उश्यात् । उश्यास्तां । उवाश । उश्यात् । वशिता ।
अवाशीत् । हनोहिं सा गत्योः । लोपे स्वपनु दात्ता तनादि अनुदात्तोपदेशनाद्य तनादीनां वे ...
... गमस्य लोपो भसेहिं इति ... हतः । घ्नन्ति । हन्यात् । हन्तु । हतात् ।
हताध्नन्तु । ज ... धि साधि । हन्तेर्जः हि ... न स्ते ने धिशा स्तेः शाधिर्न पात्यं ता हि विजय ।
जहि तात् । अहन् । अहता । अघ्नन् । जघान । जघ्नतुः । पूर्वात्र हनेर्हः स्वघ्नेः । जघनिथ
जघ्नथ । हने ... लिड् । वधः । वध्यात् । वध्यास्तां । हनिष्यति । जनि वधो न वृद्धि ।
अवधित् ... मिस्वसौ ... । औरौ । उपोरस्य औ कारो । पादोपि तिस्मा । योः

हरे कृष्ण ॥ हरे

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

भारत आदर्श ग्रं
॥२२॥

नु २

पुतापैमि। पुयात्। पोतु। पुहि। अपैता। अपो। पुपा। पा। पुपविथ। पुयात्। प
वीता। अपावीत्। तु गतिवृद्धिहिंसासु। तुतू। स्तु। ष्टोहसादीनां वा तु रोत्। मिद्धा। तौ
तितवीति। तुतः। तुवितः। तुवीत्। तौ। वीतविषिते तुष्टः। तुविष्ठः। तुअनुविष्ट।
तोमितु। वीमितु। वैतुवी। वैतुमः। तुवीमः। तुयात्। तुवीयात्। तौतु। तुवीतु। तुतात्।
तुवीतात्। तुतांतु। वीतां। तुहि। तुविहि। अतौत्। अतुवीत्। तुताव। तौता। तोष्य
ति। अतौषीत्। तु शब्दे। नौति। नवीति। नुतः। नविता। नुवीत। नुनविथ। अनावीत्।
रु। लुतौ। रौति। रावीति। कुङ् शब्दे। क्षौति। अक्षौत्। चुक्षुवीथ। अक्षावी
त्। क्ष्णु तेजने। क्ष्णौति। चुक्ष्णावीथ। अक्ष्णावीत्। स्नु प्रस्रवणे। स्नौति। सू
त्।

तु २

लवने स्तौति तर्पणे स्नुतो ॥२॥

ए० अयांवता

तु २ ति हतः। इयती। इयात्। एतु। एतात्। एतां। ऐषीत्। ४

लविथ। अलावी। धु अभिगमने। धौति। दुधविथ। दुधाथ। अधौषी त। षुप्र
स्लवे सु प्रिव। सौति। असौत्। सुषविथ। सुषाथ। असौषीत्। कु शब्दे। कौति। चुकु
विथ। अकौषी। वी गति व्याप्ति प्रजन कान्ति असन खादनेषु। वेति। वितः। विपति। वेषि
वेमि। वेतु। विहि। अवेत्। अविवन्। विवाय। विवेथ। अवैषीत्। इण् गतौ। एति।
इतः। यन्ति। एषि। इयात्। एतु। इतात्। इहि। ऐत्। ऐता। आयन्। एतत्
तं आयं ऐव ऐम इयाय। इयाय। इयेथ। ईयतुः। इयिथ। ऐषीत्। एष्यति। अगात्।
पात। एत्। गाता। अगाता। इक स्मरणे। इङ् अध्ययने। अधीते। अधीयाते।
भिवनाः। अध्येति। अधीत्। अधीयानः। विद ज्ञाने। वेत्ति। वेद। विदतुः। विदुः।
धा। विदः। वेत्थ। विद्वस्। वेद। विद। विदुः। वेत्थ। विदथ।

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीगोपाल
श्रीगोपाल
।२३।

दिसेर्हसात ३ नमः ५ डुविमिऊते । डुः इति पद्दलेद । २ ७२

विद्वेद । विद्वविद्वविद्मातोवेतुविद्धि । वेत्ते । लोपोगुणाभावेकृतेनत्अन्तुप्रत्य
वोश्ववा । तनोर्द्न्यप्रा । गुणः । विदांकरोतुलिट्यदंकृते तेनतउत्तिति । विदांकुरु
तात । विदांता । विदांकुर्वन्तु । अवेत । अविदत । अविद्वंदः । पद्वान्ते दस्य नो वा
सिपि । अवेः अवेत् । अवेद । अमिविदेन गुणः । विदांचकार । अवेदीत् । अ
समविद । अस्ति । न नसो स्य । प्रत्ययस्य स्तेर्धातोर्नकारस्य लोपो भवतीतौ स्तः सन्ति ।
सिसः स्तः सस्य लोपो सिपि । असि स्थ । स्थः । असि स्वः स्मः । स्यात् । स्यातस्तः । स्तु स्तात् ।
स्तास्तं । स्तधि असानि अस्तेरिदं । अस्त यन पोर्दि स्पादि । आसीत् । आस्ता ।
आसन । आसीः । असेनर्गमिमवभूवेत्यादि । न जन्वेरुद्वौ । म ऐद्विद्धिः । क्षितिस्थैरवा ।

पत्रे जिसाधि० मिउ ३ मार २ सिन्दिदामङः १ सिपो २ डुद्विपोमावव ४ अ ३

श्रीगोपाल
श्रीगोपाल

अमार्द् । अमाडु । गुरी ॥२॥ जी २ जी १

मार्ष्टि । मृष्ट । मृजन्ति । मार्ष्टि । मृज्यात् । मार्ष्टु । मृष्टिं मा । जीनि । मार्जाव । मा
र्जाम । [illegible] । अमार्जन । अमा[illegible] । मा मार्जतु । [illegible] अमृार्जि यमम्हा
र्ष्ट । मृज्यात । मार्जिता । [illegible]र्ष्टा । अमार्जित । अमार्क्षीत । अमार्ष्ट । ववपरिभा
षणे । वक्ति । वक्ता । नहि ववि वनिति पर[illegible] इति भाष्य । प्रजज्मृत । वक्ति वक्य
वक्य । वच्मि । वच्व । वच्म । वच्यात् । वाक्ष्यि । अवक् । अवक्ता । उवाच उवचतुः उवुः ।
उवचि । उवक्थ । उच्यात् । वक्तासि । ववेनुमा । ब्रुदिनम स्त्रुमि मो यन्ते । नुदादित
र्ता[illegible]सादि । नुदादि गणात्परस्पाति वा दी नावत्तर्गांम स्त्योर्हकारस्य वसा दे प्रत्य
यस्येठ । नोदिति । रुदितः । रुदन्ति । नोदिषि । रुद्यात् । नोदितु । नोदिहि । नुदंदाहि
हु २

गोपाल
॥२८॥

स्वपिति[illegible]। अरोदीत्। अरोदत्। अरुदिताम्। अरुदन्। अरोदीः। अरुदितम्। अ
रुदित। ञिष्वप शये। स्वपिति। स्वप्यात्। स्वपितु। अस्वपीत्। सुष्वाप सुषुपतुः। सुष्व
पिथ। सुष्वप्थ। सुप्यात्। स्वप्ता। अस्वाप्सीत्। [illegible]। अनपानने। [illegible]। अ
नीत्। आन। आनतुः। आनुः। [illegible]। प्रादेर्नेकारश्च अननीत्। अनिस्यात्। [illegible]
प्राणिति। जक्ष भक्षहसनयोः। जक्षादेर्नोदन्तसा। जक्षिति। जागृ निद्राक्षये
कासु। अपरस्य। [illegible] नउस्। स्वसप्राणने। श्वसिति। इति रुदादयः ॥०॥ जागृ निद्रा
क्षये। जागर्ति। जागृतः। जाग्रति। जागृयात्। जागर्तु। अजागः। अजागृताम्। अजागरुः। अजागरीत्।
[illegible] जागर्ति रुसि गुण सम्मत्। जजागार। जागर्ति विसर्गे द्वि[illegible] लिङ्गे गुणः।
जजागरतुः। जजागर्थ। जागर्यात्। अजागरीत्। दरिद्रा दुर्गतौ। दरिद्राति। द

दुर्गतिः दुर्गतिः

१२८

दरिद्रातेर्लोपश्च[illegible]ति। दरिद्रितः। लोपो नवीति हलि स्वरे। इकारश्च
[illegible]ति हसेपरे। दरिद्रति। अदरिद्रात्। दरिद्रातेर्नन्ये लोपः। सोऽवारणाय। दुरा
निपुणत्ये। दरिद्रौ। दरिद्रां चकार। दरिद्र्यात्। अदरिद्रीत्। अदरिद्रासीत्। अ
दरिद्रासीत्। शासु अनुशिष्टौ। शास्ति साऽसेति। शासेराशोहस्वोऽनङि ति केवल
निवृत्तये शाद्देशः। शिष्टः। शासति। शिष्टः। शिष्यात्। शास्तु। शासतु। साधि धिपि
सस्यतः। सिधिपि। अशात्। अशिष्टाम्। अशासुः। अशात्। अशाः। शशास। शशा
सतुः। शिष्यात्। शासिता। शास्ति शास्त्यर्ति लिप्योऽङो लुङि। अशिषत्। चकासृ दी
प्तौ। चकास्ति। चकासति। चकास्तु। धि सलोपः। चकाधि। अचकात्। अचका
सीत्। चकास्ति। चकासति। चकास्तु। धि सलोपः। चकाधि। अचकात्। अचका

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अशासत्। अशिष्टाम् अशिषु
तस्यास्त्वनु। शिष्टौ

श्रीः २५॥

५ कारेतु अनुदात्तत्वप्रयुक्तमात्मनेपदमानत्वमात्ताप्नोषः। जिन्मुखादेः ३

तेनस्पात्पाल्मीर्मोकसंधीत्यादि सिध्यतिम्मतुनम्भनोइखित प्याख्यानात्॥

वद्नि ऽव्यक्तायांवाचिवस्कोरात्घाश्चवेष्ठ। वद्न्योते। वन्द्नोते। ववन्द्। उवेडु वद्नो। वद्ध्येहे। वन्ध्नेहे। वन्द्नीत। वष्ठा। अवष्ठा। वन्द्नो। नपिरव्या ऽक्रोत्रा दोनुवा। वख्यो। वख्ये। वक्तो। रव्यापात्। करवापात्। अरव्यात्। अरव्यत्। अक्का शासीत्। इङ्गतौ। कंपनेवा। इते। इनीत्। इत्ता। इरातां। इइंतां। इच्छा। इनेरेत्तं हे नातां। इयीयक्रे। इशीषिष्ठ। ऐनीष्ठ। आऽ सासू इन्वापा असासत। आसासीषोष्ठ कसिगतिसासनयो। कसेकसाते। कंसते। अपमानिरा दि स्येके। कसे। ताल व्या न्तोपानि ऽ दीतिकष्ठ। कशाते। कंडु। वकसा। अशि ष्ठ। शिशिसिषु स्थनेनिसे निशाते। निनिसे। निसिषिष्ठ। निंजीसूष्ठा। निन्क। निन्दे। निनिंजे। शिजि अव्य क्तेशब्दे। शिं क्तो शिंशिंजे। अशिंक्त। अशि ज्या तां। पिजिवर्णे। पिंक्ते। पिंजाते। पि पिंजे। पृजिपच्यनेपृक्त। पृञ्जाते। पपृंजे। पृचिसंपर्चने। पृक्तो। इङ् स्तुतौ। ईड़े।

२४ संबंध्नेसंसर्जेः १ ओख्नुपट संसर्ज व्यापारः ३ कुम्भनं लिन पू ४

श्रीराम
श्रीकृष्ण

ईडिसिष्यां। सद्यपोरिडा। ऐड्। ईडुले ऽर्घ्यस्य नेटा। इगंयक्रे। ऐड्ष्ठ। इसऐश्वर्ये। ईष्ठे। इशिषे। ईशिध्वं। ईशांचक्रे। आसउपवेशने। आस्ते। आसाते। आसते। आसांचक्रे। आसिष्ठ। वस आच्छादने। वस्ते। वसाते। वसते। वसिते। वस्ता। अवस्ता। अव सिष्ठ। षूङ् प्राणिगर्भविमोचने। सूते। सूवीत। सूता। सूयोनगूराः वतृभू। सुषुवे। सुवा वहै। सुवामहे। असूत। सुषुवे। सविषिष्ठ। सोषीष्ठ। असवीष्ठ। असोष्ठ। शीङ् स्व प्ने। शीङोरुग्गुणः यतृषु। शेते। शयाते। शीङो ऽनात्मशीङः। शय्यानेः रत्। शेरते। सयिता। सीयाता। असेत। असेषातां। असेरत। सिस्ये। असीपिष्ठ। इङ् अध्ययनेच्। ध्ययने। इङोगा इङोगाङ्। अधिजगे। अध्यैषिष्ठ। इङोवागोलुङि लृङोः। गुणाभा वश्च। अध्यैष्ठ। अध्यगीष्यत। अध्यैष्यत। अध्यगीष्ठ। अध्यैष्ठ। इत्यात्। द्वि

२४

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

राधा... नव १४

पु ३२

॥२६॥ दीर्घ ४ ३

जक्ष्प्रितौ। द्विच्छिहिच्छे। हुच्छ। द्विद्वि। अद्वद्वा। अद्विद्वां। अद्विद्वा। अद्विपन्तु। अ
द्विद्वा। द्विद्वि पादि द्विपन्तु। दिद्विषि ध्वे। द्वि द्विष्ठ। अद्विद्वात। द्वि हु प्रपुन तो। दि
ग्धि। दुग्धः। धोक्षि दोहानि धुन्द्वा। अधोक्। दुदोह। ...। दोष्टि। अदुग्ध। अधुन्द्वा
ना। अधुन्द्वां ता। अधुन्ध्वं ता। अदुग्धाः। अधुन्द्वाथां। अदुग्ध्वं। अधुन्द्वध्वं। अधु
न्द्वहि। अधुन्द्वहि। दिह उपचये। दिह। गिह लिह आस्वादने। लेढि लीढः। घुस्तू
तौ। स्तौति। अस्तवीति स्तुतः। स्तुवीत। स्तौषि। स्तविषी स्तुथः। स्तुवीथ। स्तुत।
स्तुविते। स्तुध्वस्तुविध्वं। अस्तौत्। तुष्टाव। तुष्टविथ। स्तोषीष्ट। स्तुस्तु गांपेस
रि। असौषीत। स्तोष्ठ। ब्रू व्यक्तायां। अथादौ पितिस्मि। ब्रूवइ प्रबोः पितिस्मि।
अवादी। ब्रवीति। ब्रूतः। ब्रूवन्ति। ब्रूयस्याहश्चपञ्चानाम्। ब्रूवइ तोरबानितादीनां

नुष्टाव २ वाक्ति योमवीति २ ॥२

राम वा ३

पञ्चानां णलादयः। पञ्चादेशः। ब्रूवस्याहश्चवा। आह। आहतुः। आहुः। नयेः आहोहस्य
तो भवति धेपरे। आत्थ। आहथुः। ब्रू नवाविनुः। अब्रवित। ब्रू वोऽरापिवव। उवाव उवे।
अवो वत उपाक्षा व्याद ना उरोति। वद्धि हे सादौ पितिस्मि वसन्तु। उर्णोति। उर्णुतः। उ
र्णुवीत। उर्णुते। उर्णुयात। उर्णुवीत। उर्णोतु। उर्णुहि। उर्णोतु। दृ स्वाघ्यै द्वे न याद्
उर्णोतु। उर्णोतेरम्न। स्वरात्परास्तं यागोद्या: ...
वन्दनादि द्वि त्यंन। स्वरादिपन। स्वराद्वि द्वितो द्विती यो। यय प्रागद्वि नु नोद्विभूवीति।
उर्नुनाव। उर्णुनुवतुः। उर्णोरिषद्धि प्रत्ययोवाङितिः। उर्णुनुविथ। उर्णुयात्।
। उर्णोतेर्वा वृद्धि सोपने। पञ्चेगुरवाः। उर्णावीत्। उर्णाविष्टां। उर्णावीः। उर्णा
विष्टां। ० ॥इत्यादादयः॥ ० ॥ हु दानादनयोः। कादेद्विश्व। जुहु त्यादेर्नुत्पन्नस्य।

उणौ

उ तौ

(28)

CC-0. In Public Domain. Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

गोपाल

२११

भवति३

न२

यो लुक्। धातोर्द्वित्वंच। जुहोति। जुहुतः। हुश्नुवोः सार्वधातुके। अदभ्यस्तात्। जुह्वति। जुहो
तु। जुहुतात्। जुहुताम्। जुह्वतु। जुहुधि। होहि। अजुहोत्। अनडस। द्विनृतो
दनडस। अजुहवुः। भीह्रीभृहुवां श्लुवच्च। जुहवाञ्चकार। अहौषीत्। त्रि
भीभये। बिभेति। भियोन्यतरस्याम्। बिभितः। बिभीतः। बिभ्यति। अबिभयुः। बिभया
ञ्चकार। बिभाय। ह्री लज्जायाम्। जिह्रेति। अजिह्रयुः। जिह्रयाञ्चकार। अह्रैषीत्। पृपा
लने पूरणयोः। अर्तिपिपर्त्योश्च। उदोष्ठ्यपूर्वस्य। इत्युत्वं। पिपर्ति। पोरूपे। पवर्गाद्वकारा

न४

दे। पिपूर्तः। पिपुरति। पिपर्षि। पिपूर्यात्। अपिपः। पपार। पप्रतुः। पपरिथ।
पूर्यात्। परीता। अपारीत्। पपार। ननपूरणयो। पिपर्ति। पिपृतः। पिप्रति। पिपृतुः। पपर्थ।
मेतो माङ्। प्रीयात्। परीष्यति। अपारीत्। ओहाक् त्यागे। जहाति। द्वितो। द्वितो ईत्वकस्य

क्रिति३ पशाता२

श्रीकृष्ण श्रीराम

न८

ता ई वा हौ। जहाति हौ पिने इकार ईकारश्च वा। जहिहि जहीहि जहाहि। दादेनो हे
पात्। अहासीत्। अगतो। आसवरोस्य। नेरयस्पर्ति। इयर्ति। इयृतः। इयृति। इयृयात्।
इयर्तु। ऐयः। ऐयृताम्। ऐयरुः। अरत्। अर्यात्। अर्ता। ० । इति प्र। आह
क् गतौ। न लोपलि। ई मजहातु माङ् पूर्वस्याः इत्लोपि। जिहीते। जिहाते। जिहते।
जिहे। अहास्त। माङ् माने। मिमीते। ममे। अमास्त। ०। ई हल्यघोः। श्नाभ्यस्तयोरा
तः। बिभर्ति बिभृतः। बिभ्रति। अभार्षीत्। डुदाञ् दाने। ददाति। दादे द्वित्वेऽभ्य
स्य दोदत्तो। लोपोऽस्तिता। दत्तः। ददति। ददौ। देहि। दाधा घ्वदाप्। घ्वसोरेद्धावभ्य
स्य लोपो हो। देहि। अददात्। देयात्। दाप्त्योः। देयात्। अदात्। आदि वाता। अदि
धातौ। डुधाञ् धारणपोषणयोः। दधाति। पूर्वस्य। तिष्ठ सेध। झषभान्त धा। तःपर्य

२७

मनु२

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीरामा
श्रीराम

॥२८॥

कारस्य धोरिः त्रिमसे धातुः। दधाति। धत्ते। धेहिं धत्तं। धेधातु। अधात। अधि
त्। रात्रिरशो वधो मराधो। त्रिजा गुणाः। निजीवि जवि माय धे स्वगुणो मवति गु
त्रेकिा नेनेक्ती। नेनिक्तः। नेनिजीत। नेनेक्ति। नेनिक्तः। नेनिधि हु स्वरे पिनोप धा
पाः पु राधि हिनूक्त स्य धातोरधिप पे स्वरे परे ऽ पधापा गुणो न। नेनि जानि। नेनि
जे। अनेनेक्। निनेजा। निनिजिषानिक्ति छा। अनिजात। अनेन्धीत। अनेनक्ताम्।
अनिक्तो वीजिनय अज गावे। वेवेक्ति। विषु व्याप्तो। वेवष्टि। विविषि धि विन्द्विष्ट।
अविषत्। इति ह्वादयः ० ॥ द्विवृत्ति ज्ञाविजि षाव्यवहान घुलि स्तुति मोद मैस्व
प्नगतिकान्तिषु। दिवादिमिंचातुषु अपाऽ पवादः। ~~सिव्यतीति~~ रघदिं व्याति। सिव्युत्
गौर ६२

श्रीराम
श्रीराम

नुसंतानो। सिं व्यति। सिवाद नद व्यवापचीयतः। न्योषवीत्। इस्मिवु गतिसोष नैपोः।
स्त्रीव्यति। चिछ्रे ऊतिर सनो। स्नु सुस्व दनादानाः। स्नेछु। स्नोसा। स्नस्नु निर
सने। मसासा। क्न सुकौटिल्यादि व क्रसिप्ता। क्नक्नुषु दाहे। क्नु ब्योध्य। पु
पाणान्नि गा त्रवि न्हेपो। न तन्द छ दल तछ न्धो। समादिविशा। न स्पति।
नौलिष्प ति। अन नर्तीत्। त्रसी हे गो। त्रस्पति। त्रसति। त्रेसतुः। नत्रसतुः। कु
अप्तो गावे। कुको पिपय। पुष्य हिंसा यास। अपो धीत्। गुध परि वेष्टने। अ
गोधीत। क्षिपु प्रेरणो। क्षोपा। अन्क्षैपीत्। पुष्प विकशने। पुष्प्यति। पुपुष्प॥
ति मच्छि म ~~प्राप्ता। अधात्। धाता जिर शौव धो कनपोः। त्रिका गुरा। निजि विका~~

पर्याप्तनव॰ ॥॥२

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

(२८)

श्रीराम
श्रीराम

॥२९॥

पुरुषस्य गुरुत्वात् क्रिया। नेनेक्ति। नेनिक्त:। नेनिजति। नेनेक्षि। नेनिक्थ:। ह्व:। स्वेच्छा। पिपीप धात्वाा गुरुत्वा। छिद्र नमक धातोरविकृ ए स्वरे पर उप धातु गुणो न। नेनिजानि। नेनिजै। अनेनेक्। अनेनिक्। नेनेज। निनिजि प। निनेक्षि। अनिजत्। अनैक्षीत्। अन्नाद् भाव। तिष्पति। तिष्टि। पिष्य। अलिमिन्। न्हसर ए ह्व पचति घोषमोत्रो पेति। नम्रभूत। श्रीडन ज्ञाप। अघीरित्। इषगती। इयात्। पहयद्व हन्तौ। असहीत्। असोहीत्। न्हपहर ए पचयेत। नो। नीयति। जजरत:। जिरत:। अग्ररत्। अगारीत्। अभर्रीत्। शोतनु करसो। घ्योः॥ यप्र मैपधातोरो लोप:। शपति। शशो। अशात्। अशासीत्। छा। छे। दनो। छ्यति। अच्छात्। अच्छासीत्। वो। स्यत

भू

संर

कर्मणि। स्यति। पेपात्। असात्। असासीत्। दोरे वखराउरो। घीतेरपात्। अदात्। राधसाधै मोहो। रा। धो। कर्मकारे वप:। राध्यति। ररा। पिथु। व्य घतासे। विव्यति। विविघतु:। विव्याधि आ। विव्यद्ध। विध्यातु। व्यद्धा। अव्यासीत्। अव्याद्धां। पुष पुष्ठो। पोच्छा। पोन्स्यति। अपुषत्। स्कृष सो परो। शोच्छा। शोन्क्ष्यति। अशुषत्। तुषप्रीतो। तोषति। तोच्छा। तोन्क्ष्यति। अतुषत्। दुषवैकृत्ये। दोच्छा। अदुषत्। श्लिषआलिंगने। श्लेच्छा। श्लेन्क्ष्यति। श्लिषमलिंगने सक्र। गापवाद:। आश्लिक्षत्। कर्मा पेनत्रा। अनालिंगने सन्दे श्लिष ज्ञानु काम्छ। तेिष्ठिदा गात्रप्रक्षारणो। स्विद्यति। स्विदत्। क्रुधक्रोधे। क्रोद्धा। क्रोत्स्यति। क्रुधद्योत्। न्द्रोद्धा। अक्रुधत्। शुध शौचे। शोद्धा

तुर राउ सिसेदरर

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीगोपाल
श्रीगोपाल
॥३०॥

नधौलिटि नुखे
ध्यि २
लिड्जिति इति नधेनुम

घिघुसंरते हो सिद्धाराधहिंसा पांवारंधिघ्रारंद्धारं घिवा [illegible] रधिता॥
रद्धा। अरवत। राराः अदर्शी नेशिशाम [illegible] नशो मे से नुम। नतछे। नेशिवा नेश्व।
नशिता। नछा। अनशात्। मुप्री नेशा। ननपिथानत [illegible] नत्र [illegible] नेपिता। नमी। नामा।
अनर्पिता। अनतर्पीत्। अत्रापर्सीत्। अलमन्। इहमेगवपोः दप्यति। ददपिहहा जिधांसा
पां। दद्राद्ध। दद्रोढा। दद्रोहिथ्य। द्रोहिता। द्रोग्धा। द्रोहिष्यति। ध्रोन्ध्यति। अद्रुहत्।
मुहवैचित्त्या मुमोहिथ। मुमोग्धा। मुमो। [illegible] हु दिरोह लिलिहिण्यु सुष्णे। ग्धास्
नोढा। सुस्नुहिवा सु स्नुह। स्निहप्रीतो। सिष्णेहिथ। सिष्णो ग्धा। सिस्नेढा। लेढा। ले
हिता। शामुउपशमे। शशाम दोर्घ। प्रेपरे। शाम्यति। शेमतु। शमिता। अशमत्। त
मुर्वा [illegible] पांताम्यति। दमुशमनेपा। अदमत्। समुपासि लेपे देव। अनस्वमत्।

ढा दमु २ शमनायां नामिकायाम् ७ ष्ठ ६ ८ उगित्विवि ४

श्रीगोपाल
वेकार ५
निवृत्ति २

श्रीगोपाल

मदीहर्षे। माद्यति। मेदिथ। अमदत्। ३ संभोजाम्रः ५
॥ वलोपिम ॥ २

मुअनवस्थाने। भ्राम्यति। भ्रमति। वभ्राम। भ्रेमतुः। वभ्रमतुः। अभ्रमत्। न्दाम्
वसहेने। न्दाम्यति। वन्दामिथ। [illegible]। अन्दमत्। कमुग्लानो। क्राम्यति।
कामति। अक्लमत्। अस्पति। आस। आसमतेस्तु। कर्षे। आस्थात्। यसप्यले।
अनुपसर्गा [illegible] यासः संपर्धाभ्यपोवा। यसति। संयस्यति। [illegible] प्रयस्यति।
जसुमोन्हरो। जस्यति। तसुदसुउपन्क्षेप। तेसिथ। देसिथ। वसस्तंभे। ववसतुः।
वसिता। विसप्ररो। कुसम [illegible] षरो। कोसिता। बुसउत्सर्गे। बोसिता। मुसखंडने।
मोसिता। मसीसमी परीरामे। मेसीथ। लुठविलोडने। लोठिता। उवसमवाये। उवो
याडुवतुः। मशश्रेशश्रषःपतनो। वमशिथ। भ्रशपति। अभ्रशत्। वशावरो। उव
शिथ। वृशातनूकरणे। यकाशिथ। सित [illegible] पिपासां। तत विथ। हिनतछेदे

शमादयो
छ गता।
असुन्वेयपो ३
मोवनां
५

ततातिपिपासांतिपि पासां नस्सां

उपन्दोप

CC-0. In Public Domain. Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

३१

श्रीराम
श्रीराम

अक्लिदत्॥४ प॥ न्दिष॥ दु।३

॥३२॥

क्लेशा॥

जहर्षिथ वनुबरि पहिं सापारोषिता रोक्ष्यारे षितारे छ्या। उपन्दोपो उपिता। कुप क्रोधे। कोपिता। गुप व्याकुलत्वे। गोपिता। युप रूप लुप विमोहने। योपिता। लोपिता। लुभ आकांक्षायां। लोभिता। लोभिष्यति। क्षुभ संचलने। क्षोभिता। क्लिश आर्द्रीभावे। [illegible]। [illegible]। त्रिमिद्या लिहने। मिदु गोपा मिदति। त्रिदा लिहनमोवनपा। क्ष्वेदिता। अपवृद्धो। आनर्दु। ग्रधभिकांक्षायां। जगर्धिथ। ० इति पुषादि। पा। ० इति प्रम। षूङ् प्राणि प्रसवे। सुत्व विष। साता। सविता। दूङ् परितापे। दु दु वि धे। ० विपीच्छ। दीङ् क्षये। दीङ्ङ्। दीतिस्य सम। इतिदेपि। मी नाजिमि नोति दीङ्। गृध्रे। ० विपीच्छ। दीङ् क्षयेपा। दीङ्। ०इति दिवादि। लीङ्। ० श्लेषणे ...
रा व्यतिहु विनेपकापिवआ त्वार। दाता। दास्यति। अदास्त। डीङ् विहायसा गतौ। डयिता। डीयते। धीङ् आधारे। दिधिये। दिध्ये। अधेष्ट। मीङ् प्राणि दिपनेधि। ङपिछाते। धीङ् आधारे। दिधिये।

विहिं सागता की त्रिय पः॥२

आसंमन्ता [illegible]
वैलक्षते विद्याधी तिसिर

ये य॥१

श्रीकृष्ण
श्रीराम

नी॥ ।उ अ।१ मीयते।२ ग्री॥५

विपाते। मितानि [illegible] युवराैरिपिषा। लिङ् श्लेषणे। लेष्यति। लीनो। लीङ्। रात्यर्वा गत्या वृद्धि विषयेक पिवलेता। लाता। अलोस्त। अलेष्ट। व्रीङ् संवरणे। व्रेष्यते। स्वाद पञ्चादि तः। प्रीङ् प्रीतौ। अपेछ। माङ् मानौ। अमास्त। इङ् गतौ। अपाय त्रे। एछ। प्रीङ् प्रीतौ। पिप्री [illegible]। जनिं प्रादुर्भावे। जाजनोजा। वर्तुष्ठा। जायते। [illegible] जनिता। अजनि। अजनिष्ठ। अजनिषाताम्। दीपि दीप्तौ। दिदीपिषा। अदीपि। अदीपिष्ठ। पूरी आप्यायने। अपूरि। अपूरिछ। तूरी त्वरणे। तूरी गतित्वरणहिंसनयोः। [illegible] रिष। तपऐश्वर्ये। [illegible]। तेपा। तमा। वाव्लु वरणे। वाटत्यते। अवावर्तिष्ठ। पद गतौ। पेदे। पत्ता। पदिरिरा तनि। अपादि। अपत्साताम्। खिद दैन्ये। खेत्ता। अखित्त विद सत्तायाम्। विवेछ। अवित्त। बुध अवगमने। भुत्सीष्ट। भोत्स्यते॥

सह

[illegible] पीवेद तेपाते।२ दैन्ये दु:खेप२

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

(३७)

श्रीराम
श्रीराम

उणादि ४२

वितक्र्यन्तेनीरोधःसमाधितासैसमाधौ

नै ५

अवोधि। अबुद्ध अभुत्सातां। पृच्छसंग्रहाने। पृच्छीष्ट। पोधा। अनुरुधकामे।
अनुरुत्सीष्ट। अनुरोद्धा। मन ज्ञाने। मंसिष्ट। मन्ता। अमंस्त। पृजसंमोधा। पोक्ता।
सृज विसर्गे। सृज्यते। स्रष्टा। असृष्ट। असृक्षातां। लिश अल्पीभावे। लि

॥४२॥

क्षीष्ट। लेष्टा। अलिक्षत। अलिक्षातां। उ। पाठ ॥०॥ म्र पीलिति लोपा च मामाव।
ममर्षिषे। मर्षिष्यति। शुषिरन्धे दे। अशुष्यत। अशोषीत। रञ्ज रागे। अराङ्क्षीत। अ
रङ्क्त। शप आक्रोशे। शेपे। शप्ता। अशाप्सीत्। शक मर्षणे। शेकिथ। शशक्थ।
शक्ता। शक्ष्यते। अशाकत। अशक्त। श पमि मेके। शेकिता। राह प वने।
नह्यति। ननद्ध। नत्सीष्ट। अनात्सीत्। अनद्ध ॥०॥ इतिदिवादयः। षे ञ अभिषवे।
सुनोति। सुनुतः। सुन्वति। स्वादेर्नुः। कर्तरि। पातञ्जप्रत्ययस्यप्रापपवगपराः पिति। सुनोति। सुन्व

दुःख ५२ नदी ४२ द्वौ ३

अभिषवं नलपेवरासुरासंधानं ५२

धा ४

क्रोशानिन्दा ४

७ आदित्य १८५७

नानपोर्वः अन्तपिविषये डवर्णस्यवलनं नितु डवेरा

सुबुब्वा ५४२

श्रीमी

नि। अनोसि। । पालोपःसुन्वासुन्वः अश्वीहे।
। । सुनु। सुनवो। सोषिष्ट। असोषीत्। असा
ष्ट। चिञ् चयने। सिष्ठ। असैषीत। शि अनिशाम ने। शाता। अशेष्ट। डुमि ञप्रक्षेप णे।
मेमे। मिम्यत्। मामि ञ। मिमे। माता। अमासिता। अमास्त। वि ञुव यने विनोते। राग दो
किवा। विका य पि वाय। अवेषीत्। अवेष्ट। स्तृ ञ आच्छादने। तस्तरतुः। स्तीर्यात।
अदनात। संयोगादेषिस्थारिङ्लिति। स्तरि षीष्ट। स्तृ षीष्ट। अस्तार्षी। तस्तृत।
कृञ हिंसायाम्। वकेर्थ। वकृवहे। कृषीष्ट। अकार्षीत् वृञ वरणे। वृणो
ट। ववरिथ। ववृवहे। वव ञ आदनात। सीस्योर्स्यति। वरी षीष्ट। वृषीष्ट। अ
वरिषीत। अवरिष्ट। अवृत धुञ कम्पने। धोष्यति। अधोषीत। दीर्घी नोप्पपस।
॥ ५४॥ अवलिङ्गसिसा तिन्ते नरस्यैश ॥ आतरिष्ठ ४

गोपाल
श्रीराम

स ४

॥३

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

32

श्रीराम
श्रीराम
॥३३॥

पू नोति। अधावीत्। अधविष्ट। अधोष्ट। ०। इत्यात्मो। ०। दुउपतापे। दोष्यति। अदोषित्। हिंगतौ। द्युष्वा। [illegible] नोते। स्पर्धो नात्यादि जिघ्राय। अहेषीत। आप्लृ व्याप्तौ। आप्नुयाति। आपच्छाना। आपात्। शाकू शक्तौ। शकत्। शक्नोति। अशकत्। राधसाधसंसिद्धौ। राधोहि सामासन्यपूर्व नोपोक्तिलिनिटि सटो प्रमिवारे धातु॥ ससाधिष्य। असात्सीत। असाद्धाम्। [illegible] धू लीति। अधर्षीत। दम्भुदम्भे। श्रथिगत्य मिथोलिट कित्यवा दम्भोर्लिट् त्येप धेलोपो। ददम्भ। दम्भा दम्भतुः। देभतुः। देभिथ। ददम्भिथ। ... अधोति। आनद्धे। आनद्धतुः। ... राति। ०। इतिपम। ०। अशउ व्याप्तो संघाने। अश्नुते। आनशे। अशिता। अष्टा। अ[illegible] ... स्कन्दने। सिधुगति।

शि॥ [illegible] शा। आ। आ।
... १०

श्रीराम
श्रीराम

... २३

तृधिना। आवेरेता। तृधादन्त्य। कर्तरि यत्। तृ [illegible] नमसो। तृस्था। तृन्त। तृधे ... तृधीत। अतृताल। अतृन्ध्याम। अतृराः। अतृताल। तृष्णा। अरौत्सीत। अरुधत। अरुद्ध। भिदिर् विदारणे। भिनत्ति। अभिनत्। अभिनः। अभिदत्। अभैत्सीत। अभित। छिदिर् द्वैधीकरणे। छिनत्ति। छिन्ते। विच्छिद्दे। ... विनायने। [illegible] रेचनि। अरिचत्। अरिक्। अरिचत्। अरैक्षीत्। अरिक्त। विचिर् पृथग्भावे। विनक्ति। अविचत्। अवैक्षीत। [illegible] अक्षुदत्। अक्षौत्सीत। क्षुदिर् संपेषणे। अक्षुदत। अक्षोत्सीत। अक्षुत्त। उछृदिर् दीप्तिदेवनयोः। छृणत्ति। छृन्ते। छर्दिष्यति। छर्त्स्यति। अछृदत्। अच्छर्दीत। अच्छर्दिष्ट। उतृदिर् हिंसानादरयोः। तृणत्ति। तृन्ते। तर्त्स्यति। तर्दिष्यति।

शामा२ प्रजा ४२ लि २ ... सम्प्र ४२ ... २

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीगोपाल
॥३४॥

अतदिष ० । इ मास्य । शि प्रविशेषरो । शिनष्ठि । शिष्ठः । शिंषंति । शेष्टा । शे ॥३
न्ध्यति । अशिषत । पिलुषा न्कू रीने । पिष्टा । पेन्ध्यति । अपिषत । भंजो आमर्दे
ने । भनक्ति । बभंज्जिथ । बभंक्थ । भंक्ता । अभाङ्क्षीत । भुजपालनाभ्यवहा
रयोः । अभुनक् । अभोक्ता । इह हिंसायाम् । तृणेहि । तृन्हि । तिहिंसापाम । तृनेहि । नमि स्क तेहमा गमः । पिंति
हेसात । तृरोऽति । तृणत । अत्रं नैः । अतृ राणम् । अतहीति । इदितः । नमः । नमः
प्रमया । परस्पनस्यतोपोर्हि । नस्तिहि स्त हि संति । हिंधि । अहिन । जिहिंस च हि
सात उदि धिहू नोउ नति । ओनत । औनेहि । औनत । औन । औनत । उदत्यकैर । औ
हो तात्त्रं ज व्यनिक्त मन्त्रणा कांति गति । अनक्ति । अंधि । अनक्त । आनंजी
थ । आनं व्यक्थ । अजिता । अंक्ता । अत्रोसे अनिल्प्यामि । अजीत । तपू संकोचेरो

गर्वसो ॥ स्थानेषु निति ॥३   घसलोप

श्रीकृष्ण

संसर्गोऽ ३

पा५

ननक्ति । अतनक्। अतचीत । अतांक्षीत । ओविजी भयचलनयोः । विनक्ति । वि
जरिरु दिप्रत्ये वाति । विविजिथ । विजिता । अवीजीत । व्जिर्वेजीने । वनक्ति ।
अवा । जीता । अ वीसम्पर्के । अपर्वीत । ० । इतिपन ० त्रिइधो दीप्तौ । इन्धे । इन्त्से ।
ऐन्द्ध । इन्धा चक्रे । ऐन्धिष्ट । खिद दैन्ये । खिन्ते । खिदीत । खिता । अखित्त । खिं
त्सिष्ट । अखित्त । विदविचारणे । विंसीष्ट । अवित्त । ० । इति रुधादयः । ० । तनुवि
स्तारे । तनोति । कतरि । तनुते । तनोति । तनुतः । तन्वंति । तनुषे । तनुथ । तन्वीते । तेने ।
अतनीत् । तनोत्स्तानयासोर्वा । तनुर्थ । तेनापस्त्यनुदात्त तना । अतत । अतनिष्ठ । अ
तथाः । अतनिष्ठाः । षणुदाने । सने । सायात । सन्यात् । असात । असनिष्ठ । असाथाः ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीकृष्ण
॥३५॥

असनिष्ठाः। द्वराद्ध्वीराद्धिंसापाम्। ध्वारोति। अन्ध्वरीति। अन्ध्वत। अन्ध्वनिष्ठा। अन्ध्वष्या। अन्ध्वनिष्ठाः। तनोहरूप धापागुरोा वापि। द्वीरोति। द्वैरोति। अद्वैरीत। अद्वीत। अद्वैरीष्ठा। आरगतौ। आरोति। अररोति। आरिरत। आरत। आरोनी। आनरो। आरीतआर्ता। आरीष्ठा। आर्था। आरिष्ठाः। तरदआरत। आरोती। आनरो। आरीत। आरिष्ठा। तरोति। तरोति। तरदने। अतरीता। अतरत। अतरीष्ठा। ध्रुराद्दीवा। ध्रुदने। तरोति। तरोति। तरदने। अतरीता। अध्रुत। अध्रुरीष्ठा। अध्रुष्वाः। अध्रुरीष्ठाः। रोति। ध्रुरोति। जध्ररा। अध्ररीति। अध्रुत। अध्रुरीष्ठा। अध्रुष्वाः। अध्रुरीष्ठाः। डुकृञ्करणे। करोति। कुरुतः। कुर्वन्ति। कुर्वते। कुर्याति। करिष्यति। वक्ष्यति। क्रियात्। कुर्वे। कुर्मः। कृञोयो। कृञ्जदुपप्रत्ययलोपोपये। कुर्यात। वक्ष्ये। क्रियात्।

॥२

। २४ करोति सक्षो स्थोरानवेनंहृङ्ग

। द्वितक्रियमकतद्वतो २

श्री कृष्ण
श्रीराम

व आनितसर्जामर्दितम ६

२२

अकार्षीत। अकृत। संपर्युपेभ्यः करोतेर्भूषणे। संस्करोति। समवाये। सम्व्यध। अवर्थध। अव्यथा। नेपिस्कात्पूर्वः। समस्करोत। सवाकार। समस्कृ। कृञोलिट्। इच्छा सव स्कारिष्यसि। यस्करिवा। एवमुपस्कुर्वते। ०। इत्यादि। ०। वनुयावने। वनुते। ववने। परस्मैपदपमित्येके। वनोति। ववान। मनुअवबोधने। मनुते। मेने। ०। इतितनादयः। ०। तुद व्यथने। तुदति। तुतोद। तोत्ता। अतौत्सीत। अतुत्त। राष्ट्रु द्दे। कलेति। वतृर्थ। तुदति। तुतोद। अतौत्सीत। अतुत। दिशतिसर्जने। दिद्देश। अदिक्षत। भ्रस्ज पाके। दपूर्वरोत। तुत्सीष्ठा। अतौत्सीत। दिशअतिसर्जने। दिद्देश। अदिक्षत। भ्रस्ज पाके। सोत्रः। भृज्जति। भ्रष्टारसोर नापिवा। वभ्रज्ञा। वभ्रज्ज। वभ्रज्जिथ। वभ्रर्ज। वभ्रर्जिथ। वभ्रष्ठ। वभ्रष्ठ। किति सप्रसारणाभावकम। वभ्रज्जत। वभार्जिथ। वभ्रज्जिथ। वमर्छ। वभ्रष्ठ। द्विपप्रेरणे। दीक्षीष्ठ। अदीक्षीत। अमज्यात। अमान्दीत। अभ्रान्दीत। द्विपप्रेरणे। दीक्षीष्ठ। अदीक्षीत। अ

अभर्क्षीत। अभ्रक्षीत १

दाक्ष लोह

हलोप

38

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीराम
श्रीराम
॥ ३६ ॥

विलेखने भेदने ॥ ७॥

क्षिपि सिचि प्रतीन्लोमाति ॥ ७॥ ६

वीलता । मरूविलेखने । मू विछ । तेरो । नसेद्धशां । कष्ठा । कछी । [illegible] । अका । दीता । अका । न्दीति । अरू न्द्र ते । अमरूछ । अरु न्मातेमि । अरून्तात । मिलसर्ग मोमिमेला । अमेलिछ । मृ । मोचने । मुचादे । [illegible] मुक्तो । वीचि दे [illegible] सि यरूतमि शरिवदा मप्रत्यपेमृरा । मु वति । मु न्दोछ । अमृ चत । अमृ न्तो । लुपू छ दे । लुम्पति । लेलोप । लुलुपे । लुसोछ । अलुपत । अलुम्प । विद्लृ लाभे । विन्दति । अवेदिछ । अविदत् प्रमि [illegible] । विलै । लिप उपदेहे । लिम्पति । लिलेप । अलिपत । लिम । षिच क्षरणे । मृ वलु [illegible] सियरू तमि सरिवक्षमप्रत्ययेमृरा । सि न्यति सिञ्च ति । असिचत । [illegible] । छ । असिक्त । ० । इत्यान्वा । अविगोगी । आनर्षी । अर्षिता । अर्षिता । अर्षो [illegible] छेदने । व्रहादिति । वृश्चति । वव्रश्चि । अवष्ट्रछ । अवृ

अ ४

[illegible] ३ [illegible]

[illegible]

॥ ३६ ॥

नामधातिवाराणाम्

उ[illegible]स्तारात्द्दानं कलश [illegible] घर्जनशील शलि पाद [illegible] । भूमो पतितं [illegible] करो [illegible] ॥ तापर्थ

स्थीत । अवान्दीत । अधाछाम । व्यथू व्यार्जिकरणे । विवति । विविवतु । विव्यात । अव्यावीत् । अव्यथीत । ड [illegible] । ड [illegible] स्थकार । ड [illegible] विचासे । ड [illegible] स्थकार । मुञ्च गतौ । [illegible] पमूर्तिभावे [illegible] । [illegible] स्थकार्पू पो । [illegible] । [illegible] लिलिंग रात । [illegible] । आन [illegible] । आन [illegible] । ड धुजा [illegible] ड [illegible] स्थकाना । ड [illegible] स्थागे । ड [illegible] ति । ड ज्ञा स्थकार । लुभ विमोहने । लोभिता [illegible] । अलोभित । तृप त्प्राणे । ड [illegible] ति । ड ज्ञा स्थकार । लुभ विमोहने । तृम्फ तृप्तौ । अतर्पित । तृम्फादि नामप्रत्ययेमृरा । तृम्फति । तृम्फाता । तुपतु पतुम्फ [illegible] । [illegible] । दृप्ति । दृम्फति । तृपदृ हिंसायाम । तुपति । तुपति । तुम्फति । तुम्फति । दृप दृम्फ । गुप गुम्फ ग्रन्थे ॥ अपक अम्फ हिंसायाम । आन [illegible] । अम्फति । अम्फा यकाने । गुपक गुम्फ ग्रन्थे । ऋच्छत । ड मा स्थकार । ऋच्छ मदर्भे । अगोपित । गुम्फति । ड [illegible] पर । ड बाम । ड [illegible] ति । ड मा स्थकार । ऋच्छ मदर्भे

[illegible] १ आकु [illegible] वनं २ बोधा १ सुप्लिर्गा भागवः २

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥२७॥

२४

सुखं यस्य स्थितिः लक्ष्म्यस्य लिन् ... सिसिलिन् ... ॥२२॥

शोभार्थे। शुशोभ। शुम्भति। दम्भि ग्रन्थे। अदम्भित। ... हिंसा ... अनुपनयः। ...तिश्र
ति। वसंपति। अवनीत। विधवि धाने। वेधिता। कुट कौटिल्ये। कुटादि स्त्रिसिद्ध ग्रैः प्रत्य
यादि तेषु कोट। चुकोट। कुटिता। अकुटीत। पुट संश्लेषणे। पुटिता। कुच संकोचने।
कुचिता। गुज शब्दे। गुजिता। गुञ्ज्यादा ... गुडिता। डिप क्षेपणे। कुड ... दीप्तिः।
चुडीत। स्फुट विकसने। स्फुटिता। मृड ... क्षेपप्रमर्दने। ... दने। ... अतोजीत।
मृड ... कर्मणि। तुडिता। चुड ... छेदने। जुड बन्धने। कड मदे। लुठ संश्लेषणे।
षणे। कृड ... नृत्ये। कुड बाल्ये। पुड उत्सर्गे। घुट प्रतिघाते। स्फुर स्फुरणे। स्फुल संच
यने। निर्निभ्यः स्फुरति स्फुलत्योः। ... नः स्फुरति। ...
नतिः स्फुरति। निः स्फुलति। ... वने। ... नुवीत। घू विधूनने। अधूवीत। ...

घेर विच५ स्तृतिः१ पोप प्रतिहननं प्रतिघातः२

२३ उ४ मोजः ५

पुरीषोत्सर्गे। जगुविथ। जगुथ। अगुवीत। धु गतिस्थैर्ययोः। अधुवीत। ०। इति
कुटादयः। ०। वृक्षति छेदने। ... अवृक्षीत। ... अकृषीत। गृ निगरणे। गीर्णिः। गि
रतेः। स्वरस्य लो वा। गिलति। अगारीत। अगालीत। स्पृश स्पर्शने। पस्पर्श। स्पृक्
अस्प्राक्षीत। ... प्रच्छ ज्ञीप्सायाम्। पृच्छति। अप्राक्षीत। सृज विसर्गे। ससर्जिथ।
ससृष्ठ। स्रष्टा। अस्राक्षीत। टुमस्जो शुद्धौ। मज्जति। ... नश ...
... मङ्क्ता। अमाङ्क्षीत। विच्छ गतौ। विच्छायति। विच्छायांचकार। इष
इच्छायाम्। इच्छति। एषणा। इयेष। इयेषिथ। एषिता। एष्टा। ऐषीत। विश प्रवेशने। वे
ष्टा। अविक्षत। मृश आमर्शने। अमृक्षत। अम्राक्षीत। अमार्क्षीत। अमृक्षत। रिपि गतौ। रि
पति। पिपति। रेता। पेता। धि धारणे। क्षि निवासगत्योः। षू प्रेरणे। सुवति। कृती छेदने।

आमर्शनं परा०२ मे५ ति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीराम
श्रीराम
॥३८॥

धात्वादिविस्तारः

किरति। वक्ररलुः। उपात्किरते। सृप्यागमश्च्छेदे। ध्वेहिंसायाम्प्रेत्यश्च। उपसर्गात्किरतीनु
जाम्हे। अरैष्पीत। अरो। नु। जोकोटि। न्ये। भो। नो। भोन्वीत। छ्य। शे। आ
मा। आभिप्तीत। त्रशरिश्यारि सापा। रोछ्ना। अनुन्वातरि छ्ना। अनि। वात। लिशगतौ
नेष्छा। अलिन्वात। रिवद्परिधाति। रिविदोत। रिवला। अरखेसीत। पिश। अवयवे
पिशति। पेशि। ताशितिपम्। जुषी प्रीतिसेवयोः। जुषेत। अविजी भयचलनयोः।
उद्विजते। विजेपर इत्यादिप्रत्ययोऽङिन्। उद्विजिता। ओलजी ओलस्जी व्रीडायां। लजते
लज्जे। पद्। व्यापामे। अपाक। ओतोऽहिम्भवत्यपकारप्रत्ययेपरिकिचानुपात्तः। व्या
प्रियते। मृङ्। आरान्मग्गे। प्रियतेऽन्योलिङ्घ्। स्वतुर्बवात। प्रियते। नान्यत्र। मन्ना
र। ममर्ष। मृषिष्ठ। अमृत। ऋद्र आदरे। आद्रियते। आदट्। आद्दृषिष्ठ। आदृतौ
सिद्धे किमनेन तनुदादेशारिति ध्यवस्त्ववकरौ नेति। सत्यम्। तम्य यापितेनेत्यकर्तुंशक्यते नथा
गोः। नवैवचर्केत् दादेशाध्ति ग्युताः। जुलोननभवति सार्वधातुकमपितइत्यनेननङि। त्यात्किङि

त्र्यपीति ... इतिमार्गस्थाने तस्मिन् अत्रदस्थाने।

श्रीराम
श्रीकृष्ण
श्रीकृष्ण
श्रीराम

प्रत्ययस्थाने। ध्रियते। ०। इतितुदादयः। ०। डुक्री द्रव्यविनिमये। ना
दे। केतरि चतुर्षु। क्रीणाति। ईहते। नाईत्याकारस्यइलोऽनिहसे। क्रीणी। न
। नानः। नाइत्य स्याकारस्यलोपोऽतिस्यरे। क्रीणंति। क्रीणीते। विक्रयिश्रय
पिक्रेध्य। अक्रैषित। क्रेष्ट। प्रीञ्तर्पणे कान्तौ च। प्रीणापात। पिप्राय। छत्री त्रया
के। अप्रेषित। मीञ्हिंसायां। ममौ। मिम्यतुः। ममिथ। ममाथ। मासीष्ट। माता।
अमासीत। स्कुञ्आप्रवणे। स्तम्भु स्तुम्भु स्कम्भु स्कुम्भु रोधनेऽपि। स्कुनाति। स्कु
नाति। चुस्कुवि । अस्कौषीत। अस्कोष्ट। स्तम्भुरस्कम्भु। स्कुम्भुस्कुम्भु
रोधने च। विष्कभ्नाति। विष्कभ्नाति। स्तभ्नाति। स्कभ्नाति। वि भ्नाति। विष्कभ्नाति
विस्कभ्नाति। स्कुभ्नाति। हुसाद्दानैहौ। हसांतेनास्थाने आनः स्यात् हौपरे। स्तभान।

एतेपरस्मैपदिनः

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीकृष्ण
श्रीराम
॥ ३८ ॥

स्तिभान। स्कुभान। स्तुभान। अस्तभत्। अस्तभीत्। घुसं घने। घुराणाति। यो ता। ञु शब्दे। उन्दवा। क्नूणाति। अक्नावीत्। दृ हिंसायां। दृविता। पू पवने। धाञ् देहे स्यः। पतुश्च। पुनाति। अपावीत्। ञु ऊइह्वोः। लुनाति। स्तृञ् आच्छादने। स्तृणाति। तस्तरतुः। अतहर धातो। धातो आतः इभवति। स्तीर्यात्। स्तारिषीष्ट। स्तीर्षीष्ट। अस्तारित्। अस्तरिष्ट। अस्तीर्ष्ट। कृ हिंसायां। कृणाति। चकरे। कृञ् वरणे। वृणाति। वूर्यात्। वरिषीष्ट। वूर्षीष्ट। अवरिष्ट। अवरीष्ट। अवूर्ष्ट। धूञ् कंपने। धूनाति। धुधविथ। धुधोथ। धोता। धविता। अधावीत्। अधविष्ट। अधोष्ट। ग्रह उपादाने। गृह्णाति। जग्राह। जगृहिथ। ग्रहीता। ग्रहीता। अग्रहीत्। अग्रहिष्ट। स्पृहि सौ पान्। ना ॥

इत्याप्रे ५   इत्युतिम् क्र्या १

श्रीकृष्ण
श्रीराम

प्यपोभवति १   हि १

॥ अदे गिरणानाप्रीति। शृणाति। शृदृ हिंस्यां ॥ [illegible] ॥ शशरतुः। शशनतुः। शीर्यात्। शरिता। शरीता। पृ पालनपूरणयोः। पृणाति। पपरतुः। पूर्यात्। वृ वरणे। वृणाति। ववरतुः। वूर्यात्। भृ भर्त्सनेभरणयोः। भृणाति। भूर्यात्। मृ हिंसायां। मृणाति। दृ विदारणे। दृणाति। दृणात। दद्रतुः। दधतुः। जृ वयोहानौ। जृणाति। नॄ नये। नृणाति। कॄ हिंसायां। कृणाति। ऋ गतौ। ऋणाति। अरो वकार। ईर्यात्। अरिता। अरीता। ज्या वयोहानौ। जिनाति। जिज्यौ। जिज्यतुः। जीयात्। अज्यासीत्। रीगतिरेषणयोः। रिणाति। ली श्लेषणे। लिनाति। लेलौ। लिलाय। लिल्यतुः। लेता। लाता। अलैषीत्। व्ली वरणे। व्लिनाति। प्ली गतौ। प्लिनाति। इ ब्वा। व्री वरणे। व्रिणाति। व्रीणाति। भ्री भयभरणयोः। भ्रीणाति। भ्रिणाति। क्षीष हिंसायां। एषां त्रयाणां। वाहुस्यः। ज्ञा अवबोधने। जानाति।

लि। २   ज ५   रेषणे व्रिकरणे ज ६

नम्रता ७

(३०)

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीसम
रामे
१०॥

कुषनिष्क बस्तुधिमं दर्भः सुधिः ॥सदाहक ... लिख्या

वंघवं घने । वघ्नाति । ववंधिथ । ववंध । मंस्यति । अभां सीत । अवाद्ध । मंथ
विलोडने । मथ्नाति । स्थग्रंथ संदर्भे । शश्रंथ । जग्रंथ । जग्रंथ । कुंथ कु
थ संक्लेषशने । संक्लेश नयोः । चुकुंथ । चुकोथ । मृद मंद लोडे । मद्नाति । मृगान
थ संश्लेषणे संक्लेशनयोः । चुकुंथ । चुकोथ । कुषान निरः कुषो वसा दैरीरा न पि ति च्छो षि
गृध्व रो धाउ धाति । कुषनिष्क ष । कुषान निरः कुषो वसा दैरी
तानि च्छो च्छ । निर कोषित । निर कुन्वात । क्षुभ संचलने । क्षुभ्नाति । क्षुभ्नादि
तानि च्छो च्छ । निरकोषित । निरकुन्वात । क्षुभसंचलनेनु । क्षुभ्नाति । क्षुभ्नादि
छ नराणां । क्षुभान । नैं मन्त्र बाहि सा पा ॥ क्लिशू विवाधने ॥ क्लिश्नाति । अक्ले
शीत । अक्लिन्दात । अश भोजने । अश्नाति । आश । उ ध्रस उंछे । ध्रस्नाति । उ कारो
धात्ववयवः इत्येके । उध्रसांचकार । इष आविष्कृ पो गौ । विषाण । वेच्छ । अविन्दात
पुषपुष्टौ । पोषिता । मुष स्तेये । मोषिता । खच भूतप्रादुर्भावे । खच्नाति । ख
॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

विजुफः २ खा१ त्यैशः ४
भोजने ३

श्रीसम
राम

वोघ स्पर्श ओने । खोनाति । हिठ्ठ ति । हिठि । हिठिप । वृङ् संभक्तौ । वृणीते । वव्रे । अवरि
ष्ट । अवरीष्ट । इति क्र्यादयः ॥ ० ॥ चुर स्तेये । चुरयति । स्वार्थे णिच् । सधातुः । ष्टुप धापाल
धो । चोरयति । चोरयांचकार । चोरितं । चोरयिता । चोरः । हिंस्रा जे । अचीचरत् । लेख
हृत्यड पधापालने धोः । दिधु । अवृधुरत । चिति स्मृत्यां । चिंतयति । अचिचिंतत् ।
युवादेरिवैति के । चिंत । चिंततिः । यंत्रि संकोचने । यंत्रयति । अययंत्रत । अ
लोडने पसे । ओलंडयति । ओडति । ओकार इति मेके । लंडयति । लंडति । अ
लंडत । पीड अवगाहे । भ्राज भास भाष दीप जीव मील पीडां वोप धापाह स्वो
इपरे जो । अपीपिडत । अपीपीडत । प्रथ प्रख्याने । प्रथयति । प्राथ्यांत
इपरे जो । इत्याप वाहः ।
स्मृ दुन्यर । प्रथयत्र दस्म स्पर्शापूर्वस्य आत् इपरे ओ ।

पि२ तं प्रकूथनं २

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीकृष्ण
॥ ९१ ॥

[illegible] ॥

पतिवं [illegible] । [illegible] भवति । [illegible] । अपप्रथूतं । प्य्थ

प्रन्द्वे पेपर्थी पति । पर्थी पांचुकार । उपधापा । अवसीस्प [illegible] पर्णे । इरराम

पवाद । अपीपथत । अपपर्थीत । मन्दाग्न दने । अवभन्तत । अरादने । विश्ला

रापति । अशीअत्रणाता नः । आधाति । अतीतेहत । रूप सौन् तापन योर्मिता । मिता

हूस्य । मितां धातू नां म्प्रम धापाह्र स्वी त्रो । तुवपति । अजिरपत । यामथेच्छने ।

मितं । यमपति । अजीपपत । वहवपपरि के [illegible] ने । मित । वहपति । अवीवहत ।

मितं । यमपति । अजीपपत । वहवपपरि के [illegible] ने । मित । वहपति । अवीवहत ।

ववयति । अवीवयत । नेहत्यागे । मितेन हपति । अरीरहत । वलप्राणनरोधेल

पति । विजमपने । मितेविपि कुरोगी वात्येवा । राती गोप्लुकें । आधात्तिरादत्तस्य

दंभ४ शप्तिव ४ २

पलप्राननं जीवनं २

श्रीकृष्ण
श्रीराम

[illegible]

वपयति ३ ०

मि ० हर्षनसु दे नान्यत्र४

वपुक जो । वपयति । [illegible] । स्याधौ त्रपादि स्यो ऽन्योमितोन । कृतसंशब्दे ।

भातो नृपभाषा । [illegible] नहत । कीर्तिपति । अचिकृतत । अचिकीर्तत । आकुस्मा

दात्म नेपदिन । चितसंचेतने । चितपते । अचिचीतत । दशि दंशने । दंशयते । अ

ददंशत । आकुस्मीयमात्मनेपद जिसनि योगे नेपो दशति । नलोपो नसंजि

साहवेयी [illegible] अधिरेयत । त्रग्रहणात् । नविकुट्व धारणो । तंत्रयते । अततंत्रत ।

मंत्रगुप्त भाषणे । मंत्रयते । शाम । तं दोश्यालोचने । शामयते । अशीशम

माहिल परिकल्पने । हिवयते । गविरौने । गाहयते । अजिगत । विट् [illegible] ना

स्वामिन निवासे छ । वेदयते । कुस्मनाम्नो वा । कुस्मेति धातुः कुत्सितस्मय

ने । कुस्मयते । अचुकुस्मत । अथवाकुस्मेति नामतलोपः । करानि भोजने ।

कल्पने २

विसरवेनतायते त्रनेनशति विहाने तास्मिनी विहाने २ दे ३

३४ समदी २

पनिकुजनं शय ३ ०

२ ३

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पा ८

कारापति । नवगरायामुक्तो भ्योहिं साक्षेप्यः । स्वाध्यायोऽहिं स पति । ज्ञानियोगे ।
आरूापयति । भूमिश्रीकरत्राविततयोः । भावपति । अवीन्नयत । लोहु लोभा
मरो । नरितः । आदितशासन्त्वा अनुक्तोका यितु । अल्लुलोकत । अल्लु लोयत । धू
अकपते । धू अप्रीजोनुके औ । धून पति । धयति । प्रीजतर्पनाप्रीरायति । प्रपति ।
अध्यादता । कथवाक्यप्रवंधो । अल्लोप स्थानिवत । तेन वदुन्नी । कथय
ति । अध्यलोपिनो नाङ्का यौः । अवक्थत । वर इप्सायां । वर पति । अववरत ।
अरासेरुयाने । गरा पति । गरोः पूर्वस्य ईद्दा त्रोअ ऽ परे । अजी गराणत । अज
गराणत । स्त नगरदेदेवशब्दे । स्ता न पति । असत्तनत । गद पति । अजगद
त । पतगतौ ॥ वा अपतः । पत पति । पतति । पत पाय कार । अपतीत । वा अप द

नाइ सेवे । यात यति । अपीपतत् । रवपूति पत्ले । रव पीत । कल गतौ संख्या
ने च । कल यति । स्प हई प्सायां । स्पृहति । भाम क्रोधे । अव भामत् । सूच पेशु
न्ये । सूचयति । ऊन परिहाणे । ऊन यति जिनिमितः स्वरादेशो हि न्वकत व्यस्थानि
वत । स्वरादेः परः । न सद्ध स्याद्धि न्व भवति औनतत । अधात पावन । अर्थ यत ।
स्थापित । संग्राम युद्धे । असंसग्रामत । अ भद्द पबाते । अदे यत । अक अग
पदे तन्नरोचा । अायकत । ० । इतिबुराद्य ० ॥ धातो प्ररणे । प्रयोजक व्या
पारे ऽर्थे धातोर्णिः प्रत्ययः । भवंतं प्रेरयति भावयति । भावयेत । भावपावमूव अ
श्यो पूर्व [illegible] स्य च मव गीय लयकारे व्यवरोपरे ऽपरतः भ अभ
पत । भूऽवधने भवमानं प्रेरयति । अभिभवत । भवंतं प्रेरयति । अपीयवत ।
ओक म्मिधात्वक अनीपतो ऽपः के नीस्यादि पतेदुः कर्मतर । मुख्यक नौनमा यक प्रा

पी २

श्रीकृष्ण
श्रीराम

॥४३॥

द्वितीय २ ~~[illegible]~~

ऋवंतं प्रेरयति। अरीरवत्। नुनंतं प्रेरयति। अलीलवत्। जवंतं प्रेरयति। अजीजवत्। स्रवति। असिस्रवत्। प्रवति। प्लवति। च्यवति। नामः स यो: पूर्वस्य वा। व[…]री धातु न्द्रोरेपेरा। स्रवंतं प्रेरयति। असिस्रवत्। असुस्रवत्। श्रावयंतं प्रेरयति। अशिश्रवत्। अशुश्रवत्। द्रवंतं प्रेरयति। अदिद्रवत्। अदुद्रवत्। नरितः॥ शासन्तं प्रेरयति। अशशासत्। ढौकमानं प्रेरयति। अडुढौकत्। त्वं ततातृतः। ते: [..]रन्तं प्रेरयति। चोरयति। अशीशतत्। गतो लुः। शाद्यति। रोतौ गोपुक्। पुकिरा। स्वच्छं तं प्रेरयति। अपिपयत्। आपिपत्। दद त्वं प्रेरयति दापयति॥ अदीदपत्। दधतं प्रेरयति। भावयति। अदीधपत्। तिष्ठन्तं प्रेरयति स्थापयति। तिष्ठतेरिः। [..]प धा यो हस्वे। अतिष्ठिपत्। पो दः [..]के। पाशो छो सो हनो व्वत॥ हन्तेर्वध दे शः इत्यावर्जितेर्गाति। घातयति। अजीघतत्॥ [..] स दे रा तौ नो पम्। सातयति ६।

५५ ५२

[…] अनुगावयर्थे [..]

हे जनयन्त्यन्यत्राप्य कृञो। पिबन्तं प्रेरयति पाययति। पियते रुक्पूर्वस्य कारु पधा पा लोपश्च। अपीप्यत। शाययति। श्यन्तं प्रेरयति अशीशयत्। [..] तं प्रेरयति। [..]यति। अवि[..]यत्। [..]ययति। [..]यपति। [..] येतर ५: स यो: संप्रसारणाय। [..]भाव श्च। अजूहवत्। व्याययति। अवि[..]यत्। वापयति। अवीवपत्। पा [..]लुक् पालयति। पुपो जकारत्स्य प[..]त्य राज्य। भीस्मो [..]पा ज्यता [..]पामा [..] पो जकी घेड् पस्य ग्रो। जि[..]विस्मापयते। भि यः स्वर स्यां [..]वातद [..]। [..]श्रो हिंतो श्येद्रूयं। [..] भाययते। भीषयते। [..] ओ पो बोरापयति राहयतो। अनूनुपत्। अ[..]हत्। कं[..] अवीवृपत। अय कम्यत। वार्तयति। अवी[..]तत्। अववर्तत्। मार्जयति। अमीमजत्। अममार्जत। [..] जीजनामा। [..] अधीपत। अधीयमानं वा प्रेरयति। अध्यापयति। अध्यापिपत। अ[..]पर [..] गाया। अजीगपत्।

५८ ५९

८

वा १ इ०२ घर

श्रीगोपाल
श्रीगोपाल

॥५५॥

श्रीनयत:श्रीनिनत:

५४

श्री नंतेप्रेरयति आपयति। आवि अपत। जमंनंप्रेरयति। पापति। हीवी [illegible] पीन्
पीनां ओपु कहियपति। जिहि पतंप्रेरयति। अजिन्हियत। भिन नंप्रेर पतिभु पयति।
अविभ्रि पतारे पयति। पवेपाय सेहकारवनोप:। कू पस नंप्रेर पति। भ्रा वयति।
अवकू पत्नु। न्ला पमानंप्रेरयति न्ला पयति। आविन्ला त। दुषत्रो दीर्घ। दुष
पनंप्रेरयति दुषयति। स्फा योचत्रौ स्फावयति। अ ऽघमे। अडयति। आडि
ऽतअर्थप आपो। आविपत। ऽनपरिहारोऽनीति। [illegible]। आदिदनाऽ [illegible]
ऽतअर्थ [illegible]। [illegible]। [illegible] कुसायाधामराम
वओ जि जत। पते [illegible]। [illegible]
स्पैपभोस्थेर नुम्। नान्येधिटो:। रमयति। अरर भत। अनेनंभत। हापयति।
अजिहयत। अससमरत। अदूदरत। याछिच [illegible]: पूर्वस्यान्येवाडि। [illegible]
॥ ॥ ५४॥ ॥ ॥ ॥ ॥

रा मि२ स्मआधा वे२ दविदारने ॥ डीर्दल्नुदने॥ स्मौ पूपत४ ज्ञा दुपते२ दि

ज्ञापयति ॥

॥

अन्तेनि:पाद्यति कुत्सर्पः॥ इहजीवि केर्कि। नावस:सि ध्याति। नन्दे वार्थनीति

श्रा४ वेआे२

गोपाल
गोपाल

अवेवेछत। अविवेछत। अयिवेछत। भ्रान्दीनो। अविभ्रजत। अपआग
न। कसारराभरा अससाल्नु पेहछन्हे अवारि लोठि लोपी नावाहस्यो ऽडि:। अ
पीकरात। अयकारात। स्वापेसंप्रसारणा मां ऽडि:। असूषुपत। स्वपते स्यतसंप
संप्रसारणो। अशिश्वपत। अशु [illegible] वत। त्रिधातेरूपधाया ह्रा ऽडि। [illegible]
। अजिघ्रपत। अजिघ्रिपत। त्रि प्यतेरिहलोकिके ऽथ स्वारस्या न्यो। अन्त
साधयति। अन्यत्रसेधयति। प्रजनेवीयतेरान्यवा ओ। वापयति। वपयति। वि
लविरागेदुषवादीर्घो ओ। दूषयति। दोषयति। हरोओ वा गमि। गनयति। अ
जिगमत। आपयति। आयियत। [illegible]। धूटो दूपोमित। मिताहृस्व: धूट
वेछापो। धूट पति। व्यथपति। प्रथ पतिप्रसविस्तारे। प्रसपति। म्रदमर्दने।
म्रदपति। स्वद विद्रावणो। स्वदयति। [illegible]

बोडसपी५

भाप अर्थ जिनविरु पाप ऽले नेतोप

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीगोपाल
श्रीगोपाल
॥५४॥

क नवननन्यावारेखेच्छा ।

रयति । ज्वररोगे ज्वरयति । नट नृत्तौ । नटयति । चकृ तृप्तौ । चकयति । लेगसंगे ।
लगयति । ज्वलदीप्तौ । प्रज्वलयति । स्मृ आध्याने । स्मरति । दृ भये । दरयति ।
नृ नये । नरयति । श्रा पाके । श्रापयति । मारणतोषणनिशामनेषु ज्ञो मित् ।
ज्ञपयति । कम्पने चलिः । चलयति । मदी हर्षदैन्ययोः । मदयति । ध्वन शब्दे ।
ध्वनयति । जनी जृष् क्नसु रञ्जोऽमन्ताश्च मितः । जनयति । जरयति । क्नसु
ह्वरणदीप्त्योः । क्नसयति । रञ्जेर्णौ मृगरमणे नलोपः । रजयति । शमो दर्शने ।
शामयति । ज्वल ह्वल ह्मल नमामनुपसर्गाद्वा मित् । ज्वलयति । ज्वालयति ।
ह्वलस्मलसंचलने । ह्वलयति । ह्मलयति । नलयति । लालयति । ग्लास्ना
वनुवमां च । ग्लापयति । [illegible]पयति । स्नापयति । नकम्पमिचमां । कामयते ।

ज्वलादित्वात् २ न्कृषहन भृशवमाहानो १
स्तृ १ स्मानो शूद्रवनमाहु

॥ रामरामराम
रिक्तसमस्त

समः ईर्ष्यि विषात ५ [illegible] द्वो २ यम [illegible] उपनमे २ [illegible]

अम गतौ । आमयते । वामयति । शाम्यति दर्शने मित् [illegible] । निशामयति । रूपम । य
छ्येति मे ज्ञानतौ । न्यत्रामित्त्वो । आपामयति । स्खदिर् अवपरी भ्यां मित्त्वो । अवस्खा
दयति । परिस्खादयति । ईर्ष्यि मनो । ईर्ष्यते स्तलि योद्धि । न तौ योहसवक स्वरो
वा स्त्रीः । ऐर्ष्यिपत । द्वितीयपदे सा नो । ईर्ष्यिषिषति । आदि पन्दो । ईर्ष्यिषि
षति । ईर्ष्यि यिति । ऐर्ष्यिपी पीत । आद्यन्तु स्वरादेः परः । रेर्ष्यिषत । ० इति स्यात
प्रक्रिया । ० । इच्छोपामात्म[illegible]नेसे । पत प स्यातः वा तपिलोपः । धातोरात्मन
इच्छापामर्थे सप्रत्ययो भवति द्विश्च । भविन्तुमिच्छति बुभूषति । बुभूषां च
कार । अबुभूषित । बुसोऽवर्णान्ताद्व परत्वा न्नाधश्च हि गुह्हिभ्यां श्वपरस्यस
स्यनेश्च । नानिर्दिसो । इकुजिनि सप्रत्यये गुरोनामिनो र्धातो सदीर्घः । पिपीषति ॥

उसे क्रवेम्र न चोरमाहारः द न्नमुः ५ स्योर्ष्यिहसे ७ [illegible] विद्विषति ७

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रामराम
सि० ६९
॥४६॥

३३२ ६३ ६४ अनिगारसो ३ ३१

जिगीषति। पुपूर्षन्ति॥ पसे॥ पिपन्सति। पिपासति॥ मुमुक्षति॥ पुक्षति॥ बुकुर्षति॥ स्विदमुष ग्रहि स्वापिप्रच्छ सकिता। [illegible] रुरुदिषति। विविदिषति॥ मुमुषिषति॥ होढः॥ घञेकसे॥ आदि जपानां॥ जिघृक्षति॥ सुषुप्सति। कृष्य प्रच्छि भ्यः सस्येठ। विकरिषति॥ जिगरिषति॥ जिगनिषति॥ दिदरिषति॥ पिपृच्छिषति॥ अत्तुमिच्छति॥ [illegible] हनिङजेसेरीर्घः। जिघांसति॥ इङः सेगमः॥ सांत्तात्पूर्वपरत्त॥ अधिजिगांसते॥ गमेः सस्येट् नास्ति॥ जिगमिषति॥ इस्ते अपिसधारभलभशकपत्पतामि मीमाइः मेडः स्वरस्य सन्ननिटि सेपरे पूर्वस्य च लोपः॥ दित्सति॥ धित्सति रभरामस्य॥ स्वोरा चोश्च॥ रवसे चपा भ्कसानां रिप्सते॥ लिप्सते॥ शिक्षति॥ पित्सते॥ पतत्तनस्ति रिह्वाभ्यस स्यवा॥ पित्सति॥ पिपतिषति॥ मित्सति॥ मित्सते॥ अप्रोत्तेरिः॥ आप्नोतेरात ई सेपूर्वस्य लो॥ ईप्सति॥ अक्षसेरनावोवा॥ अरिरिषावा

मा पर पतत्पतते२

श्रीगोपाल
श्रीगोपाल

अध्यक्षी ७ अनिटिसेडपधानस्य लोपः४

हरिद्रानोसनप्पालोपः

वाऽनाप प्रत्ययः। अशनायीत। अशिशिशयषति॥ तितीनषति तितंसति॥ तनेःसादोसेवादीर्घः। तितांसति। दिदेरिदिषति॥ दिद्रासति॥ दंभि ज्ञपि भ्रास स्य वेऽ॥ दिदंभिषति॥ जिज्ञपयिषति॥ ज्ञपेः स्वरस्य सादो सेई स्पूर्व लोपश्च॥ दंभेनिर्धा॥ धीप्सति॥ धिप्सति॥ [illegible] इवत्रऋधभ्रस्ज श्रिस्वृयूर्णुभ्म सनि भ्यः सस्येड्वा॥ दिदेविषति॥ वस्यानिटि सेऊः॥ दुद्यूषति॥ अदिदेविषति॥ अपेरनिटि सेस्वरस्य ई भेवतिद्वित्व लोपश्च॥ ईत्सति॥ विभ्रज्जिषति॥ विभर्ज्जिषति॥ विभ्रक्षति॥ विभक्षति॥ शिश्रयिषति॥ शिश्रीषति॥ शिस्वरिषति॥ सुस्वूर्षति॥ पिपविषति॥ पुपूषति॥ ऊर्णुनुविषति॥ विभरिषति॥ बुभूर्षति॥ सिसनिषति॥ सिषासति॥ सनोतिऽयतपोनेवषेप धौतोष॥ लुलूषति॥ सूत्स्वापयिषति॥ सनोति ज्यतपोनितिकिमः॥ सिसनिषति॥ सिषासति॥

स्प० ऊभज्जधारतोपा नाचो२ स्वन्तंदोनाता रदनपतरमंप ते२ उमयोपगते३ स्वप्नस्पेते३ ब०

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

२श्री

४६

श्रीगोपाल
श्रीगोपाल
१९

स्यात्तुमिन्दाति सायपितुमिष्ट स्पीहे वेति ९ धोतितुमिच्छे ८ द्रौ २ दिहितुमिच्छति

तिष्ठासति। सिषापयिषति। अनिटि सेऽप घापानस्य लोपः। स्हिहिसापयिषति। जिघृति। तित्
हिषति। अतितिहिषीत। अतितिसीत। हराः सेत्रस र नुवो धने। जिगमिषति। वा धनेतु।
प्रतिबिभषति। इत्यादि कः। अधिजिगमिषति। अधिबिभषति। इवृतो बिप धाङ्कसा दं
रसानलाकुा लाघेन्यका सौसेटौ वाचि नौ दि धुतिषते। दिधोतिषते। नुनाविषते। नुनो वि
षते। लिखश्च नुरपि न्यासे। लिलिखिषति। लिलेखिषति। सिस्निहिषति। सिस्नेहिष
ति। धा घोहिसायां मिस सेट्। लोपश्च। निसति। अन्यत्रानि नासेति। मयोऽकर्मि
कस्य गुणः। वा अनिटि सेट्। लोपश्च। मो न्नेनम्। मन्दाते वा वसः स्यपेमव। अ
कर्मकस्य कि म। मुमन्दिर्लिय संस्कृयः। विवक्षति। आतितुं। विवृति वते। तिनालीभ
ति। निनंसति। एव ए सन्नादतो स स्पेष्टा। तितनिषति। तितंनिषति। तितिषति। विव

इ. सन्नो। ञनवरो। लिलेखिषते ५

श्रीगोपाल
श्रीगोपाल
श्रीसूत्रेगोपा संख्या ४

पी ४. उक्तो स्थिर ... धी ३ लिलइ पुङ् वञ्च बङजव ... बर्गांसमाला
पिपविषते ०-अरिरिषति २

निषति। विवर्निषति। बुबूषति। कौटिल्ये। दुध्यूषति। सि ... रत्वाशिष्यः
सस्पेट। सिस्नपिषति। अजिजिषति। आशिशिषति। उशिष्किषति। अधिजि
गापयिषति। अध्यापिपयिषति। शिश्वापयिषति। शुश्वावयिषति। जुह
वापिषति। पुस्फारयिषति। पुस्फोरयिषति। दुद्योतयिषति। पिपावयिषति।
विभावयिषति। पिपावयिषति। रिरावयिषति। लिलावयिषति। सुश्रूषति॥
सिस्रावयिषति। सानासानस्यार्थे साना तु स्पाद्य। जुगुप्सते। ० इतिसन
न्तप्रक्रिया। ०। अतिशये हसादे पैङ् इष्ठश्च। हसादेर्तिशये इष्ठेन
पुल्वियपक प्रत्ययो धातोर्हि वचन यपि मङ् लोकि घपङ् धस्य नामि नोगुह्राः।
सखातुः। ति। त्यादात। अतिशयेन पटुः पटुतमः पटुतर इति यो भूयान्। यो भूयायत्रे

एकस्वरथु २

रुञ्पी
पुङ्र
पि
प २

श्रीराम
श्रीरामसमर्थ

सुत्रवेपने २ मूत्रप्रसवे २ व ८ ह ८

वोमूयिष्ठ ॥ वोमू स्यते ॥ अनयि [illegible] हसान्त ॥ स [illegible] तस्य पस्य लोपो भवत्यनपि परे ॥ वोमूजां चक्रे ॥ मोमु [illegible] ते ॥ लेलिह्यते ॥ जोकुपते ॥ वेविध्यते ॥ अ [illegible] यङ्‌ लुकि वय [illegible] तत्राकारः ॥ पाप च्यते ॥ पापच्यते ॥ [illegible] विसूत्रिमु [illegible] रीति [illegible] यङ् ॥ सोसु च्यते ॥ सोसुच्यते ॥ मो मुच्यते ॥ चकारयते रेफस्य नहि [illegible] ॥ रायिते ॥ अशाश्यते ॥ जरी नृपते ॥ गत्यर्थी तुको [illegible] यङ् ॥ कुटिलमटति ॥ अटाट्यते ॥ पाव्रज्यते ॥ नुपसदह्य न जप जभ दह दश भञ्ज पशां गृ [illegible] यामेवं यङ् ॥ गर्हितं लुम्पति ॥ लोलुप्यते ॥ सासद्यते ॥ जप जपानुक ॥ जपं तस्य जप जभ दह दश भ जप सद सवन फलां च पूर्वस्य नुक् यङ्‌ नुको ॥ रेफुलो [illegible] पू [illegible] तस्या [illegible] तपङ् नुको ॥ [illegible] ॥ य [illegible] यिते ॥ य [illegible] रावक्रे ॥ यम्फुल्यते ॥ नुगि [illegible] ननानुस्वारो [illegible] स्यते सवपृ [illegible] ॥ जेगम्यते ॥ गिर [illegible] रेफस्य लत्वं यङि ॥ जेगि [illegible] यते पम्पत्यते ॥ मंक्रम्यते ॥ यंरम्यते ॥ यंरम्यते ॥

पीः २ वं ३ र ३ पीः २

श्री गोपाल
श्री गोपाल

य २ व २

[illegible] भिद्यति [illegible]

तन्तन्यते ॥ जंजन्यते ॥ दंदह्यते ॥ दंदश्यते ॥ बंभज्यते ॥ पृसवाचन [illegible] नपो ॥ पम्पश्यते ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] परे पूर्वस्य रीक् ॥ नरीनृत्यते ॥ वरीवृत्यते ॥ जरीगृह्यते ॥ वरीवृश्च्यते ॥ परिपृच्छ्यते ॥ वे [illegible] प्यते ॥ वसि यङि नसंप्रसारणम् ॥ वावश्यते ॥ श्वयते वा ॥ शोशूयते ॥ शे [illegible] यते ॥ शाश्वयते ॥ कवते ॥ पूर्वस्य नकु [illegible] यङि ॥ कोकूयते ॥ [illegible] ॥ स्तम्भ [illegible] क सपत पद स्कन्द [illegible] यङि [illegible] किपृध्वंस्यनीक् ॥ वनीवच्यते ॥ सनीस्रस्यते ॥ दनीध्वस्यते ॥ बनीभ्रस्यते ॥ वनीकस्यते ॥ पनीपत्यते ॥ पनीपद्यते ॥ चनीस्कद्यते ॥ [illegible] ङि ॥ चेक्रीयते ॥ जेहीयते ॥ वेध्रीयते ॥ [illegible] आपि [illegible] घास्थामागोहा [illegible] सोस्था [illegible] कारि [illegible] नपि ॥ देदीयते ॥ देधीयते ॥ जेगीयते ॥ जेजी यते ॥ जेहीयते ॥ पेपीयते ॥ सेषीयते ॥ जे [illegible] यते ॥ [illegible] यङि ॥ जेघ्रीयते ॥ दे [illegible]

य ५ [illegible]

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीगोपाल
श्रीगोपाल

॥४९॥

जनसनखनां झलीत २
मा त्वयास्मियाडिया
क्रिति ३

६ हे । विभाषा त्वरणतो ३ त २

पते। त्वापिस्वामि ष्ये जो यडि सपूर्व स्टरी। सो सुष्यते। सेसिष्यते। हलि हि सापां वी
पति। जे ध्वीयते। जन्व त्यते। वेवीयते। वाय। कि यडि। वाप्य प जोलि शी मूत वो।
वकीयते। जा जा यते। जजन्यते। शी डोऽपर पन्तुि ति। शाशय्यते। डो को कयते। तो
त्रो कयते। इति णे ण नप्र क्रीया। वान्यत्र। ङ कपूर्व पत पो गविना वक्रुत्वकथा
पड ल्लुकि सति पित स्मो वेद्य। वो भवीति। वो भोति। वो भूत। वो भुवति। अदादि
त्वाद यो लुक। पड लुगन्तात्वो वो भवाप्य कार। गुरो वाधिसत्वात्तिन्य त्वा
तु कं। अवो भवीत। अवो भोत। अबो भूत। अवो भुवु। पापयीति। पापन्ति।
पापन्तः। पापयीत। अपापयत्। दिर्क्यो हसातहसा न्मर पो दिंपाति पो लीप॥
अपापन्ताम्। अपापयु। पापवायवीरा। अपापयीत। अपापयिष्याम्। अप
रे अपि नोपधा याग्रराः। वोभुजिति। वोभोक्ति। अवोभुजीत। अवोभोक्।

संबर्थः पराभि
भवेन्हा २
हसात्यास्पभ २
सस्पलोपोवा
पवर्गोभिस्से २

शितयाशाया
इयस्थेन
निर्दिष्टस्य
गुणोनयप
श्रेकारस्य
येयपस्येनो
निनपङ लु
ङ्कि ५ यम

श्रीगोपाल
श्रीगोपाल

स्थुणि छतृि रिपवाति रिपुतीतिवि
रिष्का ज स्तारि ष्पराण्य ३

हे। पास्पर्दि। अपासर्व। अपास्पर्दिन २

वोभोजिता। अवोभोजिता। वावदीति। वावीति। जाबधीति। जाघद्धि। अप
ट्टि संघवर्षि। पास्पर्द्धीति। पास्पर्द्धि। पास्पद्धः। पास्पर्द्धति। अपास्पर्तसिपु। अपास्या।
अपास्पद्धम। गाध प्रति ष्ठा लिप्स यो ग्रो अव। जागाद्धीति। जागाद्धि। जाधा
तिं। अ जाधात। सिपि। दस्य। पदान्ते दस्य रुत्स्यात्सिपि। अ जाधाः। अ जाधात।
नाथृ। नानाति। नानाथीति। नानात्तः। दधा। दादधीति। दादद्धि। दादद्धः।
दाधति। अदाधत। दादधिनां। अदादधिंत। वोस्कुन्दीति। वोस्कुन्ति। अ
वोस्कुन। अवोस्कुन्दीत। ~~[illegible]~~ सो। नानाति।
कुर्द खुद गुद ि[illegible] द क्रीडायामेव। वोकुर्दीति। वोकूर्ति। अवोकूर्त। सिपि।
अवोकः। अ दन्तानाम् इय धानां वयः। लुकि पूर्व स्वरुकारि कारिक। वर्करीति।
वरिकरि[illegible]ति। वरिकरीति। वर्कर्ति। वरिकर्ति। वरीकर्ति। वर्कृतः। वरिकृतः।

९३

लो[illegible] ४

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

गोपाल
गोपाल
पू०॥

वरीकर्ति । ति । वरीवर्तीति

परिस्फुरन्तः । वर्त्र्र्तिति । परिस्फुरति । अववृतीत । वर्वीति । वरिवृतीति । वर्वृतीति । वरिवर्ति ।
वरीवर्ति । वञ्चुगतौ । वनीवचीति । वनीवन्ति । वनीवन्क । वनीवचीति । जंगमीति ।
जंगन्ति । जंगन्ति । जंगमति । मोनो धातोः । जंगन्ति । जंगमीषि । जंग । जंगम्नः । जं
घनीति । जंघ्नति । जंघ्नत । जंघ्नति । जंघहि । अ जंघनीत । अ जंघन ॥ श्राशिषि । व
घ्यात । अवाघीत । अवधिष्छा । वञ्च्य र्ति । वञ्च्य रीति । वञ्च्य र्ति । वेपृणीति । अ
वेपृरीत । अ वेवृः । वरवनीति । वरवति । वरवातः । वरवृति । वरवापात । अवरवनीत ।
पो अति । पोपवीति । अवोपवीत । वोपविता । अवोपावीत । नोनवीति । नोनोति ।
जाहेति । जाहाति । जहातः । जाहति । जाहिहि । अ जाहात । अ जाहितामा । अ जाहु ।
जाहिपात । जाहिता । अ जाहासीत । अ जाहासीष्ठा । दादेति । दादाति । दातः
दाहि । दादेयात । अदादात । अ दाता । [illegible] दापनेव

हिंसाकरणगतिषु

तो देस्तो दादीतः दादीहि । दादायात । अदादासीत । एवंधा एवंधेः दाधेति दाधाति दात्तः दाध
ति धेहि । दाधेयात । अदाधासीत । सास्वपीति सास्वप्ति । सास्वप्तः । सास्वपति असास्वपीत
असास्वप् असास्वव सासुप्यात । असासीत । वावरीति वाकर्ति तातरीति । तातर्ति
तातीर्तः । तातिरति । तातीर्हि । तातरारिता । अततारीत । अततारः । अततार्तीताम् । अततारीत
अततारीष्टाम् अर्तेर्यङ्लुकि द्वित्वे पर्वस्य रइत्यत्वे हलादिशेषे ह्रस्वरसवर्णा
हीतस्य अगतो अरर्ति अरियर्ति अररीति अरियरीति अर्भ्रतः अरिय्रति
हलो गिलोपइतिलोपः आरीत अरिप्रीति अर्भीयात अरियपात लिङि रिङ ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥रोशायनमः
रामश्रीराम

॥५१॥

आरियात् आरिआयात् आरीआयात् आरः। आरिषः। औरीत्। आरियरीत्। गृहू ग्रहणे
जर्गृहीति जर्गर्हि जर्गृढः। जर्गृहति अजर्घट् ग्रह गाग्रहीं जाग्राढि नसादेति ॥५१॥
मित्तसंप्रसारणं नसर्वहिरुत्वेनासिद्धत्वान्नरुगादयः जाग्रढः जाग्रहति जाग्र
हीषि जाग्रुन्हि जाग्रहीनु जाग्रहिता अजाग्रहीत् गृधू अभिकांक्षायाम्।
जर्गृधीति जर्गर्द्धि जर्गृद्धः जर्गृधति जर्गृधीषि। जर्घ
र्त्सि अजर्गृधीत् अजर्घर्त्त सिपि। दश्च अजर्घाः। अजर्घर्त्। अजर्गृधीत्। अजर्गर्धिष्यामपाप्रच्छीति।
कि। नसादेनसं

श्रीगोपाल
श्रीगोपाल

१२

पाप्रच्छः। किति भूतेच्छे अभ्यास्य स्पृशोवस्पृक्। पाप्रष्टि। पाप्रच्छ्वः। पाप्रश्मः। हर्षगतौ
जाहयीति। यत्र याङ्गे हस्तार्थत्वनोपः। जाहति। जाहतः। जाहयति। जाहति। जाह
मि। जाहावः। जहामः। हपगतिकान्त्योः। जाहयीति। जाहति। जाहतः। जाहयति। जा
हर्हि। अजाहः। अजाहन्त। अजाहयुः। त्यर त्वरस्त्रिव्यावीस पांचप धावकारद्वारे।
ज्ञो मत्सादेज्जमा। देहेवप्रत्येपपेरः। जात्वरीति। जात्वर्ति। जात्वर्तः। जात्वर्वे। ता
त्वरीति। तात्वर्तः। स्त्रिधुगतिशोषणयोः। सेष्वेति। सेष्वीमीति। मवबधूरतो। मामीति।
त्वरीति। तात्वर्तः। मामोषि। मामोमि। मामावः। मामूमः। मामवीत्। मामो
मामवीति। मामूतः। मामवति। अमामवीत्। अमामोत्। अमामोः। अमामवन्। अ
मू। मामूताम्। मामूहि। मामवानि। रेफान्तश्छो नोपः छ्वोः
मामाव। अमामम। धुर्वीथुर्वीदुर्वी हिंसायां। तोतूर्धीति

।।। ।। ।। । ।। ।। ।।

श्रीगोपाल
श्रीगोपाल
५२

सन्निपातपरिभाषयापायनोपि न यो जमास्य। चोष्यघ नेसतं प्रतिसंनिपातः संनिपातलक्षणो विधि
रनिमित्तं तद्विघातस्य। ४७

५२

सादौ जमादौ केयप्रत्यये परे। तोतोलिति। तोतूर्लि। नोतूवति। तोष्ठोलिति। दिदोलिति। [illegible]
धोतिति। म्रू: सोहसमुष्ठ्र यपा। मोमो। लिति। मोमू छति। ○ इति पदत्वगतप्रक्रिया।
○। नाम्नो यईयास्य। नाम्नइच्छायाम् अर्थे यस्य पोनवति। अवर्णस्य ईकारः। आत्मनः
पुत्रमिच्छति। पुत्रीयति। क्यचि स्वर वचकारः। गामिच्छति। गव्यति। [illegible]। नाव्यति। स्वच
ति। मधति। [illegible] [illegible]। [illegible] त्वदांयकारः। यन्म घति। अस्म घति।
काम्य श्च। पुत्रकाम्यति। अर्थवद्ग्रहणे नानर्थकस्य ग्रहणं। सम् दापा। [illegible] अर्थवान्
समुदायस्यैकदेशो नार्थकः। तेन पुत्रकाम्यां श्च कारः। धनस्य ने कारो गर्द्धे धना
यति। अन्यत्र धनीयति। उदकस्य उदन्यमपायायां। उदन्यति। अन्यत्रोदकीयति। गी
यति। गोरा स्वकारः। मूर्व्यति। दिवमिच्छति। दिव्यति। दिवेडिवितेतन र दिर्घः। अस्तु

मेवः ११

अनपियक्सात २

श्रीगोपाल
श्रीगोपाल

अन्ये [illegible] [illegible] [illegible] पति [illegible] [illegible] सर्ज्जेलो केष्ठ यय ४२ [illegible]
त्यागेन मौ [illegible] नेच्छा वोमि त्वाङः लघोर [illegible] [illegible] [illegible] यति। [illegible] रामो। [illegible] यति [illegible]

मिच्छति। अरस्यति। अतोरिपि। कर्त्रीयति। हलान्ताद्द्विर यस्य लोपो [illegible]। गार्गीयति। वाच्य
ति। कवीयति। समिध्यति। हलोघस्य लोपो वा। नपिं नाम धाते लोप समिधिता। समिध्यिता।
मानाव्ययाभ्यां वो नाक्ति मिच्छति। इदमिच्छति। स्वरिच्छति। अस्य च वृषायोस् कैमेथुनेच्छायां।
असस्यति वडवा। वृषस्यति गौः। क्षीरलवणयोर्लालसायां। क्षीरस्यति बालः। लवणस्य
ति उष्ट्रः। नान्तो येलोलनसायां। गस्को। दधिस्यति। [illegible] दध्यस्यति। मधुस्यति। मध्वस्य
ति। यसकाम्यति। सर्पिष्काम्यति। मान्ता व्ययाभ्यां काम्यः। किंकाम्यति। स्वःकाम्यति।
करोतिवत् नाम्नः [illegible] करोतौ श्रैवः। नमस्यति। तपस्यति। वरिवस्यति। शब्दादिभ्यो यङ्। श
ब्दायते। वैरायते। कलहायते। अभ्रायते। मेघायते। कण्वायते। उद्वाष्पधूमेभ्यः उद्वमने।
ऊष्मायते। वाष्पायते। धूमायते। निर्दिष्टत्वान्नरो नाम्नः णिः प्रत्ययः करोतिसर्वदि। वटं करो
ति घटयति। महान्तं करोति महयति। बवयति। अपपयत्। पुंवोव्ययोः कन्या। कनयति।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

गुरु [illegible] यती [illegible] डिवित्रि अतिदे रोपम

श्रीगोपाल
श्रीगोपाल
।५३।

वहेः पूर्व नलोपः [illegible] संप्रसारणे हो [illegible] [illegible] मिनाति [illegible] [illegible] वसधातु [illegible] स्वरादेव पनस्य
४ द्वि [illegible] गमत्यप [illegible] [illegible] नवावसाने [illegible]

ञ्जाविवन्काप्ति। स्थूलं करोति स्थवयति। दूरं दवयति। ह्रस्वः ह्रसयति। क्षिप्रं क्षेपय
ति। क्षुद्रं क्षोदयति। प्रियं करोति। प्रापयति। गुरुं करोति। गरयति। स्थिरं करोति।
स्थापयति। [illegible] [illegible] करोति [illegible] यति। [illegible] [illegible] [illegible] पूर्वः। [illegible] [illegible]
[illegible] वा। [illegible] [illegible] करोति [illegible] यति। [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] उपमानात्कर्तुः [illegible] [illegible] श्येनइवाचरति। श्येनायते। काकः। [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] वा सलोपः। [illegible] पयति। [illegible] पस्यते। [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] रायते।
[illegible] यते। [illegible] नायते। [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] इवाचरति। [illegible] [illegible] यते। [illegible] [illegible]
[illegible] इवाचरति। [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
मालेवाचरति। मालाति मालो वा कार। मालतो। मालायति। [illegible] नासीत। कविरिवाच
रति। कवयति। कवीयति। नामधातोर्वा [illegible] [illegible] [illegible] कवयीत्। अकवायीत्। [illegible]

दुः लि ४ [illegible] सूत्रम् २ [illegible] [illegible] २ प्रद्युम्नः ४ [illegible]

गोपाल १
गोपाल २
१ रामरत्न [illegible] ७
[illegible] नकार [illegible] भवतीतयपरे नांतमेव पद [illegible] निषेधात् [illegible]

वाचरति वयति। [illegible] [illegible]। अवयीत। अवायीत। [illegible] इवाचरति। [illegible] यति।
[illegible] [illegible] [illegible]। पितेवाचरति। [illegible]। [illegible] [illegible] भावति [illegible] अ
भावीत। [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] विश्रुतः [illegible]
[illegible] कर्तव्य [illegible] [illegible] [illegible] अदू [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] वाचरति [illegible] [illegible] राजेवाचरति [illegible] [illegible] [illegible] यते। [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] पथ्यास्वाचरति [illegible] नति [illegible] [illegible] [illegible] इवाच
रति [illegible] यति। कइवाचरति। कति। वकौ। वके। [illegible] [illegible] के याति। [illegible] इवा
चरति [illegible] [illegible]। आचारे उपमानात्कर्मणः [illegible] उपमानात् यप्रत्ययो भ
वति। आचारे [illegible] [illegible] कारः। पुत्रमिवाचरति पुत्रीयति। [illegible] [illegible] [illegible]।
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीपरशुराम । भृशादिभ्यो भुव्यच्वेर्लोपश्च हलः । वीरायते । अस्मत्तत्प्रत्ययान्तस्य अस्मच्छन्दस्याभिव्यक्तिगोनामत्वंद्विः ॥ नो ॥ इदूतो दीर्घः २ ॥

५४॥

अभृशो भृशो भवति । भृशायते । असश्वात् । शश्वद्भवति । शश्वायते । क्विप्यपि । भृशाति । शश्वतति । अभृशो भृशो भवति । भृशभवत । भृशभूतो । उपसर्गेसमा [illegible] वर्ष पद धातु संज्ञा हि ना प्राय प विविक्षित पथ्यो यति । स्वमनायत । उन्मनायते । सुखादिभ्यः कर्तृवेदनायाम् । सुखं वेदयते । सुखायते । दुःखं वेदयते दुःखायते । पुच्छभाण्डचीवराण्णिङ् । पुच्छादुदसने व्यसने पर्यसने वा । उत्पुच्छयते । विपुच्छयते । परिपुच्छयते । भाण्डात्समाचयने । संभाण्डयते । चीवराद् अर्जने परिधाने वा । संचीवरयते । मिन्दः चीवरी वरयते । अर्थवेदसत्यानामापुक् च । अर्थापयति । वेदापयति । सत्यापयति । तद्धितप्रत्ययः पुगन्तः । [illegible] । एतस्मानि नोपयुत । एनीमावच्छ एतापति । [illegible] । एनीमाचरति । एनायते । मध्यूनो । प्रख्यपति । अथवा लोपिनो नाम । कार्यो । वृद्धो सत्या पूर्ववाति लोपः । आपिप्रथते । अपप्रथत । म ऊत्सदयति । असिमत्स्य । अससदत ।

आतीर्थपत- मधिवेदपत- अससत्यपत-

५४

५५

सं पद ५

भृशा सः तथा । भृशीति । भृशायति । भूर्भवति । अवभूशत । अववृशत । अददूत । परिवृढती पत्यवहत । त्वामावायच्छ । क्विब्विधानात्ये कदेशोऽपि धातुः शब्दे न प्रयुज्यते । न्याय्य पति । मापयति । युवामावो युवमापयति । अस्मापयति । युष्मान । स्मान । आवच्छे । युष्मयति । अस्मयति । स्वानो भ्राव पति । अशश्रवत । श्वनपति । इत्येके विद्वांसं विद्वयति । पिद्वावयती । मपरे विदवतिरत्य [illegible] ने । उदस्य्या उद्स्वपति । उदवीवत । प्रत्यञ्चं प्रतीयपति । प्रत्यविवृत । सम्यञ्चमाचष्टे । [illegible] समिपपति । सम्यविवत । तिर्यञ्चं तिरापयति । अतितिरापत । सध्र्यञ्चं सध्र्यापयति । असस ध्रापत । अन्तिकं नेदयति । अनिनेदत । बाढमाचष्टे । साधयति । असीसाधत । वृद्धमाचष्टे । ज्यापयति । वृद्धमाचष्टे । वर्षयति । स्थिरम् । स्थापयति । गुरुं । गरयति । उरुं । वरयति । बारयति । बहुलं बंहयति । तृप्रं त्रपयति । दीर्घं । द्राघयति । वृन्दारकं । वृन्दयति ।

[illegible] मिति मे [illegible] याम [illegible] ॥ ४

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

(३४)

जु २ राङ्‌१

इति नामधातुप्रक्रीया ॥ ०॥ कण्ड्वादिभ्यो यक् । स्वार्थे कण्डूञ् गात्रविघर्षणे । कण्डूयति । कण्डूयते । मन्तु अपराधे रोषे च । मन्तूयति । वल्गु पूजामाधुर्ययोः । वल्गूयति । असु [illegible] असू उपतापे । असूयति । असूयति । लेट् लोट् दीप्तौ जे [illegible] ति । मधाञ्चा म् [illegible] हर्ष । ह धापति । सुख दुःख तत्क्रियायां । सुख्यति । दुःख्यति । सपर पूजा यां । सपर्यति । भिषज चिकित्सायां । भिषज्यति । इषुधु शरधारणे । इषुध्यति । गद्गद वाक्स्खलने । गद्गद्यति । लेला के लोल वि लासे । हरीणी हृणीयते । लज्जायां । हरीणीयते । महीङ् पूजायां । महीयते । अगद निरोगत्वे । इत्यादि कण्डाद्यः । निशीथिदेः । स्वादिपूर्वकादिशार्थो तोरात । निविशते । परिव्यवेभ्यः क्री । णः परिक्रीणीते यथ्यो क्री छ । विपराभ्यां जेः । विजयते । आङो दाः । न न विकशने । वि घापा दत्ते । विकशनेतु । व्यादयाति मुखं यथा । परा कुर्वका वन्येया ।

दे२ ॥ म्भ२

शिन्नविद्योपादाने ३ ॥ उनुर्षिपद्मनवानभवितुमिच्छतीत्यर्थः ॥

व्यादधेतेपि पीलिकाः । पतङ्गस्यमुखे । क्रीडोऽन्वाङ्परिभ्यः । आक्रीडते । अनुक्रीडते । समोऽकूजने । संक्रीडते । कूजने तु । संक्रीडन्ति चक्राणि । आगमेः क्षमायां । आगमयस्व तावत् । शिक्षेर्जिज्ञासायां । धनुषि शिक्षते । हरतेर्गतता छील्ये । पितृकमश्वा अनुहरते । किरतेर्हर्षजीविकाकुलायकरणेषु । अपास्कि रते । वृषो हृष्टः । कुक्कुटो भक्ष्यार्थी । श्वाश्रयार्थी । आश्रयार्थी अपाकिरते । नृपं छोः । आनुते । आप्रच्छते । शपउपालम्भे । विप्राय शपते । आश्वपाशीः । आङोनप्रच्छोः । आनुते । आप्रच्छते । शपउपालम्भे । विप्राय प्रायते । समवप्रविभ्यः स्थः । संतिष्ठते । आङः प्रतिज्ञायां । शब्दं नित्यमातिष्ठते । स्था भिप्रायावि कृतौ । निष्ठा त्वाख्यायांच । गोपीकृष्णायातिष्ठते । संशय्यकर्णादि भिप्रायाविकरणे । निर्णयोऽतिष्ठते । उदोनूर्ध्वकर्मणि । ईहायां । मुक्तावुत्तिष्ठते । अनूर्ध्वं किं । पीठादुत्ति ष्ठति । उपान्मन्त्रकरणे । ऐन्द्र्या गार्हपत्यमुपतिष्ठते । वा । अगार्ध्ययोगाहितापायां । लिप्सा प्रमा णहालुनैन कथमपीति सिद्धिः । संख्यकरणादि छाति छते च । आसाघुयोगाहितापा । इसपाः प्रमा उत्कवानभातिबपं

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीसारस्वत ॥५६॥

तिङ्यामंत्रकरणे देवपूजासंगतिकरणमित्रकरणपथिषु ॥ ...
... आ
गेनष्टागनी घ्नस्य पतिष्ठते । आदित्यमुपतिष्ठते । गंगा यमुनामुपतिष्ठते वा । आ
कर्म्मकाच्च । उपतिष्ठते रथिकानां दामनेपदस्यात् भोजनकाले उपतिष्ठते । शान
मुपतिष्ठते । उद्धितात्वकर्म्मकात् स्वांगकर्मकाच्च । उपतिष्ठते विद्यापतेः । यारी
आङि यमहनः स्वांगकर्मकात् ... स्वांगकर्मकाच्च । आयच्छते । पा
णिं वा । आहते शिरो वा । स्वांगकर्मकात् किं । अनन्यत्र स्वमायच्छति । आहन्ति वा
हन सिः किन । आहत । आहसाता । पन सूचने सिः किन । उदायच्छते । संगमः संपृच्छि
स्वरत्यर्तिश्रुविदिदृशिभ्यः । संगच्छते । गमः सिस्योः किं नौ ... । संगसीष्ट ।

बौ सर क्रि

सारस्वत

संगसीष्ट । समगत । समगंस्त । संपृच्छते । संस्वरते । संमृच्छते । संश
गृणुते । संविन्ते । संविदाते रन्तो वा रुगति । संविद्रते । संविदते । संपश्यते । उपसर्गा
दस्यत्यूहोर्वा । निरस्यति । निरस्यते । समूहति । समूहते । निसमुपविभ्यो ह्वः । निह्वय
ते । संह्वयते । स्पर्द्धायामाङः । ... रमाह्वयते । अपूर्तिवधो । साहसिके तत्रामु क्र
मः । ... विक्रमते वृद्धिः । ... पयना पक्रमते । क्रमते । अस्मिन् शास्त्राणि । उपपराभ्यां
उपक्रमते । पराक्रमते । आङो ज्योतिरुद्गमने । आक्रमते सूर्यः । वेः पादविहरणे ।
साधु विक्रमते वाजी । प्रोपाभ्यां प्रारंभे ... भ्यां प्रक्रमते । उपक्रमते । अनुपसर्गा
द्वा । क्रामति । क्रमते । अपह्नवे ज्ञः । शतम ... जानीते । अकर्मकाच्च । सर्पिषो जानीते ।
अनुपसर्गाज्ज्ञः । गां जानीते । संप्रतिभ्यामनाध्याने । शतं संजानीते । शतं प्रति जा

प२

सर्पिषोपायेन प्रवर्तते

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रामकृष्ण

सारस्वत साधाय नमः

५१

नीनि। भाषणेनीपसंभाषणे। ज्ञाने यत्ने विमत्युपमंत्रणेषु वदः। शास्त्रे वदते। अन्वनुवदते। [illegible] विवदते। गेहे विवदते। परदारानुपवदते। मनुष्याणां सम्भूयोच्चारणे। संप्रवदन्ते ब्राह्मणाः। व्यक्तवाचि वद। अनुपूर्वाद्वकर्मकात्। अनुवदते कठः। [illegible]। कृज्ञाया वदः। वाविरुद्धो नको। विप्रवदन्ति। विप्रवदन्ते पापेद्याः। अवाच्छिद्रते। अवगीर्णते। समः प्रतिज्ञाने। शब्दं नित्यं [illegible] उदश्चरः सकर्मकात्। धर्ममुच्चरते। समस्तृतीयायुक्तात्। नेप्येनसंयच्छते। दाराश्चसमयच्छन्। दासीसमपृच्छते कामुकः। अन्यत्र भार्यापेक्षपत्नीति। उपाद्यमः स्वीकारे। भार्यामुपयच्छते। यमः सकि। विवाहे नामसीतामुपायंस्त। उपायंस्त वा। ज्ञाश्रुस्मृदृशां सन्नन्तानां ज्ञानं। शुश्रूषते। सुस्मूर्षते। दि। वेः शब्दकर्मणः। स्वरान्। शब्दं विकुरुते। अकर्मकात्। विकुर्वते सैन्धवाः। नेहि। विघा [illegible]कुर्वन्ति

५२

दिदृक्षते। अनोर्जः। नानुजानीते। अनुजिज्ञासति पुत्रं। प्रत्याङ्भ्यां श्रुवः। प्रतिशुश्रूषति। आशुश्रूषति। स्वराद्यन्तोपसर्गा[illegible]दिरयत्रे। प्रयुङ्क्ते। उपयुङ्क्ते। उद्युङ्क्ते। अपशौकिकमात्रारिप्रयुनक्ति। समः क्ष्णुवः। संक्ष्णुते शस्त्रं। भुजोऽनवने। ओदनं भुङ्क्ते। उपधिवर्विभ्यां प्रतारेणे। मानवकं वंचयते। गर्द्धयते। प्रतारणे किं। श्वानं गर्द्धयति। अभिकांक्षामस्येत्यादयति। स्पर्धे। अहिंवं वयति। वर्जयती। स्पर्धः। अपाद्वदंन्यापममपवदते। कर्मव्यतिहारे धातोः। व्यतिभवते व्यतिरते। गतिहिंसार्थमठजन्येहसात इतरेतराऽन्योन्यपरस्परोपपदाश्च न। व्यतिगच्छन्ति। व्यतिघ्नन्ति। व्यतिहसन्ति। अनुपराभ्यां कृञः। पराकरोति। अनुकरोति। अभिप्रत्यतिभ्यः क्षिपः। अभि[illegible]पति। प्राद्वहः। प्रवहति। परेर्मृषः। परिमृष्यति। परिवहति। ०। इति दशावस्था समाप्ता।

श्रीतत्त्वा स
श्रीरामधा

एकवस्तुस्य कर्मत्व
कविष्यते ३

लिङ्लुसं त्यामिति भनोपि हिंसादि वर्जितः । अनुनेके । कारके सर्वे शु भाव इहो

इति भाषुस्त सायं कीमं येत । १

पचकुवस्तुष । यौतो भाविकर्मणि । च पूर्वक प्रत्यय यौक्तिवादि वस्तुष पालः । आत्त चिक

मिति । अकर्मकाद्भवि सकर्मकात्तु कर्मणि पाढ्वति । भावस्यैक त्वादि केवच नं । प्रथम

दस्मादेर विषय धातुप्रथम । भूयते । भूयेत । भूयतां । अभूयत । बभूवे । स्वरात्तानां हन्

ग्रह दृशां वा भावकर्मणोः । सिसता सीस्य पामित् वास इटा वद्धां । भाविषीष्ट । भविषीष्ट । भा

विता । भविता । भाविष्यते । भविष्यते । अभाविष्यत । अभविष्यत । इटार्ते न्यकर्त्तरि । भा

तो स्तनि येर भावकरि । चहरा प्रत्यय सेस पवाद । त्वुक । अभावि । अकर्मको प्युपस

र्गवशात्स कर्मकता मनुभवति । सुखमनुभूयते स्वामिना । लज्जा सत्ता स्थिति जा

गरणं वृद्धि क्षय भय जीवित मरणं । शयन क्रीडा रुचि दीप्तयर्थ धातुगणं तं कर्मकमा

हुः । १ फलव्यापारयोरेकनिष्ठतायामकर्मकः । धातुस्तयोर्धर्मिभेदे सकर्मक उदाहृतः । २

आत्मा भावो मनो भावो भावः सत्ता भावोपिच । भावश्च आत्मनो लोके पदार्थभाव उच्यते । ८ मर दे

इषुगव ग्रीत्ति धातून्नां नि रूमि दृश्चि सर्जनाणां । अनिष्ट धातूनां विकल्पेन दृश्चि नि तारीणां । ७ ।

श्रीराम
श्रीधा

जीव प्राणधारणे ३

धात्वोरर्थान्तरे वृत्तेर्धात्वर्थेनोपसंग्रहात् । प्रसिद्धेरविवक्षातः कर्मणोऽक

र्मिका क्रिया । २ । अर्थान्तरे कर्मिका क्रिया । नदी वहति । स्यन्दते इत्यर्थः । धात्वर्थे

नोपसंग्रहात् । देवदत्तो जीवति । प्राणान् धारयतीत्यर्थः । प्रसिद्ध कर्मणोऽकर्मिका क्रिया

मेघो वर्षति । अविवक्षातः । अकर्मिका क्रिया यथा हि तात्लय संशयाते सा किं प्रभं, गा

ऽपाक्रियते इति । गिर्शास्यते ठातेन घा । जी मे देवदत्तेन । ० छ्यते मे धेन । वच्य

ते देवदत्तेन । [illegible] । धीष्ठ । कारिष्यते । कीरिष्यते । [illegible] । अका

रि [illegible] । अपायि । धृञ्क्रियते । वृष्टवी क्रीयसेरानैर्विरागे मृत्व

ह क्रीये । [illegible] । भावयति । भाव्यते । भावपायको । भाव

अपारिवाको
अपशयातो २

शिश्ये । शायि षीष्ट । शायिषिष्ट । अशायि
आशायि ४

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

58

पाव सूवे। भावपामास। इराव [illegible] दिदि लोप। भावि ता। भावपिता। भाविष्यते। भाव पिष्यते। अभा वि। अभाविषाता। आभावपिषाता। बु भूष्यते। बुभूषांचक्रे। अबुभू षि। अबुभूषिषाता। बोभूष्यते। [illegible] गाता [illegible]। बोभू यते। स्नूयते। विस्नु। आस्नावि षाता। [illegible] षाता। अयीते। आरिता। अर्ता। स्मर्यते। स्मारिता। स्मर्ता। इज्यते। दा दे॥ दीयते। दद्दे। आता। यत्का। इरिः। स्तिगाति। [illegible] तिव। दायिषीष्ट। दासीष्ट। अदायि। अ दायिषाता। धीयते। स्थीयते। तनाते। वीयवि। तायते। तत्यते। [illegible]। जायते। यन्यते। तपोनेराक [illegible] कर्तरि। अनुतापयत्व। सुविश्वासि। अनत्ता। वु। तप्यते। अन्यत्। पायेत। [illegible] ता। पिर्‍हन्यते। घ्वानिषीष्ट [illegible]। घानिता। अघानि। अघानिषाता। अहसा ता। अवधि। अवधिषाता। इरावदिचानदीर्घः। आहिता। अहीता। अदर्शि। अदर्शिषाता।

आत्वे ८

घामिनमद्विवि भिपते। स्यादित्यादि विनदुता समातो याज्ञये यत्रमस उक्तः प्रमाता।

अदृष्यातां शम्यते मुनिना। मांतस्पैसेटानवृद्धि। रिरिणजिगाति। कृतिवन ल्या। वीमि कमिवमीनां। अशमि। अदमि। अयामि। अक्रमि। अवामि। ल्यंतस्यतु। शम्यते। मोहा हारिणा। सीमपाचक्रे। [illegible] तांत्र्यंतनांनाशिरीणां च्वंदीर्घः। अशामि। अशमि। अशामिषाता। अशमपिषाता। वधहिंसायां। अवधि। भंजेरिरिणां नंलोपो वा। अ भाजि। अभंजि। लभेरि [illegible] मोनुं वा। अलंभि। अलाभि। [illegible]

[illegible] वपि वो [illegible] शासि [illegible]

[illegible] ना। गोता कर्मणि दुह्रोदेः प्रधाने नीहृकृष हां। बुद्धिभक्षार्थयोः शब्दकर्मकाणां निजेच्छया प्रयोज्य कर्मण्यन्येषां ण्यन्तानां लादयो मताः। गौर्दुह्यते पयः। अजा ग्रामं नीयते हियते। कृष्यते। उह्यते।

दुह्यदण्डरुधि अदादिमे स्याद्येशनु [illegible] उ [illegible] कर्मण्य [illegible]

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

गिरा धा मक्रम कृह्या वपवद्‌यान्‌ पद्म ४द्‌ कृवश्रा श्लजि मन्यम्‌ पाइ तेकृ ह्राद्‌ द

वो प्यते माराव क घर्म । मान व को घर्ममितिवा । भो प्यते माराव कं क्रोद नो रा
वको क्रोद नमितिवा । पा च्छते मारा वे के वेद । मारा वको वेद मितिवा । दे वद तो ग्रा
मे गम्यते । स्व क मंका राका नादि क मंका राक मंरिभावे च ल कार: । मासो मास
चीम्या स्यते प्य द तेन । प्यतात्‌ प्रयो प्यप्र त्यय । मास मास्यते माराव को । यदा
सो क प्याति शाप घोत पिले पर्ने । प्या पारी न चिय उपते ते दा कार को न रा रा प मि
कर्‍ले सं रारो लमते । काष्ठा निपवति । स्था लीपच ति । पच्य ते श्रा दने न । मिद्य
ते काष्ठे न । तप तप: कर्म्मि कस्येव । कर्ता कि में वत । तप्यते तप सा पस: । तपो ग्री
पति र त्पर्थ: । निराप्स्य ता । तय: कर्म्मि कस्ये ति कि म् । सूर्य तपति । पारी तप
ति । लेनो नो कमिकर्त री यग्री रान द्रि उ: । पच्यते श्रा दन: । भिद्यते काष्ठं । स्वपा थि ।
नि पा भवेत्‌ उनो कर्म्मि रारा द्विजी पास्यात्‌ द नुने तप्रथम मा भवेत ।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्री गणेशाय नमः ॥ श्री राम राम राम राम राम

॥ वल्लभ तमांत ठेगा पा वाहणो
मुतहे तरवलीय ॥
श्रीमतंपकज्ञविछ तेकरि
तेः वा पु मंकि हू नल रुव
हे म न्चि लेवित पालघ
दुता: प्र ताधि पहि ग्र प्र पहु
म्बो नल कुवर [illegible] ग मोरवी
तोमीता केस्नु मन्यामत
ति यर २ व लागल यलकु
वं नु मेम गल

तगाव वहि माभावे विधि
ज़ी वमेवव सातिहे
प्रधिकारवजप्ववंधं मुन्न
[illegible] ता ॥

जुवकः २ त्रे क्षि ॥ क्रौतिपत
ततश्री पा २ गो मनेक
त्याल पुत्रवत्नामर कालावछे

श्री राम

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

राम

नषधसपुनर्विधानप्राप्तिप्रसङ्ग

अभेदिः सकर्मकाणां न। अजा ग्रामं नयति। उहिवह्योः सकर्मकयोर्वा। दुहस्नु
नमां कर्मकर्तरि यक्चिरौ न। गौः पयो दुग्धे स्वयमेव। तानां कर्मकर्तरि रिशावालानि दुहस्व।
अकारि। अकृत। अदोहि। अदुग्ध। अदुग्धाऽदुयत्रः। कुर्वते पच्यते पचति
या। प्रस्नुते। स्रक्रमो [illegible] वेऽ॥ प्रास्नायिष्ट। प्रास्नोष्ट। नमते दण्डः। अनंस्त
ते। श्रद्धोपपन्नेऽकर्मके। स्रूयते स्वयमेव। अस्राविः। अस्रजि। प्रत्यैयी। प्रस्रूयते ग्रस्तवारी
यो गं। भूषावाचिनां किरादीनां सनां नां च यक्चिरा इरावदिदीन। अलंकु
रुते कन्या। अलमकृत। अवकिरते हस्ती। अवाकीर्ष्ट। गिरते। अगीर्ष्ट। आ
द्रियते। आदृत। ध्रियते। अधृत। पृच्छ्यते। अप्रच्छ। चिकीर्षते कटः। अचिकी
र्षिष्ट। सिसिवूत्रसं [illegible] णि यंत्पाद कर्मकाणां यक्चिरौ न। कारयते। अ

तोयाय

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वीकरत। उच्छ्रयते दंडः। उद्दाशिशिपतत्। ब्रूते कथा। अपोयता। अथुते श्रमः। अगवु
पिच्छ। विकुर्वते सैंधवाः। व्याकारिछ। प्रकृत। कुपित्रो कर्मकर्तरीखा श्रौतिअपवादो।
लुङ्प्यति। क्रुद्धते पाद। रम्पति। रम्पते वत्सं। अकोशित्रार त्रि। ०। इति भाव ॥६१॥
कर्मप्रक्रिया। ०। स्मृतिधाविभ्रपपदे भूतानद्यतने धातोर्लिट्। लङोपवादः।
स्मरसि कृष्ण गोकुले वत्स्यामः। पयो गेह कौन। अभिज्ञानासि कृष्ण यद्वने भुं जा
ज्महि। उते मपृष्ट वेयितां विन्ध्रोपादिना पाठो। स्मा। स्तु हि किं नविललनापा। अत्य
नापह्नवे लिट्। कलिंगेषु स्थासीः। नाहं कलिंगं जगाम। हशश्वतोर्लङ् च लिट्। इ
तिहाकरोत्। अचकार वा। शश्वदकरोत्। चकार वा। आसन्ने काले प्रच्छ्यमाने
लङ् लिटौ। अगच्छत् किं। जगाम किं। आसन्नकाले न किं। कंसं जघान किं।

५ पृ ९ ह इति स्फू तर धातो छ २ शश्वदिति पारं पार २ नेनक्षे २ निघनेषु कि लहइतिअराजं सव्ययति

लङ् लिटौ पवादः। यजतिस्म युधिष्ठिरः। भूतानद्यतने लट् स्मयोगे। एवं स्म ॥
पिता ब्रवीति। ननौ पृष्टप्रतिवचने भूते लट्। अकार्षीः किं ननु करोमि भोः। नन्वो
र्वा। अकार्षीः किं। न करोमि। नाकार्षं। अहं नु करोमि। न्वकार्षं। पुराशब्दयोगे भू
ते। नद्यतने वा लट् लङ् लिटौ नैत् तस्मे वसतीह पुराछात्राः। अवात्सुः। अवसन्।
ऊषुर्वा। यावत्पुरानिपातयोर्भविष्यति लट्। यावद्भुंक्ते। पुरा भुंक्ते। कदा कर्ह्यो
र्वा भविष्यति लट् लृटौ। कदा कर्हि वा भुंक्ते। भोक्ष्यते। भोक्ता। वर्तमानसमीपेभू
ते भविष्यति च वर्तमानवद्वा। कदागतोसि। अयमागच्छामि। अयमागमं। व
त्स्यागमिष्यसि। एष गच्छामि। गमिष्यामि वा। क्षिप्रवचने लृट्। वृष्टिश्चेत् क्षि
प्रं मा ऽऽशु याहि तं वापास्यति शीघ्रं वप्स्यामः। गर्हायां लट् अपिजात्वोः का। लत्रये॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीगोपाल

।।५४।।

अपि जापोऽस्य जातः। जानु जारः। कामाद्दसे। चाकच्य मितिः। ल्लेटो जहीपां का ल्लेत्रये। कश्य धमी खेजः। स्यजसि वा। जानु यतः। पदावदि योगेलि ङ्लेटो वादः। जानु यतप्रव्यहृदि बौ। पाद श्रो हारं निं देत। नाव कल्पयामि। नम्र र्थ यामि। उतार्प्पो वोनार्थ याविः। उत अपि वाहन्याद ध्वहरिः। स्वाभिप्रायाविष्कुर्गम्या लिङ् न तुकश्चित्। कामोमे भुंजीत भवान्। हेतुहेतुमतो र्भविष्यति लिङ् वा। हून्नमेधो स्वर्ग या यातु। हून्नं स्याति वे त स्वर्ग यास्यति। इच्छार्थे लिङ् ल्लेटो कामप्रवेदने। इच्छामि भु[illegible] भुंजीत भो नाचाम भवान्। इच्छार्थेभ्यो लिङ् ल्लेटो। वर्तमाने ष्टी। इच्छेत्। इच्छति। कामयेत्। योनः प्रन्योन्य शार्थ वधालो र्लोटि सर्व ल्लकार [illegible] विपत्नोटाहि स्योसर्वेन्तु याद्दि वि वयेत [illegible] मो वि च

ल्ल ... मर ... ल्लो

।।६

गोपाल

पी २

पेवा त्रिपासमविहारे [illegible] त्तस्य व घातो रत्न प्रपो गश्च। अनेकात्रि पासम्मप्यु पेयाल्लो। तस्य हि स्योत [illegible] यमोर्वि षपे [illegible]। सामान्यार्थस्य धातोर नुप्रयोगः प्र योगात्तिवाच्यः। याहि याहिति याति। याते। याति। यासि [illegible] तयातेति। पूर्व वी ष:। याहि याहिति यास्यति। अयामीत्। अधीष्व धीष्वेति पठीते। अधी ष्वम धीष्वमिति पूयम धीध्वे। तनू नपि वधानाः स्वादि त्यभ्य वहरति पिवत खा दतेत्यभ्यवहरध्व। अन्नान्नं छ्चदाधिकमास्याद्दस्येत्यभ्यवहरते। भं ग्ध अन्न स्याद ध्वमित्यभ्यवहर ध्वे।। ० ।। इत्याख्यात प्रक्रियामसमाप्ता ० । कृत्य ती रिवर्न्यमारा: प्रत्यय र्षे। स ज्ञक सव कर्तरि। न्वतो। धातोः पनवो। कृतः। व सा दे कृतरुणा भविता। कुणा। गोपापिता। गोपिता। गोप्ता। महिता। खोटा। ए

श्रीराम - भावकर्मणोरेव कृत्य न सूत्र कर्मणो ... २

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥ गायत्र ॥ गे ४० ॥ से तंत्रसूत्र ॥ युवोरनाकौ ॥ युवोरनाकौ स्यातां ॥ पाः १ ॥ गनिव ध्यो न व

पिता । एधा । युवोरनाकौ । पावकः । भावकः । दायकः । ज्ञानकः । जनकः ।
घटकः । दरिद्रापकः । कोष्ठकः । शमकः । नियामकः । कर्मणि नेधादि त्रयाद्ध
न । हरानः । प्रज्ञेता । नामरूप धात्कः । न्दिपः । बुधः । व्रतः । प्रीणः । सा स्वश्वः । प्रियः ।
किरः । रः । उपसर्गे आदंतात् । प्रदः । सुग्लः । पचिनंद्यग्रहादेर् प्रशीनि । पचादेर् न
घादे पूर्वत्रात् रीनि । पचः । वदः । वलः । वरः । वरि चलि पति वदीनां वा द्वित्वं । पूर्व
पूर्धस्य आक प्रत्यये । वरावरः । वलो चलः । पतापतः । वदा वदः । हंतेर्हिस्य घत्वं च ।
घनाघनः । पाट्यर्तिलुप्तश्चादीर्घ पूर्वस्य । पाटू पटः । हनः । वाटः । नहूनः । वामनः ।
दूषणः । साधनः । वर्द्धनः । शोभनः । रोचनः । रावणः । सहनः । तपनः । दमनः । जल्पनः ।
लवणो । रा त्वं निपात्यं । ग्राही । उत्साही । उद्भासी । स्थापी । पापी । मंत्री । अपायी ।

॥ गोपाल ॥ श्रीराम ॥

विसेष न अस्मा सं भ्रावे न निदे नि ता त व्या ॥

अपराधी । अपराधी । देशो देशः । दशापाद्धा ध्याधेटश । शीतिवर्त्तवर्त
वर्त्तिर्षति वादिच्य पल्यायि मृत्र्ये वप्ति अतिपरे भवति । पश्यः । धयः । धमः । जिघ्रः ।
पिबः । घ्रः संज्ञा पान् । व्याघ्रः । अनुपसर्गे ल्योलिंपविन्दधारिपारिवेद्युदेजि
चेतिसातिसाहिभ्यश्च । लिंपः । विंदः । धारयः । पारयः । वेदयः । उदेजयः । चेतयः ।
सातस्रवे । सातयः । साहयः । नौ लिंपे । निलिंपा । गवादिषु विंदे संज्ञायां । गो
विंदः । अरविंदः । प्रात्र धात्रो वा । अतो लोपः । ददः । दधः । न्यलोहरी ।
ज्वालः । तापः । दापः । धापः । कार्यभ्यराः । कर्मण्यण् पयदे धातोरण् । कुंभकारः
गंधकारः । छागाना स्पश्च । स्वर्गह्रायः । तंतुवायः । धान्यमायः । शीलिकामिभ
क्ष्याचरिभ्यो णः । मांसशीलो । मांसकामा । मांसभक्षा ।
ब्द्यापीदरन्दमीन्धिभ्योरण् शीलसमाधो । माम शीला । मांस कामा । मांस भक्षा ।

चिलवृतो निरोधः समाधि तस्मिन् ॥ कामो ।

कर्त्तृ २   कूप श्वितिष्ठ नातीति कूप: कपर्वत: ८

कल्याणा वारा । चन्द्रमा । स्वप्रतीन्द्रा आनोड: । कर्मण्युपपदे आदंताड्ड: ॥
गोद: । धनद: । पार्ष्णित्र: । नाम्निच । नाम्न्युपपदे आतो ड: । द्विप: । गृहस्थ: ।
गिरिश: । पादप: । शृङ्गवशाद: । शृङ्गं द्रवतीति शृङ्गद: । उरसो लोपो मस्या गम
नो गमो । उरग: । उरंग: । विहायसो विहम्स्याग गमो । विहग: । विहंग: । भुज
गुरयो भुम्स्या । भुजग: । भुजंग: । प्रसारिशिन्योड: । अपवाद: । प्रस्थ: । आ...
प्रक्ष: तुंदस्थो क पौं परिमृ गां पं नुदो राज्ञस्य करवाहरणा योक: । तुंदपरि
मृजो नस: । शोकापनुद: सुखस्याहर्त्ता । मूलविभुजादे: क: । मूलानि
भुजो नस: । मूलविभुजोरथ: । कुधृ: । महीधृ: । गिल: । गछ: । सामग: । सा
मगा । पिवते: । सुरापी । शीधूपी । आटो नाम्निकार्ये आकारात्कारो

शीधूं पीवतीति शीधूपी १ ॥ कर्मण्युपपदे सति अनुपसर्गात् पीते: टक् प्रत्यय:

मसत

वचहर कुमार: १

प्रत्ययोः अस्थिहर: । भास्करा... । ... धनुर्द्धर: । कुरुचर: । पुरसर: ।
अग्रेसर: । पार्श्वसैप । पृष्ठशय: । उदरेशा शेते उदरशय: । शालि गृह: । पूजार्हा । ...ममते
हस्ती । कर्णेजप: । सूचक: । यशस्कर: । विद्या । श्राद्धकर: । वचनकर: । कर्मकर: ।
दिवाकर: । हरवरिव । नाम्निकार्ये वा रिवति पदस्य रिवदंते परे । तव्यय स्पष्ट वे
पदस्य मस्मा शत्रु त्वरि: । सत्रवरि: । फलानि गृह्णातीति फलेग्रहि: । फलेस्येद
त्वं निपातनात् । प्रतिहरि: । नाथहरि: । दैवापि: । वातापि: । सर्वंकष: । कूलंकषा
नदी । मूलंकष: । करीषंकषा । वावंयमादयो निपात्या: । वाचंयम: । पुरंदर: । द्विषं
तप: । परंतप: । कुक्षिंभरि: । उदरंभरि: । आत्मंभरि: । आशितंभुवो भावकरणयो: । आ
शितेन भूयते आशितं भव: । आशितो भवत्यनेनेति वा । एजां खश । जनमेजप: ।
पराशितंमन्य: । भुजंधप: । कूलंधप: । खश्यातेप्रू पदस्य । अनव्ययस्य हृस्व: मुच्छिंधप: ।

वधः दे रो सशीपो २ पुनः अरुंतुदः

नाडिंधयः । कूलमुद्रुजः । कूलमुद्वहः । लमुद्रुजः । अरुंतुदः । अनव्य
यस्वार्थ । दिवा मन्या रात्रिः । दोषामन्यमहः । दारावाहनो । सांतस्यवंठ मुनी
पा दाधा धाठ । यारोवा । वार्धी घात । पाथीधा । कमारीमपूर्वा । धरणी नेस
हेती ति परासि धाठ । पदसंधाठ । पदसधात । आपाप ... कूलंदारा वीत
कंजरी । ज्ञापाद्भा । पतिघ्नी । अमनुष्यकर्तृके च । पतिघ्नी पाणीरेखा । पाणि
घताउ घोसि ... पि पाणि घ । राजघ्नः । राजघः । शिल्पिनि ... । पाणिघ्ना
न । ताडघात । नजाविरा । वेलोपिः । अद् भावः । सुखभाधूतुरा पाठ । भार
पाठ । अभ नात्स्राव धम्मृ ... नामूरिब्धः । धो दीर्घ ईवास्य । घोपर
१ घरो स्पर्ई इ दु नो दीर्घ । मिपुनी करस । श्रद्धा भावः । सहापि स्पात । श्रु

तद्धामस्तु पोष्ठस्मदीरि ... ४ सहैषां । साकूणस्यसहेः सस्यघः स्पात ३
साद्रः न १

वीभावः हेतु कृतं । द्वो सलोपः । कुमनी भावः । ... करोति । बन्धूकरोति । सुखी
भवति । रहीभवति । चिरजी करोति । ... खाकरोति । सुखाकरोति । शोभा
करोति । ... करोति । बीजाकरोति । अव्ययस्य चावी त्वं न । दोषाभूतमहः
दिवाभूता रात्रिः । हस्सात्परस्या यस्य पकारस्य लोपः । श्वो गार्गी भवति । रीङृतः
मात्री करोति । पित्री भावः । विभाषेसात् । मा ... वदाघो ... चेत् । अग्नि
सा द्रवति । अग्नी भवति । संपदा दियोगे च । जसा संपद्यते । अधीने ।
... । राजसात् करोति । देये त्रा च । विप्राधीनं देयं करोति । विप्रत्रा करोति ।
विप्रसात् संपद्यते । विप्रसात् करोति । देवमनुष्यपुरुषपुरुमर्त्येभ्यो वा त्रा वंदे दि
वत्रा वंदे । देवं वंदे । ... करोति । श्रीघासमगास्यु ... जपलितनगतो ... पि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥ ६६ ॥

प्रत्यर्थिषिप्रपदे छ्क्ष्णः करणोरप्युप्रत्ययः। आनाध्यमाध्यं कुर्वन्ति नेनाध्यं करणं। अस्मभंगास्मभंगंकरोति सुभगंकरणं। भुव खिष्णुखुकञौ कर्तरि। अनाढ्यः आढ्यो भवति। आढ्यंभविष्णुः। आढ्यंभावुकः तेन। आतो मनिन्क्वनिप्वनिपः। नाम्न्युपपदे आदंता द्धातोरेते भवंति। सुदामा। अश्वत्थामा। ताद्दोकि निदो सो मास्थामिर्भवति। शाछोर्वा। अपि दाधोगेहाकपिर्वति। आतेनां क्विन्ति हसे घिपिवानत्वपिसुपिवा। घ्न तपी वा। अन्नादंनाद्दीप। सुकर्मा हस्य स्यपिति क्विन्तिनः। प्रातरित्वा। वतिपिंनमस्यात्वं। जनि विजा वा। ओराट्। अधावा। पारदृश्वा। राजयुध्वा। सत्वा। धीवा। पीवा। क्विप्। नाम्न्युपपदे क्विप्। धातोः। कर्मकृत। मीनो धौतोः। प्रशान्। आत्निवित्। होमसुत्। सोमपाः। सर्वहृत्। दिक्। क्विपि वचिप्रछ्यायत्स्तुकटप्रुजुश्रीणां दीर्घो। संप्रसारणाव। वाक्। ऋत्विक्

आगतेपापंदुरितकारणं॥ ... लेः एजानंपुष्मतेहति ३

नहिवृतिवृषिव्यधिरुचिसहितनिषुक्वौ। एषु क्विबन्तेषु परेषु पूर्वपदस्य दीर्घः ३

तिमक्सिध्वो नभेव ह्यस्यशोवस्यः। तत्वप्रा न तत्वप्राछ्यौ। आपतस्तुः। कटप्रूः। जगनो। जूः। श्रीः। ध्वेवितापां। ध्यायतेः क्विपि संप्रसारणं। सुधीः। गमेर्दीनां। गमतस्य लोपं क्विपि क्वयपिवो। अगगात्। परीतत्। संयत्। सुनत्। ... अग्रेगः। अग्रेभूः। ... तिगमि जुहोतीनां क्विपि ह्रस्वं। दिक्षुता। जगत्। जुहोर्दीर्घः। जुहूः। पदान्तस्यानितेर्नस्य णात्व मुपसर्गात्स्यात्। निमित्रार। हेप्राणः। मित्रा। गिराशा। स्तिमित्र शीः। आशाशब्दस्याबुपधायाह्रस्यं। आशीः। दोषारः। गीःपूः। ह्रस्वनत्वविधि। हस्वः। तनच्छ्तोः। अन्व दघ्नतत। अपलोपिः। मूः। मूरो। धूः। धूरो। दृह द्वोतादि शश्वः। कामदुधा। दृशेष्टक्सक्वौ वोपमानेव्या प्ये। उपमानेकर्मण्युपपदे दृशेष्टक्सकौ वा तात्क्विप्॥ आ सर्वादेः। एषु देव भक्तवादेश्वेराऽथ। अन्यादृशः। अन्यादृक्षः। अन्यादृक्। तादृशः। तादृक्षः।

मातमर्योतेन ४ न्यादेः ४ अन्येषुःनामपाणविशेषः ४

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीराम
श्रीकृष्ण

॥६१॥

शकारः शितृ षा ष्काषी गतः १
उतुश्नीबृसद्धे स्य यन्तु ॥४०॥

अत्यादितभूमी ६

तादृक्। किमिदमः कीः। दृक् दृश दृक्षेषु॥ कीदृशः। ईदृशः। भवादृशः। यादृक्।
अदसो अमुः। अदसो ऽमूः। स्यादृक दृश दृक्षेषु। अमूदृशः। मादृशः। त्वादृशः। त्वा
दृशः। युष्मादृशः। शिानिर तीति। धातोर तीते काले वशिानिः। अग्निष्टोमेन यायाज्वीत।
अग्निष्टोमयाजी। पितृव्यघाती। ऽस्मभोजी। वृते घ्नेते शिानिः स्यात्। स्थिडिलशायी।
......ची। द्विषति परः। धातोर तीते शीलेयेते। वृत्रहा। भूणहा। सुकृत। कर्मकृत।
अग्निचित्। सोमसुत। पक्वा। सरसिजं। सनोरुरं। संस्कारजं। अजा अजः। द्विजः।
परितः खाता। परिखा। क्तक्तवतू। धातोर तीते काले एतौ। क्तौ भावकर्मणोः।
स्नातः। कृतः। कृतः। विस्मयिष्यं कृतवान्। गत्यर्थाद कर्मकाद्वा कर्तरि क्तः। भा
वकर्मणोरपि। गंगां गतः। स्थितः। समानस्याक्ति। तिमसे हि ...। ध्रौ व्या। शान्तः। दान्तः।

सुनिमासे वैजनेने गर्भो ध्रुवाइपो मसे ऽनमरः ५

हृष्टौ ५६

श्रीदुर्गाशाग्राबलभृतोल ४

श्रीराम
श्रीकृष्ण

शिलषशीङ् स्थाऽऽसवसजनरुहजीर्यतिभ्यः सौतान्नाश्लिष्टः। शावमाधिश्लि
ष्टापितः। ह्यर्गमधिष्ठो नमस्याभी। हरीमुपासीनः। हरिंदिनमुपोषितः। वृषभमा
रूढः। गंगामनु जीर्णः। जगदनुभरीरोः। क्तोऽचानिट। ऽदुपधात्सेट्क्तो वा कित्
द्युतितं द्योतितं प्रमुदितः। प्रमोदितः। साधूः। शीङ्स्विदिमिदिक्ष्विदिधृषप्र
सेट्क्तो नक्तवतू कितौ नू। शयितः। शयितवान्। प्रस्विदितः। प्रस्विदितवान्। मृ
षस्तितौ। मर्षितः। प्रमर्षितवान्। पूङोऽथाकि नक्तस्पेट्। पवितः। पूतः। पवितवान्।
पिः तः। ऽवरीतो वरीतां नाता स्विशिभ्यां यपरस्माकि तऽहरान्। भृतः। श्रुतः। श्रि
तः। श्वयतेः संप्रसारणस्य दीर्घः। शूनः। ध्या ध्यो विश्वेति निनात्वे। वे ङोऽस्यः ऊतः।
आदिदितः। आदित इदि दितश्वनौ नक्तु यत्यो नेट। गीतां तव वंस्मानेपि॥

(६९)

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सरस्म
प्रीक्रस्म

९८॥

[illegible]२

त्रीतांभ्रा तूनां मति वृद्धिय् जाध्यी नांचवर्त्रमा नेपितक्। दत्तस्पनो दृश्च। दका
रा। परस्पा किं तस्तस्पनत्वं। दकारस्पया मिन्तं। भावेक्तनीर्याद्तिः। त्तोनहृय
र्योरिह्वा। मेदितः। प्राप्स्चिन्नं। प्रस्येदितः। न्द्विपराः। न्वोदितांस्र दो जह्यः। कि तितका
र। जग्धमः। रः। रेफा तर्फि तस्तस्पनत्वं। पिकीर्णः। जीसर्मात्न्याघोदितश्च। न्वो
देरोदितश्च धातोः। किं तस्तस्पनो भवति। लूनः। लूनवान्। जीनः। प्यायः पीफि
तिः। पीनः। मृजो। मृग्तः। हीतः। सूनः। सूनवान्। उड्डीनः। दीनः। जीतः। शराः। धीनः।
दुग्धोदीर्घश्च। दूनः। गूनः। निपिपादीर्घः। कर्तरिनते नक्षपरयोर्न त्वेव। न्दीराः।
न्दीनवान्। फलीरिकिं। न्दीतं। फलसंयोगादेयदंतात्किं तस्तस्पनत्वं। द्राणः।
गजाराः। म्लाराः। [illegible]नदत्वपिदोदत्ता

स्यादय
ओदितश्च ३

शाधाशस्म
राम

धूराः२ स्यादेमि२

त्राणः। त्रातः। ध्रातः। हीराः। नुन्नः। नुन्नः। विद्। विद्याररो। वित्तः। विन्नः। उंदीक्लेद
ने। उन्नः। उन्नः। निर्वाणोभ्यनि नवीतस्तगतो निजो। दीर्दृतिं। दाशष्यस्पदन्तात्किं ति
तकारेनतुपितः। दत्तः। दत्तवान्। स्यारवतोवा। उपसर्गात्स्वरादत्तरस्पतो वाकि
तितकारेनतुपितः। प्रत्तः। प्रदत्तः। अवदत्तः। नाम्यंतोपसर्गस्पदीर्घो दादेशे तकारे।
सूत्तं। नीत्तं। धात्वीहिः किं तिते। निहितः। ध्यारव्याप्मूर्छिमदीभ्यो न नत्वं। ध्या
तः। रव्यातः। पूर्तः। मूर्तः। मत्तः। यजाहिकं। उष्टं। ऊढः। जेन्ना। वीतः। हृत्तः। हूतः। उषि
तः। उन्नः। वसतिक्षुधोरिट्। त्कारक्षेपरूनां। उषितः। क्षुधितः। सुप्तः। क्ष्विद्
ज्वलेनक्षुधान्यो नेट्। पृष्टः। व्वष्टाः। त्र्यपूर्णायानिट्। आवितः। समक्तः। शीनः। प
चोवः। त्कोनक्षुधान्योस्तस्य। पक्वः। पक्ववान्। क्षापोमः। क्षामः। क्षामवान्। प्रस्त्यः।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

(७१)

संप्रसारणं किति तेन तस्य स्नो वा। प्रस्तीमः। प्रस्तीतः। श्यैङ्। शीनः। शुष्कः। शुष्कवान्।
स्फायः स्फि किति निष्ठायां स्फीतः। धेट्। धीतं। जीतं। पीतं। द्यो। छितं। सो। सितं। मितं।
मेटो। न णत्व ल्यप्यो जिलोपः। वोरितः। वोरितवान्। पाचितः। दुरो निष्ठा। दूरितः। दूरं।
स्य कृतिं अस्पर्शे यार्थे श्यैङः संप्रसारणं किति तस्य नत्वं च न तु स्पर्शे श्यैङ् शातो।
शीनं। घृतं। स्पर्शे तु शीतं। श्यैङः किति तस्य नत्वं न त्याया दा ने। समक्नः। अन्यत्र।
उदक्नम् उदकं कूपात्। दिवो ऽविजिगीषायां। आद्यूनः। विजिगीषायां तु द्यूतम्।
अनुपसर्गात् फुल्ल क्षीब कृश उल्लाघा निपात्यन्ते। फुल्लः। फुल्लवान्। क्षीबो मत्तः।
क्षीवः। मत्तः। कृशस्तनुः। प्रकृशीतः। प्रोल्लाघितः। उत्फुल्लसंफुल्लयोः। वित्तो भो
गप्रतीतयोः। वित्तं धनं। वित्तः पुरुषः। अन्यत्र विन्नं। भित्तं शकलं खण्डं भिन्नम
भित्तं शकलं खण्डं वा दश्ये क्षिमिक्षिमेते षु मिनमदः। २
धानः। क्षिप्तो

अरणमा धमरोमि। अन्तमन्यात्। क्षुब्धस्वान्त ध्वान्त लग्न म्लिष्ट विरिब्ध फाण्ट
बाढानि मन्थ मनस्तमः सक्ताविस्पष्ट स्वरानायास भृशेषु। क्षुब्धः। मन्थः। स्वान्तं।
मनः। ध्वान्तं तमः। लग्नं। सक्तं। म्लिष्टं विस्पष्टं। विरिब्धः। स्वरः। फाण्टमनायास
साध्य कषाय विशेषः। बाढं भृशं। अन्यत्र। क्षुभितं। स्वनितं। ध्वनितं। लगितं।
म्लेच्छितं। विरेभितं। फणितं। वाहितं। धृषि शसी वैयात्ये। धृष्टः धर्षितो। धृष्टो
विशस्तः। अन्यत्र। धर्षितः। विशसितः। दृढः स्थूलबलयोः। दृढः स्थूलो बलवान्वा।
दृंहितो दृहितो न्यः। परिवृढः। परिवृढः। परिवृंहितः। परिबृंहितो
न्यः। कषोहसंहकृच्छ्र गहनयोः। कष्टं कठिनं। कष्टं शास्त्रं। कषितम
न्यत्। घुषिरविशब्दने। घुष्टा रज्जुः। अविशब्दने किं। घुषितं वाक्यं। अन्य
से १
सदृशतो ५

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

(७)

श्रीराम ॥ श्रीराम ॥ श्रीराम ॥ आसन्नमित्यपेक्ष ॥

वा ॥ ३ ॥ धन्त: ॥ श्रापाके ॥ ओदह ॥ ५ ॥

रीमावि रूपे। अभ्यर्दितमव्यत। ह्रीरह विबोः पाके। शृतं श्रपितं वा। श्रीतं श्रपितंवा।
दान्ता दयो णौनिपात्यन्ते। दान्तः दमितः। शान्तः। शमितः। पूर्णः। पूरितः। दस्तः दासितः।
स्पष्टः स्पाशितः। छन्नः छदितः। ज्ञप्तः ज्ञापितः। रुष्टः रोषितः। रुष्टः रुषितः। आन्तः आमि
तः। तूर्णः। त्वरितः। संघुष्टः। संघुषितः। आस्वान्तः। आस्वनितः। हृष्टः। हृषितं। अप
चितः। अपचितः। ध्यातः। पीनः। दृढोदाहस्वः कितिते। परिवृढः। निन दीप्यांस्तातं। अस्य च
कोशस्थे। ति पाणातः। नदीपाः। स्पृश्र्वगतिभक्ष्य ... सार्थे भ्यो। धि कृतोपि ...
... दस्यासितमिदमिदं यातं रमामते। ... तस्य ... गोप्यो दिह दोषः। १।
गोपितरत। गोरन्न। गोरतो। ... कोनो राविवत। धातोः ... ती
तेकाले ... तो भयतः। तोषयाथ्यात्क्रमेणा वेवत्तद्धितं। यक्षवांत। यक्षुषः। वक्ष वक्षु

धतोनुम २

... धतोनुम ॥ ७ ॥

वि २

अदभ्यस्तात् ॥ अदीधरल

३३

यक्षारा। ग्रतभ्वान्। जंजाग्रवान्। द्विर्वचनेऽस्यैकस्वरादादन्तात्सेरवसो। ॥
नान्यस्मात्। गम हनविद विश दृशां वा। वभूवान्। भुवोवुक्। वभूवुषः। आदिवान्।
आरिवान्। ददिवान्। ददरिद्रिवान्। वस्यो ... भागे। आदुषः। जाग्निवान्।
... जग्मिवान्। जंजन्वांन्। जघ्निवान्। जघन्वान्। जघ्नुषः। विविद्वान्। विविदुषः।
विविशिवान्। विविश्वान्। ददृशिवान्। ददृश्वान्। ददृशुषः। ईषिवान्। ईयुषः।
सेदिवान्। ऊषिवान्। ऊषुषः। शुशुक्वान्। शुशुकुषः। शत्रुशानो ... त्रि पाप।
त्रि पापा गम्यमानायां धातोः शत्रुशानो भवतस्तौ चाप्रितवत्। पचन्नास्ते। पठनति
ष्ठति। गायन् गच्छति। ... पवमानः पचति। मन्यानः। कुर्वाणः। ... मानः।
सोमोभवता। दीपमाना गौः। आसिरानट्। आसेः परस्यानस्यात ईः। आसीनः। वादीपो शत्रुः

ध्माती धातो:

लिङ्ने ४

॥ १० ॥

दुदुख ... नेपा ...

॥ आ ... ॥ असा ...

... रानुमान ॥ १ ॥

... शितकः

... रा ...

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अपूर्वपरमुपात्तयाः
अवराणित्यस्य शत्रुनित्यं नुमस्या ॥ दकारपकार्योः परयोः ।   आओशःनिन्दा ३

अवराणित्यस्य शतृप्रत्ययस्य वा नुमङ्कारे शीपानुदती । दती । नुदंती । कुलो ।
स्त्रीवा । आ[illegible]यो[illegible]नित्यं । भवरा । भवंती । दीव्यंता । दीव्यंती । दीव्यंति । ददता । दधत ।
विदे वीवसुः । विदेः परस्य शतुर्वा वसुरादेशः । विद्वान् । विदन् । मा अश्नोश्शो ।
मा जीवंतं । लन्ददारा हेत्योः क्रियायाः । शापानां भुजं तेपवनाः । अञ्जिपन्न्यसति ।
मा जीवन्तं । लन्ददाराहेत्वोः क्रियायाः । करिष्यन् । करिष्यमाणाः । तौ[illegible]न्यववपोवचन
भविष्यति स्यपशतृ शानचः । करिष्यन् । करिष्यमाणाः । शत्रुलिघ्वानः हृङ् धा पिरलकिश्री
शपञ्कधानश । भोगंभुञ्जानः केवचं विभ्राणाः । [illegible]ष शत्रौ । द्विषन् । अर्हिःप्र जापां । अर्हन् ।
कर्तरि शतृ । अधीयन् । धारय[illegible] । द्विषः शत्रौ । द्विषन् । अर्हः प्रजायां । अर्हन् ।
शीलेतन्न । कर्त्रीकर्ती । हर्ता । नेता । ह्नस्त्रकुशीले । अलंकरिष्णुः । प्रजनि सुः
ष्णुः । [illegible] भुवोनेरुष्णुः रोचिष्णुः । जिष्णुः । भूष्णुः । ग्लास्नुः । त्रासः । गृध्नुः । धृष्णुः
अलमितिभूषणपर्याप्त्यालिवारणा
जि१   नु३   निषधेषु२

नवृशोके   अक्रभिलाषे

यान्

र्द्विपुः । वायोकरणः । शीलाद्येभ्यकः । डुकराप्रत्ययाः । जल्पभिक्षः । भिन्दाकः । कु
ट्टत्वे । कुट्टाकः । लुण्ठ । योर्य । लुण्ठाकः । घरनिवारणो । वराकः । भिन्दापां । वापाः । भि
न्दुः । शासुस्तुतौ । आशंसुः । विकीर्षुः । लोष्ठकः । पात्रकः । पाचकः । स्थापकः । भावुकः ।
वर्षुकसेचने । वर्षुकः । धातुकः । कामुकः । गामुकः । शारुकः । शच्छंधोरारुः शरारुः ।
स्पृहि गृहि पति दयि निद्रा तन्द्रा श्रद्धाशीङ्भ्यः आलुः । स्पृहयालुः । गृहयालुः ।
पतयालुः । दयालुः । निद्रालुः । तद्दोनांतत्वं । तंद्रालुः । श्रद्धालुः । शयालुः । श
मादिभ्योष्टिनुणः । शमी । तमी । श्रमी । भ्रमी । क्लमी । क्षमी । दमी । प्रमादी । भवजो
कगोधिनि । धकारजकारयोः कत्वगत्वौ रो धिनि । संपर्की । संसर्गी । योगी । वि
वेकी । त्यागी । रागी भागी । विपाकी । विलासी । प्र
लस्भो ०   घव   लासविलासे

स्पर्द्धा
पृथक्

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नग्गोगनी २

प्रमाथी।प्रवासी।निंदादेर्वुञ्।निंदकः।हिंसकः।परिक्षेपकः।परिवादकः।व
लनशब्दार्थादकर्मकाद्युच्।चलनः।चपलुपसं द्योपा।चपनः।चोपनः।कम्पिपूलेने।
कंपनः।शब्दनः।रवणः।इत्रिञ तो।ज्योतिषिंइगते ज्योतिरिंङगः।अनुदात्तेतो
हलादेरकर्मकात्।वर्तनः।ज्वादिभ्यश्च।जुगतौ वेगे च।जवनः।सरणः।गर्द्धनः।क्रो
धनः।रोषणः।नाभूपापानि।परातेःकारि।मंडनः।भूषणः।ज्यादिरिनिः।प्रयी।प्र
जयी।दरी।क्षयी।ददिरुः।दारुः।धारुः।सृघस्यादः क्मरः।सृमरः।घस्मरः।अद्म
रः।भंजभासमिदोघुरः।भंगुरः।भासुरः।मेदुरः।विदिभिदिछिदेः कुरः।विदुरः।भि
दुरः।छिदुरः।इणनशजिसर्तिभ्यः क्वरप्।इत्वरी।नश्वरः।जित्वरः।सृत्वरः।
गमेत्वोपश्च।गत्वरः।जागर्तेरूकः।जागरूकः।यायजूकः।यजजपदशां

नामसूर्य २ — नै२२ दर्शने २

कम्प्र ३

यायजूके प्रत्युक्तः।शीलि।लुकउकेसाति यङ्लुक्।पायजूकः।जंजपूकः।दंद
शूकः।वावदूकः।भिक्षुः।नुकूकस्य।भीरुः।भीलुकः।भीलुकः।नमाद्यैरः
नम्रः।कम्प्रः।स्मेरः।नत्र प धोर्जसि।क्षिपासात स्मा।अजस्रः।हिंस्रः।दीप्रः।वि
द्रुषिच्छ स्नोतिपास्यो।वेतिनद्वौ।जोविद्रु।इच्छुः।तीक्ष्णः।स्वपिनृषोः।घर्षि
जिङ्।स्वप्तृक्।तृष्णक्।स्थादेर्वरः।स्थावरः।ईश्वरः।विष्णुः।भास्वरः।पिस
पिस्गतौ।पेस्वरः।कस्वरः।आद्दतः।किद्दिश्च भने।आदतः।दद्दतो गोनि
गमिभ्यः सासहि वावहि चाचलि पापति भ्यः किः प्रत्ययो भूतेशीले धातोश्च
द्वित्वं।किति।द्वित्व।।रामःसो मंपपि यीत्रेददि गोश्चविङ्नलं।पाजकानव
धिरागतीः।पोड रिकेमहादि जानर।।नक्षि।नेमिः।जग्मिः।सासहिः।आदेरुणा।
॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

७४

सिंधुः। उंदी क्लेदने। उनत्तीत्युन्दुः। स्यन्देः संप्रसारणं धश्च। सिन्धुः। कृ। ... सोऽश्व ६

पीयतिशाम्यतेरिति ... धमः। तितु। गुरुत्व ... स्वादने ...

कारुः। वातीति वायुः। ... गायुः। मिनोतीति मायुः। स्वादुः। साधुः। आशुः। दी
यतीति दारुः। सान्तुः। जनेर्नरामः जानुः। ... वाजुः। ... शृणातीति किंशारुः।
जरामेति जरायुः। त्रो रस्वलः। तरन्त्यनेनेति ... इति तालुः। कृके ... श्च। कृके
न गले नेत्वनक्तीति कृकवाकुः। भ्रादिरुः। भिपते स्मिन्नमरुः। शाप्रुः। तरुः। यरुः। तनुः।
धनुः। मयुः। अराः। कतुः। वजुः। शृणातीति शारुः। ... रुः। त्रपुः। आसुः। वसुः। हनुः
... वं धूः। मनुः। विदिभ्यवयवे। विन्दुः। स्पर्धेः संप्रसारणं धश्चोर ... तुः।
केले ... पाठः। पाठीतीति पटुः। मनेर्धः। मधुः। जनेस्तुः। जाय
ते जन्तुः। बलेर्गुक्। बल्गुः। नमेर्नीकिश्च नम्यते ... नेतव। नाकुः। श्यतेः कुः सवश्च॥

मेरुः ... जोदेशः॥ १५

... वसा पाम् ४

नमुत्विंगजोऽ १

... ॥ यिधुःसूधांसुःसूभ्रांसुरोषधिसोनिपांपतिः १

शिशुः। पाश्रोर्द्विश्च। पपुः। भैभूः। व्यधेकुः। विधुः। कृ ... जोहरत्। कुरुः। गुरुः
रुः। रेपरस्पेतः। अनिष्टं रपतीति रिपुः। रप ... पावावी। आर्जिदृशिकम्य
मिपशिवाधाभ्य ... जिपशितुकधुकदीर्घहकाराश्च। आर्जे पतिगुरुशामञ्जुः।
सर्वानविशेषेणापश्यतीति पशुः। कंतुः। अमरोतो ... पांशुः। बाहुः। प्र
थिमदिभ्रस्जां संप्रसारणं सलोपश्च। पृथुः। मृदुः। भृ ... कोरुः। भृगुः।
भृज्जातीतपसा भृगुः। लंघिबंह्योर्नलोपश्च। लघुः। बालमूलनेत्र ... गुः
नां वा लनस्परः। रघुः। बहुः। उरोर्णो ... लोपश्च। उरुः। ... हतिहृ ... स्वश्च कुरुः मह
ती आज्यपर्य ... स्वनिश्च ... आ ... नतीत्या ... परशुः। ... श्वा श
तधाद्रवंशात ... गच्छाददोनिपात्या ... गं पातीति ... शंकुः। नि

तिः १

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मदी हर्षे १
३

मंदुरा वाजिशाला स्यादित्यमर १। मद्गुरः मत्स्यविशेषः २। कर्पूरेण घमा मजाः २। पतिय त्स्यो प्रस्र स्थस्त्रू श्च शुरस्त्रि

॥१७॥

लं कुः। मंद्यो दूरः। मंदुरा। मन्यते पि। नोप्रेतपापम्। मंथुरादयश्च। अंकुरः। म
दुरादयो निपात्या। माद्यतीति मद्गुरः। कच्छ्वरो कुवेरः। वंधुरः। वंध्यरः। कुकुरः।
असुरः। मसूरः। शावशेरादयो। [illegible]। श्च इति आख्यपार्थे। श्वशुरः। अवि
म ह्यादि इषच्। अविषः। महिषः। अमेर्दीर्घश्च। आमिषं। हेर्ल्वद्धिः। रौहिषः। किरते
र्धुक्। किल्वि[illegible]त्यो। किल्विषं। मपाटः किरः। मदिरा। मुदिरः। मंदिरं। तिमिरं।
शिहिरं। रुधिरं। रुचिरं॥ वधिरः। रुधिरः। अजिरादयो निपात्या। अजिरः। श
शिशिरं। शथमेवने। शिथिलं। स्थिरं। स्फायी स्फिरं। स्थविरः। खं
शानी निशि शिरं। सलगनो। सलिलं। अनिलः। महिला। कोकिलः। कठि
दिरः। अंकुरः। शिविरं। सलगनो। कपः। कपिलः। मच्यते रिपवो। आमिषं। जला। कु

॥१८॥

कुकुर

सैवं

शीडुः १

वेरादयोपि। कुवि आच्छादने। कुबेरः। कच्छ्वरो। कपोतः। पक्षीविशेषः। भाटेर्द
पतुः। भवान्। किशोरादयः। किंशलाति किशोरः। कठकृच्छ्र जीवने। कठोरः।
वकारयो। वकोरः। कपिकपोलः। पटोलः। मीनातेरुरः। मयूरः। स्पंदेः संप्रसारणं।
सिंदूरं। स्पादयस्तु। सिनोतिसितुः। तन्तुः। मस्तुः। संतुः। धातुः। कोष्ठा। अर्तेस्तुः। क।
आतुः मंतुः। जंतुः। वायुः किं। केतुः। वस्तुः। अगारेशाना। वास्तुः। स्कन्तुः। कन्तुः। अ
तुः। जीवेरात्वकोवृद्धिश्च। जैवातृकः। कृपादेरुः। कच्छुः। खर्जुर्व्यथने। खर्जूः।
वहो धश्च। वधूः। कषेश्छश्च। कच्छूः। कास्यादयः। कासुः। पासुः। नविस्रवे
लशरो। अला[illegible]। करारुः। दरिद्राद्रुः। दद्रूः। अद्वादयः। अद्रः। जनेर्वृक्। जंबुः।
कर्कंदः। खातिकर्कंधुः। दि धिषे धिषर्ष्य[illegible]स्य। नि दिधिषुः। म[illegible]योरुः। इति॥

श्रीराम
अभोजेवा
तक्षसोमा
ओमुत्तगौ
कच्चानिधि
समर्थ
नुहै

पर्कर्धू पदरीफजीमित्यमर ऐ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नडि स्यो दामि नी विद्धु २

महत्तं गहलं। गिरते हति। तस्यमृगार्भतु। वटेरुनः। यकुलं। हादेरितिः हरितं स्तुं रिरा। रोहितः। पृषइति सौत्रो धातुः। प्रोषितः। नाडेर्मि नद्धं। नडितं। समेर्टः। शाटः। कमादेरटः। कमटः। नरटः। रमेर्यद्धि। रामटाहिंगुः। शमेरवः। शंखः। करोटः। कठः। वृषलोदयः। कलनप्रत्यया नानि पात्याः। धवलः। शपशबलः। पलं। सलं। तरलः। कमः। कवलः। मुसस्यवृने। मुसलं। लगि लोगलं। कुशलं। कुम्भलं। कमलं। कोमलं। मञ्जुलं। मञ्जुलं। वृषा। चपलं। केवलं। असहायः। देवलः। देवलो दृव्योपजीवी। शलं। छागलं। जमा ता नृः। दक्षः। रंदः। कवर्गादिभ्यः किंधः। गुडः। स्थापि तालः। स्थालं।

जि १२

विरच्छेदे २ मङ्गलाकुलत्वे २ वड्वाग्रे २ नीवः समास्त्र मित्यर्थः

स्थाली। पतिवडिभ्यां मात्र। पातालं। वडालुः। तमादिभ्यः कालः। तमालः। विशालं। विडालः। मरालं। कुशालः। कपोलं। पतादिभ्यो गः। पतङ्गः। तरङ्गः। वङ्गः। विडादेः कित्। विडङ्गः। मृदङ्गः। गमादेर्गः। गङ्गा। छागः। वेङ्गः। भृङ्गादयः। भृङ्गः। शृङ्गः। शार्ङ्गः। पूगः। मुद्गः। शारदादयो द्विप्रत्ययान्ताः। शब्दः। शारदः। हरितादिः। दरतः। दवतः। पञ्जः। पदः। तनः। तदः। पञ्जः। पदः। उरा। एतच्छमि योज्जिमूषकस्कस्वशूरा मिकः। पुष्पामि भ्यामदिकः। युष्मदस्मदौ। युष्मद। अस्मद्। सर्वादेर्मः। सोमः। सोमः। होमः। धर्मः। व्योम। भामः। यामः। वामः। पद्मा। नेमः। जिह्मादयः। हाकः। जिह्मः। आमः। सिमः। सूक्ष्मः। श्यामः। धूमः। प्रथमः। हृक्म। तिग्मं। हनः। हिमं। भीमः। भीष्मः। धर्मः। ग्रीष्मः। प्रेम।

ध ८

गसुद्देने २

रोगहर्ष्यपादंकारो मिवृ वेधवि कित्सका ४ ६

इन्द्रोमह ... ॥ २

स्वेनात्मना ... ४ उन्दो सेवने ५

...सर्वादिश्च । स्वादेर्वेः

षि वसंप्रसारणं पृथिवी । अर्णोदः । अश्वः । लेटा । विश्वः । ... लिहन्ननपात्सि ...

तमनेनविश्वमिति सर्वः । गर्वः । शार्वः । ... । गीना । ... । नगि ...

धादेः ... । ... । तन्द्रा । प्रातिदिवा । ... । ... प्रहते प्रीहा । ...

... श्वादयः । ... पतिश्वा । उन्दा । पूषा । प्रिहगते । ... मातरिश्वा ...

... मूर्द्धा ... । ... । ... केरराः । हरराः । कुमाटेः

... मातरिश्वा । महपू । ... । मघवा । ... । उषादेस्य । ओष्ठः । कोष्ठ । गाथा । ...

... । कुष्ठं । ... । काष्ठ । ... । उषादेस्य । ... । तीर्थं । रिक्त ... । सिक्थं । ...

... । सार्थः । निशीथ ... । निशीथः । तीर्थं । ... । वक्रः । शक्रः । ...

... । गूथं । पृथं । प्रोथः । ... । तंथि । तत्र । ... । शिवा । शिव ...

बाहुः ४ मन्दे हर्षे ... ५

इन्द्र ... ३ ... कुटिस्कटो ३ ... ॥

वीरः । ... । उष्ट्रा । ... । अमित्र ... । आम्रः । ताम्रः । निद्रादयः । निद्रा । नि

द्रा । ... । ... । ... । दूरं । ... । क्रूरः । रोदयति

रुद्रः । गीरः । ... । शूरः । सूरः । धीरः । ... । ... । ... । ...

मीरः । ... । ... । ... । इन्द्रः । ... । वज्रः

... । विप्रः । ... । ... । गोरः । ...

... । शिल्पिसं ... । ... । कुहवि ...

कुहकः । ... । ... । ... । ... । ...

स्पनः । हरिणः । ... । ... । ... । कठिन । ...

दिनं । दो । दानं । ... । हरिणा ... ॥

बजीव ... ४ ... नलवध्यने २

CC-0. In Public Domain Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नरिद्रुहि अर्दनेन जिह्मा ॥ तलप्रति छाया ॥१ पुरुत्वे बन्धु २ घनमेघः ६ बहुलं २ आकाशः ४

विपिनान्तरहितं । नलिनप्रलिम्पा वा । तेलिनं प्रलिनं । रुहे । रोहिणः । आग्नीध्रे क्षिप
हस्वश्व । आपः । आद्रिः । शा । त्रिदिम्याः गौः । रलौ । नौ । रातेर्ई । राः । रायो । गमेर्डो
गोः । मनेर्डू । भूः । दमेर्डोस् । दोः । दोषा । परोऽशिः आर्द्रं । वीराणकः । आ ... शरशा
द्येः प्र ... प्रमया । एशोना । उदन्त लोपः । आदनः । गमिगा । दिशः । गगनं । अन्याम्भो
पिपः । श्वदनः । सघनः । रजिः । कपुः । रजनाह्न । फिरसः । घ बधिष । धिवरो
पाजः । निधनं । वषरादपा । वभसेयने । वस्यातिम्ब्वैः । येऽहतं । महाभूः । जग
न् । पिपूर्वोहनं । नप्तृ नेष्टृ त्वष्टृ होतृ भ्रातृ जामातृ पितृ दुहितृ । इति एतेभि
पात्यन्ते तृच्प्रत्ययान्ताः । नरकं । नपतं स्यनेन ननान्दा । नी । नेष्टा । त्वष्टा । होता
पाता । भ्राजः । भ्राता । जायां माति जामाता । मानं माता । पाति पिता । दुहिता । द
पोता । भ्राजः । भ्राता ॥ ... दक्षपत्नी । न्दोतः । साधते स्त्री । स्नुषा । मते

बहु न ३ पोत २ वारो मात ४ द ४

निधनं ना
स न्यचिवा ॥

क्षिवरः त्स्वधा ती ५ ॥ कलंकं कौलं ... ॥ बलन्दा ना ७

दलितननान्दा । ननन्दे त्यके । द्विवेः । देवा । देवरो । नपतेर्डित् । नाना । अन्योऽरनिः ।
अरनिः । सरशिः । धरशिः । धमनिः । अशनि । अवनिः । तरशिः । रजनिः । अ
दरिस । अर्चिः । शोचिः । हविः । रोचिः । सर्पिः । छन्दते । राः । स्वातिः । जनादरुस
जनुः । असुः । परुः । वहुः । वपुः । यजुः । एतेऽशित् । ... । धीवरादपः । ... रप्राय
पाताः । धीवरः । सार्व ती । निषदूनः । मीवनः । इरा । दन्तक । इनः । जिनः । दीनः ।
हस्तः । वधे । घवु । धीवा । व्रप्रः । व प्रः । धाटेनिः । धाना । प । परशी । वस्तः । श्री
राः । तन्द्वनेर्स्या । अनठौ । तन्द्र राः । तन्दम राः । रास्ना । दपः । रास्ना । शास्ना । स्थू
राः । वीरा । हनौ । हस्तौ । तिजः । तीक्ष्णा । श्लिषा । श्लक्ष्णा । मनादिर्घ । मन्दा । दे
स्थुः । जन्मः । मन्दः । स्थूलः । मन्दः । सर्तेर् । तपः । सनवः । सनपः । पादेपः । पापं । न्यादे । धि

पश्चात् ... नाडी ... ॥ ७

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीराम

।१८॥

१२

त।नीस।सूप।कूप।शिल्पादय।शीनं।शिल्पं।शस्त्र।शष्प।वाष्प।वाष्प
ह।हूप।शष्प।शूर्प।त्तनोदि।म्यतादित्न।स्तनयित्नु।गुदयित्नु।दामाभ्यानु।धा
नु।भानु।धेष्टत्नु।धेनु।सूवःकित्।सूनु।त्वारिभ्यानु।स्थारातु।रेणु।विवे
कित्।विहल्क।कोदक।कर्णूक।राका।अर्धूक।कल्क।इरातु।एक।भेकः।काक
पाक।हाक।निहाका।नोत्तदेइति।निष्क।शोके।उनत्।उति।उनि।प्रत्ययः।
शाकुनः।शाकुंत।शाकुति।शाकुनि।हरूपा।भ्याम्।इतः।हरितः।श्वेतः।रुहेनस्य।लोपो
रोहितः।लोहितः।श्वादेराप्य।अवाप्य।स्वकपाप्य।वर्जरलप।चैरलप।अति
रत्न।आरराप्य।वृसेचने।घस्यजः।पर्जन्यः।वदेरान्य।वदान्य।अमादेरत्र।
अमत्र।नक्षत्र।पतत्र।कलेत्र।वरत्री।आदेरत।भनत।पर्वपूरयो।पर्वतः।सर्वतः।

कुलतंस्या ने१

लोरक्षोत्रौ२

अकारल४४कजो।भौमो।लोहिता।इत्यमर८६

पथिरंजि भ्यां कित्।पथत।रजतं।शमादेर्थ।शपथः।शमथः।रमथः।दमथः।आ
वसथः।संवसथ।रभादेरत।रभसः।वेत्र।आलोभाव।तकू।व।वेतसः।हिवःकित्।
दिवसः।कोदेरभः।कूरभः।करभः।अरभ।तरभ।शलभः।कलभः।गर्दभः।अवीषी
भ्यांकित्।ऋषभः।वृषभः।रासभः।वल्लभ।विशादेरंत।वेशंत।वशांत।जयंतः।
हर्तेहिमृग्य।हिमवत।अत्तीदेरर।अररं।भूमर।वमर।देवर।वासर।कुव।कि
त।कुवर।अग्रादेरारः।अंगार।मंदार।गडे।कडे।कडार।शृंगारादयः।शृं
गार।भृंगार।भृंगार।मार्जार।कुमार।तुषार।कासार।सतीरय।कुकव।
सर्षप।विटपादय।विटप।विष्टप।कूर्प।कुतप।वलेडलप।वनीदेस्तिकः।
वर्तिका।कृतक।स्फतिका।इष्याशिभ्यांतकः।इष्टका।अष्टका।विपाति।भ्यांतनः।

मधिगलो

मन्दारःपारि जातकरि स्यमरः४

वार्त्ती ने१ वार्ता

विटशब्दे२ विपविप्रयोगे२ कृपशब्दे२ गाडियदनेकदेशे४

अर्शभोजनयो

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१७

५२०

श्रीराम
श्रीराम
१७८॥

अोदमर४ दृश्यर्थे   पि श्रोगाम गाकृतिः पाथः सोमसूर्ययोः   इराए

वेतनो। वतनो। आत्पीदर्भ। आर्भ। दुर्भ। गडुत्रर्भ। इराक्विन्तो। इर्भ। आसिसे जिभ्यां। किन्। आस्थि। सक्थि। पृषोद। किन्। शुन्दि। कुन्दि। असी। अन्दि। इष क्ष्मू। इन्द्र। आवित्। स्तु। तंत्रि। भ्रू। ई। अवी। तरी। स्तरी। धूमः। तंत्री। नेदुमेदुव। र्नन्दनी। वातप्रमस्यादयः। वातप्रमी। ययी। पपी। आस्थादयः। आरलिः। अंग श्रंगालिः। मदी। मस्य। आत। आतिथ्यि। अग्रि। अंगुलिः। कौतेः। कवच। पुत्रा। से। [illegible] कृशानु। [illegible] यन। शर्करा। पुष। कित। पुरु [illegible] नाग। मेविति। गोमि। प्पाति गमी। पन। भ्रस्य। कित। वन। मेष्ठी। मय। उरीषि। वित। मन्था। मंथानो। पते। स्कव। पथा। पथानौ। वलाकादयः। वलाका। पताका। खजाका। पन। पिनाका। तर्का धातो। तगाक। दुवेनीका। दृषीका। अनिहंत्वि। किन्। अनिकादि। भिक। अलीक

इशानुपानको इनलेः [illegible] र्ण४   तिकारादुत्वर्थ०   भिस्मा। छ८ ४

इशमताले

देरावतः पुल्गुरीको   श्रिरीषः वृक्षविशेषः पुराणु गकर्मीरा। १ वज४ [illegible] शुलमहत्वे   व४
इत्यमरः

अरनप्रवराको। अलीको। वलीको। पुराण। पुराउनीक। हर्षिका। आदेरीषः। कीर्ति अरीषः। तनीषः। उत्पादेः कीषः। शिरीषः। पट्। पुनीषा। अगौर्नगः। नागीष। अविशत्य भ्यरीषोनिपात्यो। आटेनीरः। करीन। शप्त। सुनीर। गंभीरादयः। गमंगभीरः। गंभी रः। वरा। उशीनः। घृसः। दीन। शीडो। धुक्। कृतेनक। वलेनः। वालन। पालनाः। शीधुः। शीलेन। शीलन श्रो। वल्ताः। श्वाल। शिपालः। उल्लकादयः। वलना। उल्लकः। शम्र। शंबूकः। शालन। शालूक। मधुमहुकः। नियोमि। नेमी। अर्नि। हनो। उर्मि। भूवे। किन्। भूमी। अश्नोते। नेशाव। रश्मि आदिनिः कित्। सरिः। वह्निः। अग्नौ। नलोपः। आङ्गनः। वहादैर्निः। वीमिः। श्रोरिः योनिः। द्रोरिः। ग्लानिः। अत्यादयः। धरिः। धृष्यशावध्निः। पच। पक्ष्मिः। पानेर्टु तिः। पतिः। शाके। नीते। शास्त्रनूह। नेरति। महः। वा। हतिः दूषित। मनपा। अहतिः। स्नूगदे। मि

निरूपे७   स्नी। भूमि। अग्निः। रादैर्नि। रात्रिः। अस्त्री। मातरात्रिः

विधा।२।४९   रिः। किमराः ३   शवे   परिनः धन्यमरीनं ३

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीराम
॥८०॥

पुनः कुष । पुन गम्मे अनगमने । पुन्ष । प्पु नहि कलिम्म उषुः । पनुषां नहुषः । कौनु
बापिकुषः । पीप इति सौत्रः । पीपूषं । मत्ते नैमय । मंजू षा गंडूषः । शाको दयंण शाकंठः ।
काकि गतो । कंकणं कनुः । फलिक [illegible] पमः । कैलैमं । कैदिमं । पुल्पादे क्लिन्दः । के
लिनद्धः । कुपर्वीवव । कौपिंद । कुविंदः । नौ मत्र्वषि । नि बगपि । सर्वैर्गीतिः ।
सानीप्मि । खमी देहसः । खेजैष्पवेनौ । खजनः । कृपुनः । पद्भतुनः । न गौबंध्छि । ला
ग्दलो । कुसलेः । कु वरयद्दीघरवा । कू वी । सिवेसह । सू वी । रामेवः । शवः । उन्ना
दपः । उयसमयाये । उन्त्रो । श्उयशोके । श्उल्वें । स्याशत [illegible] । स्त पकः । शाशाघि म्याद ।
शादः । शार्वैं । अव्दादप । स्रपतीत्पव्दः । कुदः । पलिमालि ततनि म्वकपः । वलय
मननेपः । तनेपः । हिं मोदवः । हस्पां मिनोतेरुः । मेहः । जो [illegible] पः । जन्त्रः । [illegible]

कुलसंस्त्येवलो४ शपस्त्रा क्रोशे२ कृषी विवलेषलिका४ स्यौ [illegible] सिवतु ततुमनानोसः३ उ३

शयेर शस्तूतिमापा [illegible] कुसरवरउने महरूचने अमरांगौ ॥ स्वाद्लः ॥ ३॥ नगतो

शालपती [illegible] शात्रः । कुसंभौमि देना कुश्ंमां कुरु्मां कुशीदं । कुसितं तंडुलादन
नउस्त्रा ध्वाते । तंदुलाः । अकिलने श्रोशा । अकुशः । बषा । पंचालः । पल्ये नाजिध्वबाध
स्प । शालसंघा । शल्या । मृशाकयाम्यविभ्यः । लः । मल्ले । शत्रु । आ [illegible] पि गतो । अवुः
मादर्पः । मावा । अमा । मस्वा । छत्रा । मृध्वा जनेपक । जन्मा । गापा । अध्वादयः । हन
अध्वा । कनि । दिपो । कन्पा । वध्वा । अनादेर्वन । अधीमा । पवी । व्याप्यो सप्रसारणम्
धिवा । पिवा । अर्दे । धी । अ धा । धातेरीः । यजिः । पदिः । जनिः । वी धीः । हरिः । वतिः । ना
मय पथा तनिः । लषिः । अपिः । शुपि । जिपि । तल निच्छ षी तुलि कमि नमि
शमि स्त नामतरः । किमिः । तिमिः । शमिः । स्तिमिः । मनेरनउ । मुनिः । वशेर्वतिः । व
रिसिनौ त्रः । पलिः । वपादेरिञ् । वापि । राजिः । वारि । नहे भः । नाभिः । जानिः । आजिः ।
आतिः । अरोरुरः । राश्रि । वाते डित् । विनी व्याप्यः । नि दूर्वौ ध्ये जानि वि । हः । प्रहि

जनितुल्यातिउमनदूमसम रै५

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

(८२)

॥८१॥

अन्येषु पु रातानु परस्पामा परिजसमा नामुनिहोमर्येमु । गं गां प्रपातां नाविह ७ सप्त गौरि ग्यरोर्गभू रामाविये श ४ ... मसपरिरगामे परिनोमे समा ॥ ...

समानं ख्यायते त्रनैनिति सख्या । आङ् पर्येष्विहती आष्विः । आहिः कादेः किः । कृ किनिः । गृ गिनिः । पृ पुनिः मन धातोः कर्म । धर्म । भस्म । जन्म । छद्म । सूत्रामा । केहन्त्ये स्पृक्षः । प्रलेख्नला । सामा दयः । मा । नामश्चिदरी मा ... व्योम । व्योम । रोमा । घा । पा । वेरा । वेमा । येमा तन्तु वायस्तन्तौ । ओतमिनिः । आ मा । ... हानि मसिभ्यां निकः । हंसिका । मचिका । कोनन्तः । कवकः । गि ... । गङ्गा । इदं कमिनं लोपश्च । इदम् । कायते र्डिम । किम । धातो । त्रा । वस्त्रं । अस्त्र । छत्रं । सि पिमु व्यो ष्टिरु । सूत्रं । मन्त्रं । अमादेः । अमत्रं । यत्रं । मित्रं । ... । पुनोर्हस्वः । पुत्रं । स्त्या पतेड्डः । स्त्री । गमिना गोत्रं । वच्यादिभ्यः । रात्रिः । पारित्रं । पात्रं । अरित्रा । दम्भ्यां हत्रौ त्रौ । आशित्रं । वहित्रं । धनित्री । अमित्रः । त्रिड । त्रौत्रौ । वितेः पू राक प्रमे ।

धराभित्री धनरशीनग्राणी स्त्री ... स्यपि ... इत्यमरो नो १

महराम मृ

२८५

स्थापतेश्च स्त्री

स्त्री । स्त्यायति अस्यां

ईत् २

श्री गोपाल

मू न्दम मूषिधुम ११

अपीट जोनि ... नलोपात्वेदा ना नू नापात मन्यमरो मे

स ने त्सः । सू न्दो मम् पातेर्डुमस् । पुमान् । भृजादेः क्थि । भुजिष्यो दासः । तु विष्य मिष्ठ । वसादेस्तिः । वस्तिः । शास्तिः । आगमस्यतीति । अगास्तिः । वीतस्ते । वितस्तिः । पति । ह्रा तेर्हस्वः । हृतिः । भूतन्त्वं पीभ्यः पीठः । किमिठम् । तिनिठम् । कपीठम् । धातोर्नस्यः पेन ... स्तनः पेयः । अशेर्गुक्तन्तो । पशः । उत्रेर्वर्णः ... वलोपः । ओजः । श्रिञः श्रिनः कित् । श्विनः । अर्तेर्गुरः । उरः । व्याधौ स्य ... । अर्शः । उदके नुट् । अर्णः । इण आगसि । एनः । हनो नीघ्यातुश्च । ... । पातेर्नुदके च । पाथः । अन्देर्न लोपो धो नुमश्च । अन्धः । आपतुदके ... स्थौ नु ... । अस्म । ने हो ... नेमः । इण आगपराधे । आगः । अमे र्हुक् । अंहः । नमस्त्व । नेहः । देरोहश्च । नमन्ते अस्मिन् नहः । र ... पादिः कित । नजः । ... स्ति । वसोर्णित् । वासः । चन्देश्छ ... । छन्दः । वचादेः ... वक्षः । पक्षः । ... । आने हा । अनेहसौ । विधा जीवे धव । वेधाः । चन्द्रे माङ्डित् । चन्द्रमाः । पुनसि धाञः । पुरोधाः । ज्ञेवर्णि ...

द २४ वेदः ७ दिवि ४ ... गव ३ ...

नम ... आको शः ॥

पयगतो ४

अग्गद्यथा

धि ५

अन्न ... ४

अ ... मा ...

(८३)

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

डषः । यत्नेतुनसिः दमुनाः वशेः कनसिः ठशनाः अङ्गिनादयः । अप्पूर्वः सप्तिः अप्सनाः
क्तुपर्वीनीतिः । क्तुत्वाः अद्विमयो दुतः । अमद्रुतम । गृध्रेरमः । गोधूमः । मसेरूतः ।
मसूनः । च्छेहः क्राहल्लोपः । त्नः । दसेष्टिनसावौ दासः । दंशेश्वा दाशः । मोर्नमेनकः
सादीर्घः । सूनृतः । पूजोयोरण् कृरूत्यश्च । पुणपमो स्त्रसनेः शिर्यस्याकि । चकुटः । श्री
कयमः । अर्तेः वपुन्धः । उनेराः ऊदिहृणः । नेनडदोदन्लोपश्च । दन्तः । खनेर्मूडण्
त्ययः । मखमः । आमेसः । अंसः । मुहेखोमूधी । मूखः । नहेर्हिलोपः । नखः । शीङोह्र
स्वः । शिखा । माङ्ऊखोमयः । मयूखः । गलेः फगस्यो वो गुल्फः । स्पृशेः श्वणशो
पृथ । पर्शुः । पार्श्वः । श्मनि श्रिञोडुः । श्मनन्तमव्ययं वाची । मूलं श्रपतेः । श्मश्रु
त्रेनरः जंपश्च । तैः । हन्तेश्शरीरावयवे हुन्यायजघनम् । क्लिशेर्लेस्य लोपश्च । के
शः । फलेरितः । फलस्पयः । पलितं । कृजादेर्कोः । कनकः । त्वरकः । नरकः । कोनकः ।

वीकपतेर्नाघन्तविपूर्व्यपः । बीभत्सदेः । कीयकः । पयिमव्याविनतः । पेचकः । मेचकः ।
गन्नैनैच्छवा जठन । हर्यतेः कन्यादिनवादिनरापः । कूजः पातः । कर्पासः । उर्णोतेर्डः । उर्णा
दधातेर्यलिङ्छवः । धात्यां तनोतेर्डिः ... तितडः । अर्भकादयः । अर्भः । अर्भकः ।
पृथुकः । पवतेः । पावकः । पदेर्नगि । अवद्यः । अवः । अधमः । क्लिशे । कीशानः
क्लिशेरिच्चोपधायाः कन्लोपश्च नाश्वा । क्लिशः । कनस्यादुपधायाः नाङ्गात्यं लस्य लो
पः । नाभ्यागमकि । नारी यमः । यतेर्नते । यन्त्रानः । हृतेर्नधुनच । भ्रोनः । न्दमेर्नलोपश्च ।
दमः । तन्तेर्डिः । ऋषः । शीतः । गहिन्तिः । प्रश्नेनमः । पृथमः । चरे । चनतः । मडेः नलः । मंडलः ।
सदोरणा दयः । सर्वे स्मिन्लातेरुणा दयः । उणादयो । यानि सिलाप्रयो । मनसूत्रपपूर्वा
नाम्न्याः । तुमन्तदर्थात्पांभविष्यति । धातोर्भविष्यति कालेतुमप्रत्यपमातदर्थाद्यात्रया
मांप्रणनृपमानायां । नोतरुंप्रजाति । वतिनामचो । तमर्थेवराः । कृत्स्मदर्थो याति । कानम

CC-0. In Public Domain. Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वा ॥ ३ ॥ नो याम् ३

प्रश्नतत हगम्यत ननु मान्कुसामथ्य ४
मन्त्रतशब्दो ॥ व्यवायी ॥

८५ म २

स्तो । तुं सनम्पा । मो नं वेना । भ्रेध्यैं क कार्ल्ये षैप प दे षैं धातोः स्त्रस्ते । इ छुति । भोन्तु । वृष्ठि । वा न्छुति । वृ । प्रा कथ्य ब राः । नाबृ । वृ । भन्न मता हास्य भेष्ठ । शक्नोति भोनतो ध्य स्मोती । त्यादि । पुरा । नावाधिष्ठसा मर्ष्या । भ्रेष्ठु । पथ्या मा नो भोन्तु । प्रवीरा । कुस नेः । पुराते । किं । पर्व्वा । मे नेशो धज भावे । पाकः । त्यागः । भावः दायः । स न्नाप्याम कर्तृ भिय । कर्तृ वर्जि ते का न्ये भावे य ब्रज स न्नापामस न्नापा य । प्राप्या हारः । दीपते । स्मिदायः । विन्निपते मे नेविकानः । उपाध्यायः । धनयेकः । पिष्टः । स्रु । घ्रः । स्च नोः ॥ मा वादे । वृत्तो मधाद । यपः । नयः । शिन्नः । विषपः । स्तवः । लवः । कः । करः । गजनः । प्राघ प स गहीस्य प्रछा दे हस्वः । अप्राप्येय । प्रछा घे नेत्रे ने नेति प्र छदः । प्रादि किं । अ नै प्रछा दः समवयपरिछादः । म दा । मदादीनामप्रत्ययो भावादौ । मदः । ... । प्रमदः । सम्मदः । श्रमः । म तौं ध नेः । काठिन्येयपीन छे दे यहः ते प्र । पच्चो ध्वनादि

पथिव्यप्रे जोयो प्याद्राशका लोदि गात्मम नानि न मेव पद् ॥ ग्रा

दा ५

यङः ३

गोपाल

द्याव जान्भायाश

८६ नि ३

२ संप्रसारणं व ४

दधिवनः । से ध्यवधनः । हनोव घोः प्रत्ययस्या वधः । द्वितो । क्त्रः । द्वितो धातोर्नप्स्यमी वादे । दुवेपृ कम्पने । वेमथुः । नन्दथुः । श्वयथुः । ... । डुतस्थि मकृ तेस्के नै द्वितो धातोस्त्रिम कधात्वर्थे न कृ ते पृ । कृतरोनै ... तः । कृत्रिमः । पाकिमः । न खि । धातो नेङः कित्वतो स्तो भावादो । यज्ञः । पाच्यो यत्नः । प्रश्नः । विश्नः । शान्तौ । प्रश्नः । विश्नः । र ... स्वप्नः । आतोर्च्छिः । छ्रादिः । प्राधिः । पाप्योधिः । वाधिः । घिः । मुक्त भावे । होतं । क न ग । साधना । धा व्योर्दूद । पच्यते नेन । पचनो । गिरः । पच्यते उस्या पचनी स्थालो । इव्र दुक्त्र । खेचन्नो । ह्वा दिकृप्रकृत्यमाने मूत्र खल । कृच्छ । तौ नो भावादौ । ईषत्करः । दुष्करः । सुकरः । दुर्योधनः । दुःखेन शिर्यते । दुःशासनः । कर्तृ कर्मणो । ईषत्पर्वो दुर्भवः । सुकरः । दुर्योधनः । दुःखेन ... सः नन्दुना वि ... नान्तु पातन । नाळु नीम दादिक जो पपदे खल । न भो । खद्ररः । ... । स्याने नेतिं । स्यात्कृत्य ॥

मा ३

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

८८

तव्या नीयो। भावकार्यजो। एधनीयम। आसितव्यं। वसेतव्यं। कर्तृभिरिा
र्थे। वसतीति वास्तव्यः। केलिमः। पचेलिमा माः। भीदेलिमाः। स्वनाराः।
स्वरान्ता तीर्थः। चेयं। जेयं। तव्यादयोपि। येतव्यः। यथनीयः। दि स्यं इवात।
आकानान्ताद्धुतार्थस्याकानस्पई कानः। देवा गोपा। लेनपा। शाकातपयोगी
न्तो कृत्कादि ख पयप्रत्ययः। शुष्या। शाकला। सलं। अहसाद्युराग। श्रीवसांता
रहस्यात्राधुधा नोर्थ्यरार। कार्यहार्य। वाहा। धा। पायं। रोप्यं। वाक्या। क
पि। भा भाव। पा। पापा। रोप्या। अर्थम। आ ना वश्यके। उवर्णान्ताद्यव
श्यकर्थे। आदौ नार्थे स्वनवारे। आकानो कानयो वालि नाना
निमित्तेय प्रत्ययः स्वनवाः। लेपे दवश्यमः कृत्यनुकाममनसोयपि। समो पा

हितनत्यो मांसस्य पवि कृत्वनी। अवश्यं। नाव्यादय श्यन्नाव्यः। भोन्तु कामः।
श्रोतुमना। सहितं सहितं। संततं। संततं। मांसपचनं। मांस्पचनं। मांसपाकः। मांस्पाकः।
हनोर्वधादेशोपा। च। ध्या। आदुपधात्क्यप। कानोप दानोः क्यप। कृती।
कृत्यं। वृत्यं। वृध्यं। कृपि। वृत्यो नो। कल्प्य। वृनीदीपी। यत्। पम। यो वा। कन्यो।
मा। पा। भवो भावे। नाम्युपपदे भवो भावे कर्मणि। वृतिरा। भावः। व्रत। ल पाना
ल्लिकिं। लव्यांशरास्तृ वृह्व शासनु खवनः। क्यपा इत्य। स्तु। व्यः। वृत्यः। कृ
आद्ये। कृत्यः। वृत्यः। शासितिः। शिष्यः। जुषीप्रीति सेवनयो। जुष्यः। खनइ
त्वेकयापि। खेयं। भिद्यो ध्यो नदे। भिनत्ति कूलमिति भिद्यः। उज्झति जलमिति उ
ध्यः। कृवृवो बाबीक्यप। कृत्यो। कार्यं। वृत्यं। वर्ण्यं। पुष्य सिध्यौ नक्षत्रे। पुष्यं
ति कार्या रापस्मिन् पुष्यः। राजसूयादयः। राजसूयः। सूर्यः। तव्यादयोऽर्हार्थे वियो

गोपाल
रधारस्य

८५॥

शानीयवाच्यः। दर्शनार्हो द्रष्टव्यः। दर्शनीयः। दृश्यः। त्वा ध्यायो ध्येतव्यः। अ
ध्येयनीयः। अध्येयः। श्रोतव्यः। मन्तव्यः। नुदध्यासितव्यम्। भावे बोद्धव्यः। वहनी
यः। तव्यादीनां कृत्यसंज्ञा। स्त्रियां यन्त्रा भावे। यजेर्दधातोः स्त्रियां भावे क्यप्। इ
ज्या। व्रज्या। समज्या। निषद्या। निपत्या। मन्या। शय्या। भृत्या। कृत्या। कृञोऽपसा
कृया। अपकिंत्रिया। इष विष्ठितिनिपातोत्सर्गरा। पुंसि सर्पा। अपघा। आस्या।
जागर्तेर्गद्वाराः। जागर्या। हनस्तः। हत्या। क्तिः। धातोः स्त्रियां भावे। कृतिः।
वृद्धिः। स्मृतिः। गमांतस्पर्शादिध्वं। शान्तिः। दान्तिः। ज्ञातिः। हवस्यानेट्। संशीतिः। ग्र
हादीनामिट्। निगृहीतिः। ग्लानिः। म्लानिः। ल्यन्तेर्वस्योत्वं। तरीतिः।
श्रीत्यादिभ्यः नेक्तिः। कीर्तिः। गीर्तिः। लूनिः। धूनिः। संपदादेः क्विवा। संपत्।
संपत्तिः। कर्तरि क्तिः संज्ञायां। प्रकृत्यन्तेऽशनप्रकृतिः। षिद्भिदादिभ्यः। षितो धातोर्भि

६

गोपाल

गुरोश्च हलः भक्तिः इत्यादि नीतिः २९॥ ६२

दादेरङ् यक्षि स्त्रियामङ्। मेवा। मज्जा। अतोऽङ् गुरोः। जरा। भिदा। छिदा। क्षिपा।
गुहा। गुहेर्हिंसायाम्। गुरुमतो हलांतात् स्त्रियां मङ् न क्तिः। ईहा। ऊहा। कुंठा। प्रत्य
यांतात् स्त्रियामङ्। चिकीर्षा। लोलूपा। कण्डूया। पुत्रकाम्या। इकश्तिपौ धातु
निर्देशे। पचिः। पचतिः। नात्सथर्थेश्रथंघट्टवंदिविदिइषिभ्यः स्त्रियां युः।
कारणा। अर्थना। आसना। घट्टना। वंदना। वेदना। एषणा। इनजादिभ्यः।
आजिः। आतिः। आशिः। आक्रोशे नञ्यनिः। अकरणिः। अजननिः। इक् कृष्यादिभ्यः।
दिभ्यः। कृषिः। जिघ्रिः। किरिः। पूर्वकाले क्त्वा धातोः। न क्त्वा सेट् किल्लं वञ्चि
त्वा। शपित्वा। मृडमृदगुधकुषक्लिशवदवसरुदविदमुषग्रहिस्वपश्च वि
न। मृडरुदखने। मृडित्वा। गुधित्वा। क्लिशित्वा। उदित्वा। उषित्वा। रुदित्वा।

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीगोपाल

॥८६॥

५१

विदित्वा। मृषित्वा। गृहीत्वा। नोपधात्थफान्ताद्वा वेति। ग्रंथित्वा। ग्रथित्वा।
गुंफित्वा। गुफित्वा। अन्तेरवल्योप्रतिषेधे। अन्ते भुक्त्वा खलु कृत्वा॥
उदितः। नशौ वेट्। दमित्वा दान्त्वा। भ्रमित्वा। भ्रान्त्वा। अदो जग्धिः। जग्ध्वा। समासे
ल्यप्। समासे सति पूर्वे [illegible] ते ल्यप् समानकर्तृके धातोः प्रकृत्य समाने। संपृच्छ्य
करोति। प्रणम्य गच्छति। अनञ इत्येके। अकृत्वा। क्वचिन्न तु पूर्वानुपन
स्पर्शेरप। परिरामप्यापानि ग्रणाम्य। अन्तेऽच्पूर्वस्य संप्रधार्य। आप्नोतेर्वा। प्रा
पय्य। प्राप्य। क्यपि लघुभावः। प्रदाय। प्रस्थाय। प्रसाय। विधाय। तत्का[illegible]ले
पिद्धविहारे नैत्रे संमील्य सहते। मुखं व्यादाय स्वपिति। योनः पुन्र्यामपदं द्विः स्या।
समानकर्तृके आतृष्णकाले धातोर्णम् णामन्तस्य पदस्य द्विर्वचनं। पायं

नृ४

श्रीगोपाल
श्रीगोपाल

४१ प्रजाति १ गो३

पायं गच्छति। भोजं भोजं। स्मारं स्मारं। गामं गामं। गमं गमं। नभं नभं। लाभं लाभं। कृथ
मादिषु सं मो णमर्। कृथं कारं। अन्यथाकारं। एवं कारं। इत्थं कारं। पठति। एवं पठतीत्य
र्थः। अग्रे प्रथम पूर्वेषु प्रपदेषु नाम्नो वा। अग्रे भोजं व्रजति। अग्रे भुक्त्वा। प्रथ
मं भोजं। प्रथमं भुक्त्वा। पूर्वं भोजं। पूर्वं भुक्त्वा। यत्र्वा। अग्रे भुंक्ते। ततो व्रजति। आ
भीक्ष्ण्ये तु पूर्वैरानित्यमेवराणम्। अग्रे भोजं व्रजति। कृमी तापा क्रोशस्य स्नानं [illegible] मः।
यो न कान्मा क्रोशति। चोरशब्देन धीर्पत्यर्थः। स्वादुर्थेषु णमो नेम स्वादर्थे कर्तृ
कर्म। पूर्वकाले पर्व पदस्य मातन्त्रं निपात्यते। अस्वादुं स्वादुं कृत्वा भुंक्ते।
स्वादुंकारं भुंक्ते। यथा गम्। सपन्ने कारं। लवणा कारं। संपन्ने लवणशब्दौ स्वादु
पर्यायौ। नकापि। स्वादुं कृत्वा भुंक्ते। यथा तथयोरसूयाप्रतिवचने कृञः सिद्धा
प्रयोगे राणम्। यथाकारमहं भोक्ष्ये। तथाकारं भोक्ष्ये। किं तवानेन। कर्मीराणं

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीगोपाल०

॥८९॥

श्रि विदे साकल्ये। कन्यादर्शी नयति। सार्वी कन्या इत्यर्थः। ब्राह्मणस्नाभो जंभो जय
ति। यं यं ब्राह्मणं जानाति जंभं त्रैविद्यं नयति आत्मसेवी भो जयतो इत्यर्थः। यावज्जीवि
पूर्वो [illegible] जीवो यावद्वेदं भुंक्ते। यावद्दत्ते तते तावद्दि इत्यर्थः। यावज्जीवमधीते
कर्मरोषिश्व मा चर्यो [illegible] वम्र [illegible] ने [illegible] रणाति। उदनपूनं भुंक्ते। कर्मरात्र्यपप
पूर्ने [illegible] नी पश्व वावषे पृमाते गृम्यै। गोष्पदप्रं [illegible] वृष्ठो देवः। गोष्पदपूर्णं मुषि
कावित्तपूनं वा। वेन्नार्थे पृकृते सूप पदे सृक्रोये वर्षप्रमाणे राम। विलन्क्रो
पं वृष्ठो देवः। वस्त्र क्रोपं वृष्ठो देवः। वसनक्रोपं। निमूलं समूलं पोक्रष।
अत्र प्रभृतरोपपदकालं उतिसंवध्यते। निमूलकाषं कषति। समूलकाषं क
षति। निमूलं समूलं कषतीत्यर्थः। शुष्कचूर्णरूक्षेषु पिषः। शुष्कपेष
पिनष्टि। शुष्कं पिनष्टि इत्यर्थः। चूर्णपेषं। रूक्षपेषं। समूलाकृत जीवेषु हन्

॥८९॥

मुष्टि॰ काषि लेपं

श्रीराम०

८०

समूलकृतजीवेषु हन्कृञ्ग्रहः। समूलघातं हन्ति। समूलं हन्तीत्यर्थः। अकृतकारं करोति।
जीवग्राहं गृह्णाति। जीवं गृह्णातीत्यर्थः। करणे हनः। पादघातं हन्ति। पादेन हन्ती
त्यर्थः। स्नेहने पिषः। उदपेषं पिनष्टि। उदकेनापि नष्टीत्यर्थः। हस्ते वर्त्तिग्रहोः।
हस्तवर्त्तं वर्त्तयति। करवर्त्तं। हस्तेन गुलिकां करोतीत्यर्थः। हस्तग्राहं गृह्णाति। करग्रा
हं। पाणिग्राहं। स्वे पुषः। धनपोषं पुष्णाति। धनेन पुष्णातीत्यर्थः। स्वपोषं। गोपोषं। अधा
ने बंधः। चक्रबंधं बध्नाति। चक्रेण बध्नातीत्यर्थः। संज्ञायां च बध्नातेः। क्रौंचबंधं। म
यूरिकाबंधं। अट्टालिकाबंधं। बंधविशेषाणामेताः संज्ञाः। कर्त्रोर्जीवपुरु
षयोर्नशिवहोः। जीवनाशं नश्यति। जीवो नश्यतीत्यर्थः। पुरुषवाहं वहति। पु
रुषो वहतीत्यर्थः। ऊर्ध्वे कर्त्तरि शुषिपूरोः। ऊर्ध्वशोषं शुष्यति। ऊर्ध्वः शुष्यतीत्यर्थः।

मयूर॰

• जीवपुरुषयो नशिवहोः वाहिन्नैव मितार्थः

जु०२

(89)

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीहरि

११८

उद्धूपनमर्पयति। उद्धूपः पर्यतिदृसपर्या। कुमारोचकमिरिणाकर्त्तरि वत्सतति धावति हितं जलं।
स्तनमिव स्तनंद्वितनशपर्यः। अजिनाशंतच्छः। अजइवनच्छइत्पर्यः। करआदिक मस्मा
स्तनमिव स्तनंद्वितनशपर्या। स्ववानुपूर्वोनकुर्यः। तयेवोदाहृतः। उपदेशात्तृतीयायाः। इतः प्रभृ
सामविहितः। सुरवानुपूर्वोनकुर्यः। तयेवोदाहृतः। उपदेशात्तृतीयायाः। इतः प्रभ
तिप्रविकालेसवध्यते। मूलेनकोपदेशामनते। मूलेनकेनोभयदेशे। दश्यामानस्यमू
लेनकस्य...जिप्रतिकरणात्तृतीया। यद्यपिउपदेशिनासहशाब्दः सर्वेधः। तथा
पिभुंजिनार्थोस्मिच। हिंसार्थानांवानुपप्रयोगधातुना समानकर्मकाणां तृतीया
तेऽपपुढे। दंडोपधातंगाः कालेनयति। दंडोपधातं। दंडताडं। समानकर्मकाणां
...दंडेनवोनमाहत्यगाः कालेनयति। समपमामा तृतीयाद्यापेदेऽपपीडरुध
कवि। पार्श्वोपपीडं। पार्श्वाभ्यामुपपीडं। व्रजोपनोधंगाःस्थापयति। व्रजेनउप
... व्रजेऽपरोधंगाः। पाराप्रवकर्षः। ...तिपा

कां१

कुत्योधावंधावती। पादेनाहदुध्यते। लाछुआहं॥ ...

पत्रपष्ठिसतोकोउ

प्र

उत्तन्विपरधुवेष्ठ श्री

तृतीयासप्तम्योरुपपदपदे पोःसन्निकर्षधातोः। ...केशाआहमुध्यते केशाकृष्टि
त्वा। हस्तआहं। हस्तेनकृहित्वा। तृतीयामात्राम्याः प्रमाणे गम्येधातोः। द्वंगुलं। त्यर्थ
खेडिकांछिनत्ति। द्वंगुलेनद्वंगुलेवात्कर्षी। आपादानेन्तति पापंचत्वना
आगम्यमानापांधातोः। मूषिन्देयंकभयतिमूवन्देपं। अपूर्वेकिं। शिनउ
त। छिप्पा। जेनविनानजीवनंतहृतं। पतिछि शपमानोद्वितीयातेस्यांगेधातोः।
उत्तः प्रतिपुंखकध्यंतेनः। स्त्रममनः। पीडउपतरत्मर्यः। उतोविदाने प्रतिव
स्यकनेनखेः। धूर्वार्थमिदं द्वितीयाने विशिनति यादिस्यंदो व्याप्यमानसे
व्यमानयोर्गम्ययोः। ग्रैदिपूर्व्वाणाधिक्यादिक्रियाभिः। सकलमासंवधोव्याप्तिः।
क्रियापापाः पीनः पुन्यमासेवा। अहान्प्रपेश मास्तिगेहं गेहमनुप्रवेशासवंगे

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥८८॥

हान्तप्रपातं। गेहान्तप्रपादं गेहान्तस्कंदं। असमासेतु गेहस्य गामं तस्य प्रपपी घेन
छित्वा। कालेऽन्तर्ह्तीयांते पूयप देशत्रिपान्त्यपर्जने वर्तमानो यो नस्पातिः कषे।
छेहान्यासं गाःपायति। हन्त्वासा। उहतर्ष। अन्यस्मिने नतर्षि तोन व गया पानत्रि
पान्यव धीयते। अयपापपित्या उहमति अन्यस्मनःपापतीत्यर्थः। नास्तीह तीयांते
कारिशिखहः। नामादे समायष्ठ। नाम आह माहुपाति। अन्यपेऽपथाभिप्रेतारख्या
मेस्तुनः णमुत्रामो। अपथाभिप्रेतारख्याने नाम आपि योसौ पैप्रियस्य नीवेः कथ
नां डवेः कृत्पडवेः कृत्वा। डवेः कानं वाऽप्रियमावष्ठ। नीवेः कृत्यनीवेः कृत्वा।
नीवेः कानं वा प्रियं ... ति पिनूपपदे समासो कृञः णमुत्रामोतिपकृत्पगतः।
तिर्यक्त्वं समासग्रगतत्यर्थः। समासोऽस्ति। तिर्यक्कृत्वा कास्थ गतः। स्वाङ्गे तस्प्र
त्ययेकृभ्वोः। मुखतः कृत्य गतः

॥८०॥

मुखतो भावं। नानार्थ प्रत्यपाते पर्येकृभ्वोः णमुत्रामो। अनाना नानाकृत्वा।
नानाकृत्वा। नानाकृत्य। नानाकारं। विनाकृत्वा। विनाकारं। नानाकारं। प्र
त्ययमहणां कि। हिरुक्कृत्वा। पृथग्भूत्वा। तूष्णीं शब्दे भुवः णमुत्रामो ये
तूष्णीं भूयगतः। तूष्णीं भूत्वा। तूष्णीं भावं। अन्वच्छब्दे भुवः णमुत्रामोऽनु
कूल्येगम्ये। अन्वग्भूत्वा तिष्ठति। पश्चाद्भूत्यर्थः। वर्णात्कानः। अकानं क
कानः। नादि फो वा रेफः। नकानः। लोकाष्ठवस्य हि सिद्धिः। प्रथमान्तनादेः॥ ०
इति श्रीरामभद्राश्रमविनिर्विता सिद्धान्तचन्द्रिका समाप्ता ० संवत् १८५९ अ
ग्रहणो मासे सितेपक्षे ... द्वितीयायां शानिवासरे नेमार्क शर्मणा लेखि

॥८९॥

हान्तप्रपातं। गोहान्मुप्रपादं। गोहानुस्कंदं। असमासे तु गोहस्य शाम तस्य सपदी ब्रे
छित्वा। कालेक्कृष्टितीयाति क्षपण देष्टाश्रि पाल्यप शब्देन वर्तमानो योनस्पाति दुष्टो।
घ्यहा स्थासं गाः पायति। घ्यहमत्यासं। घ्यहतर्षी। अत्यसने नतर्षी योन बगथा पान्ति
पाद्यव धीयते। अघपापपित्या घ्यहमति अन्यमुनः पापतीत्यर्थः। नास्तीहि तीयाति
आदिशि सहोः। नामादेसमा यष्ठ। नामग्राहं नाम्नपाति। अव्यये यथाभिप्रेतारव्या
मेहस्तः णमुलामो। अप्यथाभिप्रेतारव्याने नाम आपि योसा येप्रियस्य तीये कथ
नं। डेधे हस्तपडधेः हस्त्वा। डेधे कान वाऽप्रियमाय ष्ठ। नीवे हस्त्य नीये हस्त्वा।
नीथे कान वा प्रियं ... तो। तिर्यक्पपदे समासो हस्तः णमुलाशा मौ तिर्यक्हस्त्यगतः।
तिर्यक्कृतं समाप्य गतइत्यर्थः। समासो किं। तिर्यक्हस्त्या काष्ठं गतः। स्वांगे तस्य
स्वपे हस्त्याः। मुखतः। हस्त्यगतः

॥९०॥

मुखतो भावं। नानार्थप्रत्ययान्तेष्वर्थेषु हस्त्वाः णमुलामो। अनाना नानाकृत्वा।
नानाकृत्वा। नाना हस्तप। नानाकारं। विनाहकृत्वा। विनाकारं। नानाकारं। प्र
त्यय महणा किं। हिरुक् हस्त्वा। पृथग्भूत्वा। तूष्णीं शब्दे भुवः त्वा नमो त्ये
तूष्णीं भूयगतः। तूष्णीं भूत्वा। तूष्णीं भाय। अन्वक्शब्दे भुवः त्वा णमौ आनु
कूल्ये गम्ये। अन्वग्भूत्वा तिष्ठति। पृष्ठतो भूत्वेत्यर्थः। वर्णात्कारः। अकारः क
कारः। नादिफो वा। रेफः। नकारः। लोकाच्छेषस्य सिद्धिः। यथामातृवादेः॥ ०
इति श्रीरामभद्राश्रमविनिर्मितायां सिद्धान्तचन्द्रिकायां समाप्ता ० संवत १८५९ मा
र्गशीर्ष मासे सितपक्षे ... द्वितीयायां शनिवासरे नेनाकं शर्मणा लेखि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

[OrderDescription]
,CREATED=01.10.20 15:52
,TRANSFERRED=2020/10/01 at 16:04:19
,PAGES=92
,TYPE=STD
,NAME=S0003815
,Book Name=M-1858-SIDHANT CHANDRIKA
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,FILE89=00000089.TIF
,FILE90=00000090.TIF
,FILE91=00000091.TIF
,FILE92=00000092.TIF
,

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection